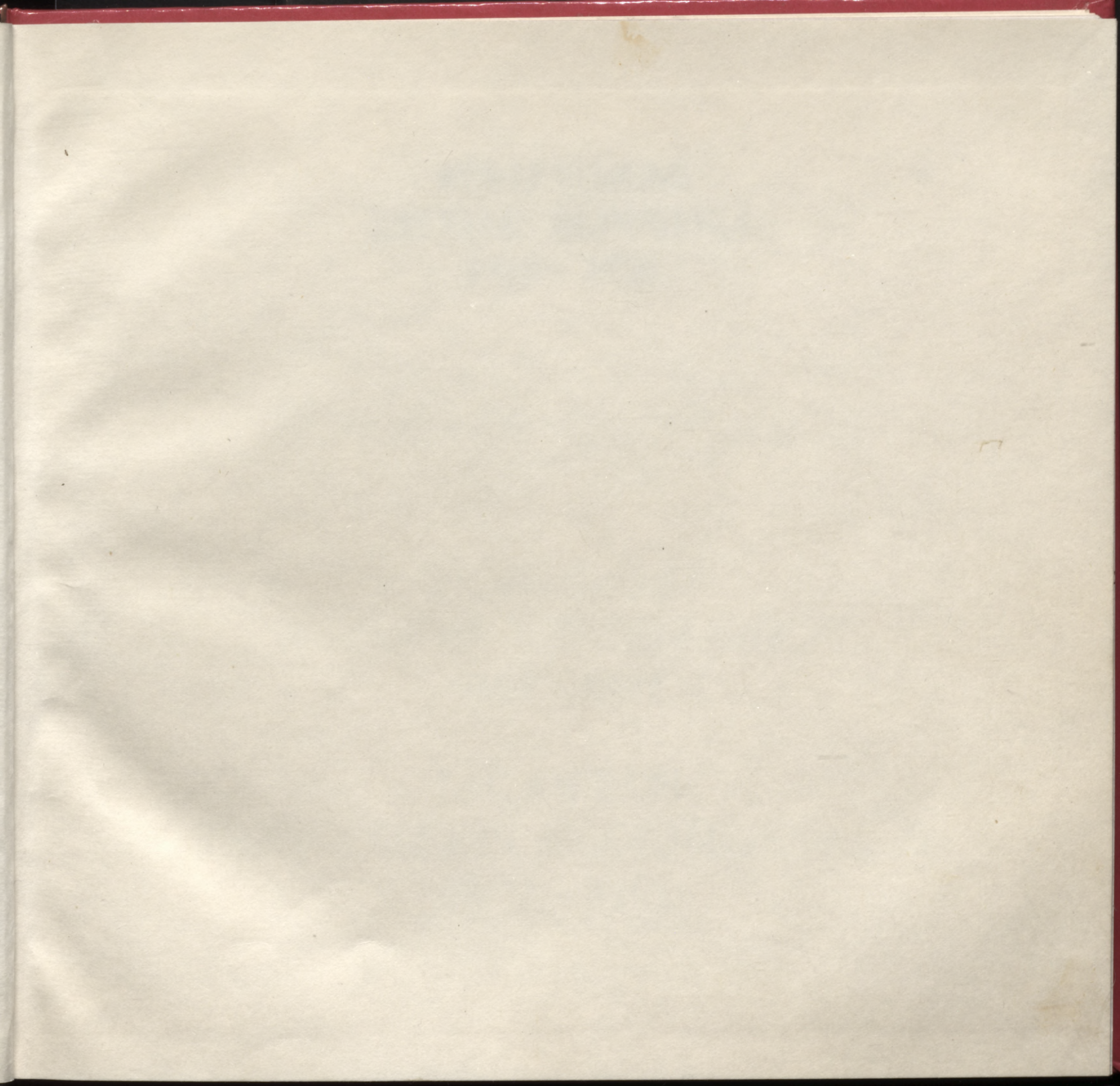

APBALVOJUMI
LATVIJAS REPUBLIKĀ
1918 – 1940

LATVIJAS VĒSTURES MUZEJS
"LATVIJAS ENCIKLOPĒDIJA"

**APBALVOJUMI
LATVIJAS REPUBLIKĀ
1918 – 1940**

**AUSZEICHNUNGEN
IN DER REPUBLIK LETTLAND
1918 – 1940**

**LES DÉCORATIONS
EN RÉPUBLIQUE DE LETTONIE
1918 – 1940**

**DECORATIONS
IN THE REPUBLIC OF LATVIA
1918 – 1940**

**НАГРАДЫ
В ЛАТВИЙСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ
1918 – 1940**

93-4
239

L
9

Kristīne Ducmane

**APBALVOJUMI
LATVIJAS REPUBLIKĀ
1918 — 1940**

LATVIJAS VĒSTURES MUZEJS

RĪGA ♦ LATVIJAS ENCIKLOPĒDIJA ♦ 1993

UDK-p 947.43.07
Du 135

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

~~93. 24.248~~

0304059939

Atbildīgais redaktors A.SENKĀNS

Redaktors I.VĪKSNA

Mākslinieciskie redaktori A.ĶĪSIS, A.VĪTOLS

Tehniskā redaktore A.RUDZIŠA

Korektore L.BEITIKA, I.MISKA, L.TOČA

Datorsalicēji D.BANGA, M.OLTE, A.RUDZIŠS

Vāku un titulu zīmējis A.ĶĪSIS

L.BALOŽA, A.LODES, M.SALNAS fotoattēli

A.ALKSNES-ALKSNĪTES zīmējumi

Vācu valodā tulkojis M.VANAGS

Franču valodā tulkojusi S.URTĀNE

Angļu valodā tulkojuši A.RŪTIŅŠ (ASV), A.BORISOVS

Krievu valodā tulkojusi O.SALDONE

ISBN 5-89960-040-3

Teksts © K.Ducmane, 1993

Ilustrācijas, noformējums © "Latvijas enciklopēdija", 1993

Ievads

Pēc piespiedu klusēšanas gadiem tagad no jauna runājam par trešās atmodas laikā tautai atdotajām nacionālajām vērtībām — gan par agrāk aizliegtām grāmatām, gan savulaik nonievātām vai noklusētām mūsu zemes izcilām personībām kultūrā, politikā, saimniecībā. Soli pa solim esam sākuši apgūt mūsu tautas vēsturi. Viena no mazāk pazīstamām lappusēm ir Latvijas Republikas un tās sabiedrisko organizāciju un apvienību apbalvojumi. Visus šos gadus cilvēki, ar daudz ko riskējot, ir saudzīgi glabājuši neatkarīgās Latvijas laiku atzinības zīmes.

Pateicoties Sanktpēterburgas cirka bijušā administratora P.Kvaskova un latviešu strēlnieka K.Kevešana pūlēm, 1959. gadā Latvijas Vēstures muzejs saņēma LPSR Kultūras ministrijas atļauju Numismātikas nodaļas speciālajā fondā vākt un glabāt Latvijas Republikas apbalvojumus, armijas pulku zīmes un citus tolaik atklātībai liegtus¹ materiālus. Kā viena no pirmajām muzejā ieradās un nodeva sava vīra apbalvojumus ģenerāļa O.Grosbarta dzīvesbiedre. Viņai sekoja ģenerāļu M.Peniķa un J.Baloža dzīvesbiedres. Tā muzejs var lepoties ar pagaidām vienīgo zināmo pilno Lāčplēša Kara ordeņa komplektu, kā arī ar I šķiras Viestura ordeni. Jāpiebilst, ka tas piešķirts tikai sešiem cilvēkiem.

Beidzoties ideoloģiskās cenzūras laikam, speciālā fonda materiāli pirmoreiz tika izlikti apskatei 1988. gada novembrī izstādē "Latvija starp diviem pasaules kariem", ko nepilnos četros mēnešos apmeklēja 150 000 cilvēku. Pēdējā laikā Vēstures muzejs no Latvijas pilsoņiem saņēmis daudz vērtīgu dāvinājumu. Un aiz katra no tiem ir

konkrēts cilvēks ar savu īpašu likteni, bet visi kopā tie veido tautas likteņstāstu — mūsu vēsturi. Paldies visiem! Bez jums nevarētu tapt šī grāmata.

Pētījot materiālus par Latvijas Republikas apbalvojumiem, varam apgalvot, ka Latvijas apbalvojumu sistēma bija radīta pēc visiem klasiskajiem principiem, bet paši ordeņi un goda zīmes ir izcili juveliermākslas paraugi, un tie izgatavoti galvenokārt S.Berca, F.V.Millera un K.Vitoliņa darbnīcā Rīgā.

Ir iesakņojies priekšstats, ka apbalvoja tikai pie valdošajām aprindām piederošas vai tām tuvu stāvošas personas. Taču, pārļapojot ar Latvijas Republikas atzinības zīmēm apbalvoto sarakstus, tajos redzami dažādu iedzīvotāju slāņu un profesiju pārstāvji.

Tēvzeme neaizmirsā nevienu, kas godīgi strādāja tās labā.

Lasot laikrakstu "Valdības Vēstnesis", varam pārliecināties, ka līdztekus tam, ka Latvijas Republika bija starptautiski atzīta valsts, arī tās pilsoņu nopelni dažādu tautu kultūras un nāciju savstarpējā tuvināšanā un bagātināšanā guva augstu novērtējumu daudzās ārvalstīs. 1920. gada sākumā Latvijas Republikā vēl nebija neviena oficiāla valdības apbalvojuma, bet brīvības cīnītājus jau apbalvoja ar ārvalstu ordeņiem. Tā 1920. gada 25. februārī franču pulkvežleitnants E.Diparkē pasniedza K.Ulmanim Francijas Goda Leģiona ordeni par nopelniem cīņā ar bermontiešiem. Pēc tam Esplanādes laukumā svinīgās parādes laikā šādu pašu ordeni pasniedza ģenerālim J.Balodim, pulkvežiem K.Berķim un L.Bolšteīnam, kapteinim A.Spuļģem-Spuļģim. Laikraksta "Valdības

Vēstnesis" 1920. gada 47. numurā ir aprakstīta apbalvošanas ceremonija: "Kolonels uzlika zobena galu ģenerālim Balodim uz labo, tad uz kreiso plecu, pēc tam piesprauda ordeni un tad ģenerāli noskūpstīja. Tāpat apbalvoja arī pārējos."

Piešķirtos ārzemju apbalvojumus Latvijas Republikā varēja nēsāt vienīgi ar īpašu valsts prezidenta rīkojumu, ko publicēja laikrakstā "Valdības Vēstnesis". Tā, piemēram, valsts prezidenta 1938. gada 28. marta rīkojumā nr. 125 lasāms: "Atļauju nēsāt piešķirtos ārvalstu ordeņus profesoram Francim Balodim — Zviedrijas Ziemeļzvaigznes un Vāsas I šķiras komandiera, Polonia Restituta II šķiras, Lietuvas Gedimina II šķiras, Somijas Baltās Rozes II šķiras komandiera, Igaunijas Ērgļa III un II šķiras, Francijas Goda Leģiona IV šķiras ordeņus, bet Pieminekļu valdes vecākajam inspektoram Pēterim Ārendam un Pieminekļu valdes inspektoram Jānim Jaunzemam — Zviedrijas Vāsas II šķiras bruņinieka ordeni, savukārt zemūdeņu divizona virsleitnantam Hugo Legzdiņam — Zviedrijas Šķēpa II šķiras bruņinieka ordeni, sūtņa Dr. M. Valtera kundzei Erikai Valterei — Polijas literatūras akadēmijas Goda zīmi." Bet ar 1939. gada rīkojumu nr. 300 E. Valteres kundzei atļauts nēsāt arī Polijas Nopelnu krustu. 1938. gada 11. jūlijā valsts prezidents saņēma šādu telegrammu: "Viņa Ekselencei Kārlim Ulmanim, Latvijas Republikas Prezidentam. Man ir sevišķs prieks darīt zināmu Jūsu Ekselencei, ka esmu viņai piešķīris mana Svētā Maurīcija un Lācara ordeņa lielkrusta kavaliera nozīmes, lai apliecinātu sirsnīgās draudzības jūtas, kas pastāv Itālijas un Latvijas starpā. Viktors Emanuels."

Latvijas Republikas pastāvēšanas gados apbalvojumu sistēmas izveidošana bija balstīta uz pasaulē vispārpieņemtiem principiem. Ņemot vērā šo faktu, rodas nepieciešamība īsumā aplūkot apbalvojumu vēsturisko evolūciju.

Vēstures zinātnes palīgnozari, kas pētī ordeņu, medaļu un goda zīmju vēsturi, dēvē par faleristiku (gr. phalara — metāla rotājums). Pēc tradīcijas, faleristika pieder pie

numismātikas. Nosaukums "ordenis" cēlies no latīņu vārda ordo, kas nozīmē rindu, kārtu. Sākotnēji par ordeņiem sauca garīgās mūku organizācijas, kas bija saistītas galvenokārt ar klosteru saimniecisko darbību. Pirmie katoļu mūku ordeņi, kas radās atsevišķu klosteru paspārnē, drīz vien kļuva par ietekmīgu baznīcas un pāvesta spēku, kas iespiedās arī laicīgajā dzīvē.

Krusta karu laikā izveidojās militārizēti (bruņinieku) garīgie ordeņi, kuru galvenais uzdevums bija cīņa ar "pagāniem" un "tā Kunga kapa un Svētās zemes atbrīvošana". Bruņinieku ordeņos pastāvēja locekļu dalījums baznīcas (garīgajā) un militārajā grupā. Pirmās grupas locekļi nodarbojās ar kalpošanu Dievam, otrās — cīnījās kaujas laukā. Jāsaka, ka pēdējie kļuva noteicošie, viņu vidū pastāvēja stingrs dalījums bruņinieku pakāpēs — kavalieris, soģis komturs, mestrs, lielmestrs u.c. Ordeņi cits no cita atšķīrās ar apģērbu, turklāt uz apmetņa tika uzšūta ordeņa atšķirības zīme — no auduma izgriezts īpašas formas un krāsas krusts. Mainoties politiskajai situācijai, 14. gadsimtā pēc garīgo ordeņu parauga sāka veidoties arī laicīgie ordeņi. Sākumā tie bija galma ordeņi, kuru locekļu skaits bija stipri ierobežots, jo tajos bija tikai kronētas un sevišķi izcilas personas. Vēlāk sāka dibināties arī nopelnu ordeņi. Piemēram, Anglijas Bikšu lentes ordenī (dib. 1350.g.) bija 26 (līdz mūsu dienām šajā ordenī pavisam ir iesvētīti tikai apmēram 700 bruņinieku), Spānijas Zelta aunādas ordenī (dib. 1429.g. 10. janvārī Burgundijas hercoga Filipa III Labā un Portugāles Izabellas kāzu dienā) — 31, Savoijas (sākotnēji Kaklasaites ordenis — 1360—1363, pēc tam saukts par Pasludināšanas ordeni) — 15, vēlāk 22 bruņinieki, bet Dānijas Ziloņa ordenī (dib. 1462.g.), pēc 1693. gada statūtiem, — 30 bruņinieku. Daudzi no senajiem ordeņiem turpmākajos gadsimtos pastāvēja kā nopelnu ordeņi.

Ordeņa locekļa apģērbs ar laiku kļuva par vienu no galma parādes ietērpa veidiem, kas izgatavots no zeltā un sudrabā izrakstīta samta un zīda. No apģērba tika

nošķirtas ordeņa zīmes — no auduma uzšuvēm tās pārvērtās par dārgiem mākslinieciskiem rotājumiem, smalkiem juvelierizstrādājumiem.

Turpmāk ordeņa zīmes kļuva par dāvinājuma jeb apbalvojuma zīmēm. 18. gadsimtā vairākums ordeņa zīmju ieguva krusta formu. Kā atkārtots augstākas pakāpes apbalvojums parādījās zvaigzne, ko sākotnēji arī uzšuva uz ordeņa apģērba. Dažādie krusti ieguva katrs savu ar viduslaiku militārajiem garīgajiem ordeņiem saistītu nosaukumu (piem., Maltas, liliju, pleznu, grieķu krusts u.c.). Daudzie ordeņi, kas no jauna radās 15. — 17. gadsimtā, mēdza attiecināt uz sevi dažādas dievbijīgas leģendas, kas liecinātu par to seno izcelsmi. Radās arī īpašs galma prasībām piemērots ordeņleņšu anekdošu žanrs, kur nostāsta pamatā bija valdnieka vai valdnieces medību, mīlas, sadzīves u.c. piedzīvojumi. Piemēram, leģenda stāsta, ka Anglijas karalis Henrijs IV pārtraucis mazgāšanos, lai uzklausītu lūdzējas. Par godu šim gadījumam esot nodibināts Pirts ordenis. Cita leģenda savukārt saista ordeņa nodibināšanu ar tradīciju, kas karaļa kronēšanas laikā paredzēja kolektīvu 36 bruņinieku mazgāšanos, vai arī vispār ar rituālo mazgāšanos, kas tika prasīta, iesvētījot bruņinieku kārtā.

Viena no populārākajām ir leģenda par Anglijas augstākā apbalvojuma — Bikšu Lentas ordeņa nodibināšanu, kas stāsta, ka karalis Edvards III galma ballē dejojis ar savu iemīloto Solsberi Katrīnu, kurai dejas laikā nokritusi zila zeķu saite. Uz apkārtējo kavalieru smieklīem karalis atbildējis ar vārdiem: "Honi soit qui mal y pense ("Kauns tam, kas par to slikti domājis")." Tie kļuva par jaundibinātā ordeņa devīzi, bet zilā zeķu saite — par zīmi. Tajā ar zelta burtiem bija ieausta devīze, un to nēsāja sasprādzētu ar zelta sprādzi zem kreisā ceļgala. Vienīgi karaliene varēja nēsāt saiti virs kreisās rokas elkoņa.

Līdztekus galma kavalieru ordeņiem, dabiski, radās arī attiecīgi dāmu ordeņi, ko vadīja valdnieku dzīvesbiedres vai mātes. Ieviesās pat dīvains termins — "kavalieru

dāma". Piemēram, Krievijas cars Pēteris I, lai iemūžinātu savas sievas Katrīnas nopelnus karā ar turkiem, 1711. gadā nodibināja sieviešu ordeni, kam bija devīze "Par mīlestību un tēvzemi" un kas sākotnēji saucās par Atbrīvošanas, bet vēlāk — par Katrīnas ordeni.

Nodibinoties nacionālajām valstīm, 18. gadsimtā ordeņi kļuva par valsts atzinības zīmēm. Tātad gadsimtu gaitā ir izveidojušies zināmi noteikumi, pēc kādiem rada apbalvojumus. Lūk, galvenie:

1. Ordeņa zīme parasti ir augstvērtīgs juvelierizstrādājums krusta veidā, izgatavots no zelta vai sudraba, vietumis pārklāts ar dažādas krāsas emalju, izrotāts (papildināts) ar dažādiem stariem, kroņiem, vainagiem, cīpariem vai heraldiskām emblēmām. Bieži uz krusta ir leģenda ar ordeņa devīzi, bet tā vidū — apaļš vairodziņš — medaljons.

Cita apbalvojuma forma ir medaļveidīga — apaļa. Jaunākā forma ir zvaigžņveidīga (piecstaraina, sešstaraina utt.).

2. Augstākās apbalvojuma šķiras ir ordeņa zvaigzne.

3. Dažāda platuma ordeņa lentes. Senākajiem ordeņiem lentes ir vienkrāsainas.

4. Ordeņa ķēdes, kas lielākoties izgatavotas no zelta, ir piedeva pie apbalvojuma augstākās šķiras.

5. Īpašs ordeņa tērps.

Saikne ar senajām bruņinieku organizācijām — ordeņiem — daudzu valstu apbalvojumu šķiru nosaukumos saglabājusies līdz mūsu dienām. Šī tradīcija ievērota, arī radot Latvijas Republikas apbalvojumus.

I šķiras Triju Zvaigžņu ordeņa, Viestura ordeņa un Atzinības krusta ieguvējiem tika piešķirts nosaukums — lielkrusta komandieris, II šķiras ordeņa ieguvējiem — lielvirsnieks, pārējo trīs šo ordeņu šķiru ieguvējiem attiecīgi — komandieris, virsnieks un kavalieris. Šajā gadījumā tie ir goda nosaukumi, bet viduslaikos tās bija augstas garīgo un laicīgo ordeņu amatpersonas ar konkrētām funkcijām un pienākumiem.

Lāčplēša Kara ordenis

Der Lāčplēsis-Kriegsorden ■ Ordre Militaire Lāčplēsis
■ The Lāčplēsis Military Order ■ Военный орден
Лачплесиса

Divdesmit Latvijas Republikas pastāvēšanas gados izveidojās stabila apbalvojumu sistēma apbalvošanai ar ordeniem un goda zīmēm. Vecākais to vidū, Lāčplēša Kara ordenis ar devīzi "Par Latviju", dibināts 1919. gada 11. novembrī, dienā, kad latviešu karavīri padzina no Rīgas bermontiešus. Tikai pēc Latvijas teritorijas atbrīvošanas Satversmes sapulce 1920. gada 18. septembrī pieņēma likumu par Lāčplēša Kara ordeni, noteicot, ka tas piešķirams vienīgi par kara nopelniem un tikai tiem, kas izpildījuši pienākumu pret valsti ar grūtiem un izciliem varoņdarbiem — par godu un slavu Latvijai. Lāčplēša Kara ordeni varēja piešķirt Latvijas armijas un bijušo latviešu strēlnieku pulku karavīriem, kā arī ārzemniekiem, kas palīdzējuši mūsu armijai brīvības cīņās vai citādi sekmējuši Latvijas valsts nodibināšanu un izveidošanu. Noteikumi, kas reglamentēja izvirzīšanu apbalvošanai un pašu apbalvošanu, ietverti 62 ordeņa statūtu punktos.¹ Statūtu projektu izstrādāja kapteinis A.Stalbe.² Jautājumu par apbalvošanu izlēma Lāčplēša

Kara ordeņa dome, kas sastāvēja no valsts prezidenta (priekšsēdētājs), septiņiem Saeimas ievēlētiem deputātiem un septiņiem Lāčplēša Kara ordeņa I šķiras kavalieriem. Sākotnējais domes sastāvs bija šāds: ģenerālis P.Radziņš, Armijas virspavēlnieka štāba priekšnieks; ģenerālis M.Peniķis, Galvenā štāba priekšnieks; pulkvedis K.Berķis, Latgales divīzijas komandieris; pulkvedis O.Dankers, Zemgales divīzijas komandieris; pulkvedis J.Apinis, Vidzemes divīzijas komandieris; pulkvedis J.Jansons, Robežsargu štāba priekšnieks; pulkvežleitnants J.Puriņš, 2. Ventspils kājnieku pulka komandieris; Satversmes sapulces locekļi J.Rainis, J.Goldmanis, V.Zamuels, J.Celms, J.Rubulis, K.Kasparsons, M.Gailītis. Lāčplēša Kara ordeņa domes priekšsēdētājs bija Satversmes sapulces prezidents J.Čakste, domes sekretārs — kapteinis A.E.Lass.³

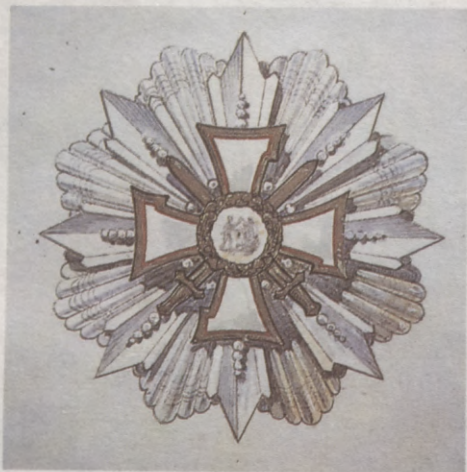
Lāčplēša Kara ordenis ir stilizēts ugunskrusts ar baltas emaljas pārklājumu un sarkanu un zeltītu aplokojumu. Aversā krusta vidū medaljonā attēlots Lāčplēsis. Krusta stūros sakrustoti zobeni. Reversā medaljonā — 11./NOVEMBRIS/1919. Krusta galos iegravēts: — PAR / LAT — WIJU. Uz viena krusta gala iegravēts: — H.B. (Hermanis Banks). Ordenim ir trīs šķiras.

I šķira — baltas emaljas krusts (61 × 57,5 mm)⁴ 101 mm platā muarē lentē ar trim sarkanām un četrām

Ordeņa nēsāšanas veidi: I, II un III šķira ■ Die Ordenstragweise: die I., II., III. Klasse ■ Port de l'ordre: I, II et III classe ■ Ways of wearing the Order: first, second and third classes ■ Виды ношения ордена: I, II и III степень

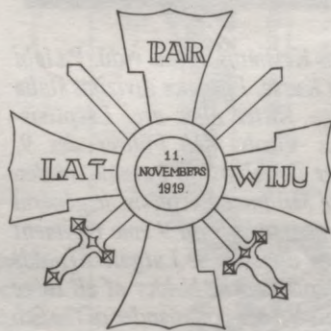
J.A.Liberta zīmētie ordeņa meti ■ Die Ordenskizze vom J.A.Liberts ■ Esquisses de l'ordre dessinées par J.A.Liberts ■ Sketches of the Order made by J.A.Liberts ■ Эскизы ордена, исполненные Я.А.Либертом

*Ordeņa dome. Ap 1921. gadu
 ■ Der Ordensrat um 1921 ■ Conseil de l'ordre. Vers 1921 ■ The Council of the Order. Around the year 1921 ■ Совет ордена. Ок. 1921 г.*

II šķiras ordenis aversā un III šķiras ordenis reversā ■ Die Ordenskreuze, die II. Klasse (Vorderseite), die III. Klasse (Rückseite)
 ■ Ordre de la II classe, l'avvers, ordre de la III classe, l'envers
 ■ Obverse of the second class and reverse of the third class of the Order ■ Орден II степени, лицевая сторона, и орден III степени, оборотная сторона

Ordeņa krusts aversā un reversā ■ Die Vorderseite und die Rückseite des Ordenskreuzes ■ Avers et envers de la croix de l'ordre ■ Obverse and reverse of the cross of the Order ■ Орденский крест, лицевая и оборотная сторона

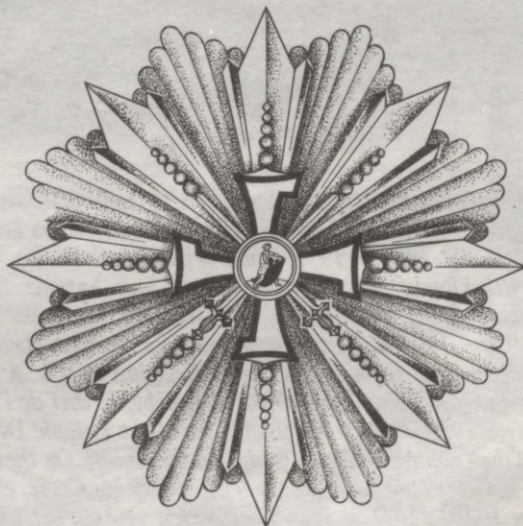
sudrabetām vienāda platuma svītrām (lente liekama pār plecu kreisajā pusē), kā arī liela zvaigzne, kas nēsājama piesprausta krūšu kreisajā pusē. Ordeņa zvaigznei⁵ ir 16 stari, tās centrā — ordeņa krusts. Zvaigznes diametrs ir 68,5 mm, krusta — 25 mm.

II šķira⁶ — nedaudz mazāks krusts (48 × 46 mm) šaurākā lentē, kas liekama ap kaklu.

III šķira⁷ — vēl mazāks krusts (41 × 39 mm) šaurā lentē, kas nēsājama krūšu kreisajā pusē; krusts piespraucams ordeņa lentes locījuma vietā.

Lāčplēša Kara ordeņa meta autors bija J.A.Liberts.⁸ Apbalvotajiem pasniedza arī mākslinieka R.Zariņa zīmēto diplomu, kurā īsi aprakstīts varoņdarbs, par ko piešķirts ordenis.

Ar II šķiras Lāčplēša Kara ordeni varēja apbalvot tikai tos karavīrus, kas jau bija saņēmuši III šķiras ordeni, bet ar I šķiras ordeni — vienīgi tos, kam jau bija piešķirts III

Ordeņa zvaigzne ■ Der Ordensstern ■ Star of the Order ■ Etoile de l'ordre ■ Орденская звезда

un II šķiras apbalvojums. Taču šis noteikums neattiecās uz ārvalstniekiem.

Pirmie Lāčplēša Kara ordeņi piešķirti 1920. gada 13. augustā⁹, bet pati apbalvošana notika Lāčplēša dienā — 11. novembrī — svinīgās parādes laikā Esplanādē Rīgā, kad Satversmes sapulces prezidents J.Čakste pie apbalvoto krūtīm piesprauda pirmos Lāčplēša Kara ordeņus.

Apbalvošanu ar II un I šķiras ordeņiem izsludināja 1927. gada 4. novembrī ar valsts prezidenta pavēli nr. 104 armijai un flotei.¹⁰

Visu triju Lāčplēša Kara ordeņu kavalieris Latgales divīzijas komandieris Krišjānis Berķis vidū. Pa labi Jānis Vītols, 9. Rēzeknes kājnieku pulka komandieris, pa kreisi Arnolds Kurše, Latgales divīzijas štāba priekšnieks. Ap 1929. — 1931. gadu ■ Krišjānis Berķis, in der Mitte, Ritter aller drei Lāčplēsis-Kriegsordensklassen, der Divisionsführer von Latgale. Rechts Jānis Vītols, der Führer des 9. Infanterieregiments von Rēzekne, links Arnolds Kurše, der Stabschef der Division von Latgale, in den Jahren 1929 — 1931 ■ Au milieu, le chevalier des trois classes de l'ordre Militaire Lāčplēsis, le général commandant de la division de Latgale Krišjānis Berķis. A droite, le commandant du 9ème régiment d'infanterie de Rēzekne Jānis Vītols, à gauche, le chef de l'état-major de division de Latgale Arnolds Kurše. Vers 1929 — 1931 ■ Commander of the Latgale Division Krišjānis Berķis, holder of all three classes of the Lāčplēsis Military Order (in the center). On the right — Jānis Vītols, commander of the 9th Rēzekne Infantry Regiment; on the left — Arnolds Kurše, chief of staff of the Latgale Division. Around the years 1929 — 1931 ■ Кавалер всех трех степеней Военного ордена Лачплесиса, командир Латгальской дивизии Кришьянис Беркис — в середине. Справа — Янис Витолс, командир 9-го Резекненского пехотного полка, слева — Арнолдс Курше, начальник штаба Латгальской дивизии. Ок. 1929—31 гг.

I šķiras Lāčplēša Kara ordenis piešķirts trim nacionālās armijas karavīriem: pulkvedim O.Kalpakam (pēc nāves), ģenerāļiem J.Balodim un K.Berķim, kā arī leģendārajam latviešu strēlnieku vadonim F.Briedim (pēc nāves). Ar I šķiras ordeņi apbalvoti arī ārvalstnieki: 1922. gadā pēc J.Čakstes priekšlikuma Beļģijas karalim Albertam I piešķīra Lāčplēša Kara ordeņi, ko 1923. gada 2. martā karaļa pilī viņam pasniedza Latvijas Republikas sūtnis O.Grosvalds. Par atbalstu brīvības cīņās un Latvijas valsts tapšanā apbalvots ģenerālis J.Laidoners (Igaunija),

maršals J.Pilsudskis (Polija), maršals F.Fošs un ģenerālis P.Žanēns (abi Francija), maršals Dž.D.Frenčs (Lielbritānija), Itālijas karalis Viktors Emanuels III.

Ar II šķiras ordeņi apbalvoti 18 latvieši un 43 ārvalstnieki, ar III šķiras ordeņi — 1600 nacionālās armijas karavīri, 202 bijušie latviešu strēlnieki un 271 ārzemnieks (igauņi, poļi, franči, somi, čehi, lietuvieši, kā arī Verdenas cietoksnis).

Apbalvoto vidū ir arī trīs sievietes. 7. Siguldas kājnieku pulka brīvprātīgā V.Veščuna-Jansone (1902 — 1990, apbedīta Jūrmalā, Lielupes kapos) apbalvota par to, ka cīņās ar bermontiešiem 1919. gada 19. novembrī pie Plāņu mājām viena no pirmajām zem ienaidnieka uguns forsēja Lielupī un kopā ar citiem karavīriem ieņēma šīs mā-

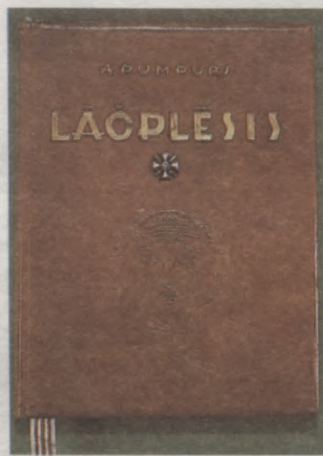
Lāčplēša Kara ordeņa 3. šķiras diploms
 ■ Das Diplom für die III. Klasse des
 Lāčplēsis-Kriegsordens ■ Diplôme de
 l'ordre Militaire Lāčplēsis de la III classe
 ■ Diploma of the third class of the
 Lāčplēsis Military Order ■ Диплом
 Военного ордена Лачплесиса III
 степени

Lāčplēša Kara ordeņa apliecība ■ Die Bescheinigung des Lāčplēšis-Kriegsordens ■ Brevet de l'ordre Militaire Lāčplēšis ■ Certificate of the Lāčplēšis Military Order ■ Удостоверение Военного ордена Лачплесиса

jas.¹¹ Turklāt V.Veščunai-Jansonei tika piešķirts arī muižas centrs Ulbrokā.

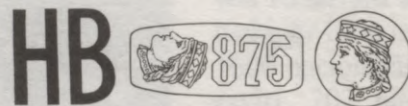
L.Čanka-Freidenfelde (1893 – 1981) bija latviešu strēlnieku 3. Kurzemes pulka kaprāle, kas strēlniekos bija iestājusies brīvprātīgi 1915. gada augustā ar sava kritušā brāļa J.Čankas dokumentiem. Viņa cīnījies pie Slokas, Ložmetējkalna un Nāves salā, kur tikusi ievainota. Par varonību apbalvota ar diviem Jura krustiem. No 1919. gada septembra Cēsu kājnieku pulka sastāvā piedalījies kaujās ar bermontiešiem un Latgales

frontē. L.Čanka-Freidenfelde apbalvota arī ar IV šķiras Triju Zvaigžņu ordeni, un viņai piešķirts muižas centrs Kuldīgas tuvumā.¹² Mirusi Reģes pansionātā, apbedīta Lāču kapos. 1989. gada 8. aprīlī pārāpbedīta dzimtas kapos Rendas Mežziļos.

Par nopelniem Latvijas atbrīvošanas cīņās ar III šķiras Lāčplēša Kara ordeni apbalvota studente E.Žiglēvica (1898 – 1919; pēc nāves). Bermontiešu uzbrukuma laikā viņa strādājusi Latviešu sieviešu palīdzības korpusā. Cīņu laikā piegādājusi karavīriem pusdienas. 10. oktobrī smagi ievainota un 29. oktobrī mirusi Rīgas pilsētas slimnīcā. Apglabāta Jāņa draudzes kapsētā Lielajos kapos. Viņai veltīta 1925. gadā izdotā brošūra (bez izdevēja) "Elza Žiglēvica – Astras zieds uz kapa no draugiem un līdzgaitniekiem".¹³ E.Žiglēvica ir pēdējā, kas apbalvota ar Lāčplēša Kara ordeni (nr. 2073).¹⁴

Sākotnēji nebija izgatavoti ordeņa diplomu, tikai

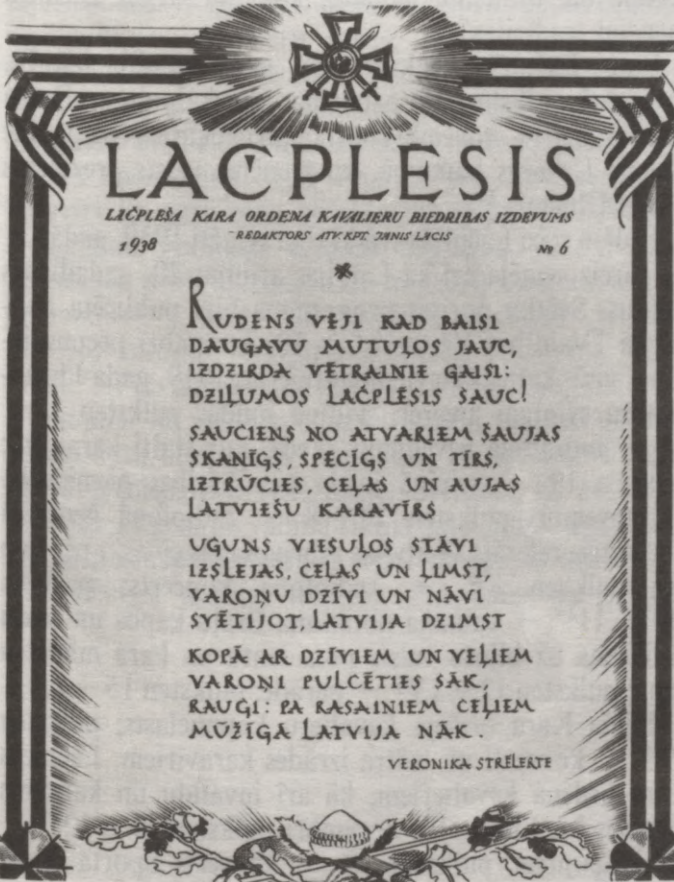
Sudrabkaļa H.Banka meistarzīme, Latvijas Republikas sudraba marka un raudze ■ Das Meisterzeichen des Silberschmiedes H.Banks, die Silbermarke und Probe der Republik Lettland ■ Poinçon d'orfèvre H.Banks, label et titre de l'argent de la République de Lettonie ■ Silversmith H.Banks' brand, silver mark and standard of the Republic of Latvia ■ Клеймо серебряных дел мастера Х.Банка, серебряная марка и проба Латвийской Республики

Ģenerālim J.Balodim dāvātā grāmata "Lāčplēšis" ar tajā iestrādātu Lāčplēša Kara ordeņa miniatūru ■ Das dem General J.Balodis geschenkte Buch "Lāčplēšis" mit einer Ordensminiatur ■ Livre "Lāčplēšis" avec la miniature de l'ordre Militaire Lāčplēšis, offert au Général J.Balodis ■ The book "Lāčplēšis" with a miniature of the Lāčplēšis Military Order fit in it – a gift to General J.Balodis ■ Книга "Лачплесис", подаренная генералу Я.Балодису, с помещенной в ней миниатюрой — Военным орденом Лачплесиса

1922. gada novembrī laikraksts "Valdības Vēstnesis" paziņoja, ka diplomu ir gatavi līdz 1155. numuram.¹⁵

Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri baudīja dažādas priekšrocības. Viņi pēc demobilizācijas varēja nēsāt karavīra formas tērpu, saņemt bezmaksas ārsta palīdzību un divkāršu atvaļinājumu, viņu bērni valsts mācību iestādes varēja apmeklēt bez maksas. Ieceļot atbildīgos amatos armijā un flotē, viņiem deva priekšroku salīdzinājumā ar citiem līdzvērtīgiem kandidātiem.

Ik pēc pieciem gadiem valsts prezidents rīkoja Lāčplēša Kara ordeņa kavalieru ģimeņu tuvināšanās vakaru ar

LĀČPLĒSIS

LĀČPLĒŠA KARĀ ORDEŅA KAVĀLIERU BIEDRĪBAS IZDEVUMS
— REDAKTORS ATV. KĀPT. JĀNIS LĀČIS —

1938 Nr 6

RUDENS VĒSI KAD BAISI
DAUGAVU MUTUĻOS JAUC,
IZDZIRDĀ VĒTRAINIE ĢAISL:
DZĪLUMOS LĀČPLĒSIS SAUC!

SAUCIENS NO ATVARIEM ŠAUVJAS
SKANĪGS, SPĒCĪGS UN TĪRS,
IZTRŪCIES, CEĻAS UN AVJAS
LATVIEŠU KARAVĪRS

UGUNS VIESUĻOS STĀVI
IZŠĒJAS, CEĻAS UN ĻĪMST,
VAROŅU DZĪVI UN NĀVI
SVĒTIJOT, LATVIJA DZĪMST

KOPĀ AR DZĪVIEM UN VEĻIEM
VAROŅI PULCĒTIEM SĀK,
RAUĢI: PA KĀSAINIEM CEĻIEM
MŪŽĪGĀ LATVIJA NĀK.

VERONIKA STRĒLĒRTE

Dāvanu trauku komplekts ar ordeņa atribūtiķu ■ Ein Geschenkssatz vom Geschirr mit den Ordensattributen ■ Pièces de la vaisselle avec les décorations de l'ordre ■ A set of gift dishes with attributes of the Order ■ Подарочный комплект посуды с орденской атрибутикой

banketu un vērtīgu dāvanu pasniegšanu (piemēram, porcelāna servīze ar ordeņa atribūtiķu). Ziemsvētkos nelielas piemiņas dāvanas pasniedza arī Lāčplēša Kara ordeņa kavalieru bērniem.

Lāčplēša Kara ordeņa kavalieru biedrība no 1933. gada 11. novembra izdeva ilustrētu žurnālu "Lāčplēsis".

V.Strēlertes dzejolis žurnāla "Lāčplēsis" 1. numurā ■ Ein Gedicht von V.Strēlerte in der ersten Ausgabe der Zeitschrift "Lāčplēsis" ■ Poésie de V.Strēlerte dans le 1 ère numéro du journal "Lāčplēsis" ■ Poem by V.Strēlerte published in the first issue of the "Lāčplēsis" magazine ■ Стихотворение В.Стрелерте в 1-м номере журнала "Лачплесис"

Saskaņā ar 1928. gada 15. oktobra lēmumu nr. 9 Lāčplēša Kara ordeni vairs nepiešķirā.¹⁶ Kā izņēmums jāpiemin prezidenta pavēle nr. 329 armijai un flotei 1928. gada 17. novembrī, kad ar I šķiras Lāčplēša Kara ordeni apbalvoja Itālijas ministru prezidentu Benito Musolini.¹⁷

Ja apbalvotais vēlējās nēsāt tikai Lāčplēša Kara ordeni, tas bija jāpasūta domē (1933. gadā III šķiras zīme kopā ar lenti maksāja 4,9 latus¹⁸). Arī oriģināla nozaudēšanas gadījumā jauna ordeņa zīme bija jāpasūta domē.

Līdz 1940. gadam 11. novembris vienmēr tika svinīgi atzīmēts. Tā 1921. gada 4. novembrī laikraksts "Valdības Vēstnesis" publicēja svētku svinību kārtību: "1. Pusvienpadsmitos ierašanās Esplanādē, kur notiks apbalvošana ar Lāčplēša Kara ordeni un parāde. 2. Kavaleriem ar domi priekšgalā gājiens uz virsnieku klubu, kur kopīgs mielasts. 3. Vakarā svētku izrāde Nacionālajā teātrī un Nacionālajā operā. Nacionālais teātris izrādīja J. Raiņa lugu "Jāzeps un viņa brāļi". Ordeņa kavaleriu piedalīšanās svētkos brīva."¹⁹

12. novembrī laikraksts "Valdības Vēstnesis" atreferēja svētku norisi: "Satversmes sapulces prezidents J. Čakste personīgi piesprauda visiem ordeņus (arī Līnai Čankai-Freidenfeldei). Pēc ordeņu izdalīšanas prezidents teica šādu runu: "Varoņi! Šodien jūs grezno ar vienīgo Latvijas goda zīmi ne tikai ordeņa dome, bet visa latvju tauta. Nēsājiet to ar godu un prieku un esiet gatavi, ka atkal pienāks brīdis upurēt tēvijai dzīvību, laimi — upurēt visu. Novēlu jums laimīgi nēsāt šo vienīgo tautas goda zīmi!" Beidzot prezidents pieņēma parādi."²⁰

1928. gadā Lāčplēša Kara ordeņa dome noteica svētku svinēšanu visos vietējos garnizonos, kur jāierodas arī Lāčplēša Kara ordeņa kavaleriem, bet jaunapbalvotajiem 11. novembrī jāierodas Liepājā kara ostā.²¹ Kara ministra pavēlē savukārt bija teikts, ka garnizonos rīkojami arī svētku mielasti pēc garnizona priekšnieka personiskajiem ieskatiem. Rīgas garnizonam pulksten 11 Esplanādes laukumā notika karaspēka parāde. Pulksten 11 karaspēka

parāde notika arī Liepājas kara ostā, kur parādi pieņēma valsts prezidents, kas šeit pasniedza arī Lāčplēša Kara ordeņus. Sekoja mielasts 1. Liepājas kājnieku pulkā.²²

1938. gadā tika izdots speciāls izglītības ministra J. Auškāpa rīkojums, kurā bija teikts, ka "sakarā ar Latvijas armijas Lāčplēša Kara ordeņa un kara invalīdu svētkiem Izglītības ministrija uzaicina skolu priekšniekus, mācības sākot, š.g. 11. novembrī likt lūgšanā pieminēt kritušos un mirušos brīvības cīnītājus un aizlūgt par Latvijas armiju, Lāčplēša Kara ordeņa kavaleriem un kara invalīdiem, un pēc lūgšanas dot īsu pārskatu par mūsu tautas vēsturiskajām cīņām par savu brīvību un neatkarību, uzaicinot jaunatni kopt un sargāt Lāčplēša garu un tradīcijas".²³

Pašus Lāčplēša svētkus 1938. gadā ievadīja jau 10. novembrī pulksten 18 pateicības dievkalpojums Doma baznīcā, bet 11. novembrī notika pirmā karaspēka parāde jaunajā Uzvaras laukumā, ko pieņēma valsts prezidents Kārlis Ulmanis.²⁴

Pēdējo reizi Lāčplēša svētki tika svinēti 1939. gadā, — tos toreiz svinēja arī kā Latvijas armijas 20. gadadienas svētkus. Svētku norises programma bija publicēta laikrakstā "Valdības Vēstnesis"²⁵: 10. novembrī pēcpusdienā — visās karaspēka vienībās referāti 1919. gada 11. novembra svinīgai atcerei; svinīgā junda; pulksten 21 — 22 — radiofonā uzvedums "Redz, kur stalti karavīri"; pulksten 19 — svinīgā junda pie Brīvības pieminekļa. 11. novembrī pulksten 7⁴⁰ — 8 — radiofonā ģenerāļa F. Virsaiša referāts "Latvijas atbrīvošanas cīņas"; pēc tam līdz pulksten 8²⁰ — radiofonā koncerts; pulksten 10¹⁵ — 11¹⁵ — vainaga nolikšana Brāļu kapos un ziedu nolikšana uz bijušo valsts prezidentu un kara ministru kapa; pulksten 12 — 13³⁰ — parāde; pulksten 15 — 17 — Lāčplēša Kara ordeņa kavaleriu kopmielasts; pulksten 19³⁰ — koncerti un teātra izrādes karavīriem, Lāčplēša Kara ordeņa kavaleriem, kā arī invalīdu un karavīru ģimenes locekļiem. 12. novembrī pulksten 11 — 12¹⁰ — dievkalpojums; pulksten 18 — koncerts Sporta namā

tiem karavīriem, kas nevar piedalīties 11. novembrī; pulksten 21 — rauts Rīgas pilī. Vēlāk laikraksti publicēja materiālus par svētku norisi. Laikraksts "Valdības Vēstnesis" ziņoja, ka armijas vadība ģenerāļa J.Baloža vadībā Brāļu kapos apmeklēja pirmā apsardzības ministra J.Zāliša, ģenerāļu D.Simonsona un P.Radziņa, pulkveža J.Zemitāna, bet Meža kapos prezidentu J.Čakstes un G.Zemgala, kara ministra J.Ducena un ārlietu ministra Z.A.Meierovica kapos un nolika ziedus. Pulksten 11 Brāļu kapos ieradās valsts prezidents K.Ulmanis un Lāčplēša Kara ordeņa domes vārdā nolika vainagu.²⁶ Vakārā pie Brīvības pieminekļa uz vakara jundu puslokā bija nostājušās Rīgas garnizona karaspēka daļas, orķestris un garnizona karavīru koris; ieradās kara ministrs J.Balodis, satiksmes ministrs B.Einbergs, ārlietu ministrs V.Munters, izglītības ministrs J.Auškāps un armijas augstākie virsnieki. Karavīru koris nodziedāja J.Norviļa "Svētu mantojumu" un "Sargu pie Daugavas", un karavīri uz garnizona priekšnieka ģenerāļa F.Virsaiša aicinājumu godināja armijas augstāko vadoni valsts prezidentu Kārli Ulmani, kara ministru J.Balodi, armijas komandieri K.Berķi un brīvības cīnītājus. Godinot kritušos varoņus, orķestris nospēlēja J.Kalniņa "Lielo jundu". Pēc nodziedātā korāļa "Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils" un valsts himnas karaspēka vienības nosoloja garām kara ministram J.Balodim. 11. novembrī svētku parādi pieņēma valsts prezidents. Svētdien, 12. novembrī, pulksten 11 armijas vadība rīkoja pateicības dievkalpojumu arhibīskapa katedrālē, kurā piedalījās arhibīskaps T.Grīnbergs, armijas mācītājs P.Apkalns un mācītājs

E.Bergs. Dziedāja T.Reitera koris. Dievkalpojumi notika arī visu citu konfesiju dievnamos.²⁷ Lielajiem armijas svētkiem par godu tika sumināts kara ministrs ģenerālis J.Balodis, viņam pasniedzot bronzā veidotu simbolisku apvienotās armijas karavīru grupas tēlu, ģenerālim K.Berķim — V.Purviša gleznu "Pavasaris", bet valsts prezidentam — sudrabā veidotu Latvijas reljefa karti ozolkoka rāmī. Rāmja veidojumā bija izteikta valsts ideja: augšā bija lielais valsts ģerbonis un četros stūros — novadu ģerboņi (Kurzeme, Vidzeme, Zemgale, Latgale). Rāmja apakšdaļā bija simboliski izteikti daži svarīgākie valsts tapšanas notikumi: 1918. g. 18.XI — valsts proklamēšana; 1919. g. 8.VII — valdības atgriešanās Rīgā un armijas apvienošana; 1919. g. 11.XI — Bermonta karaspēka sakāve; 1920. g. 11.VIII — miera līgums ar Padomju Krieviju; 1934. g. 15.V — Latvijas atdzimšana. Šo notikumu attēlojums bija papildināts ar krustotiem liepu un ozolu zariem un vainadziņu, kam atbilda Latvijas himnas vārdi: "Kur latvju meitas zied, kur latvju dēli dzied". Kartē bija atzīmēta valsts prezidenta K.Ulmaņa dzimtā vieta, visas Latvijas pilsētas, Ķegums, armijas izvietojums 1919. gada 8. jūlijā un 11. novembrī.²⁸

Toreiz, 1939. gada 11. novembrī, neviens nevarēja iedomāties, ka tie uz ilgu laiku būs pēdējie Lāčplēša svētki. Šī diena tika atkal svinēta 1988. gada 11. novembrī, kad Rīgas pils Svētā Gara tornī Ē.Valters, A.Belam piepalīdzot, uzvilka sarkanbaltsarkano karogu, zvanīja visu baznīcu zvani un lejā pie torņa tautas kori dziedāja tautas lūgšanu "Dievs, svētī Latviju".

Triju Zvaigžņu ordenis

Der Drei-Sterne-Orden ■ Ordre des Trois Etoiles ■ The Order of Three Stars ■ Орден Трех звезд

Triju Zvaigžņu ordenis ar devīzi "Per aspera ad astra" ("Caur ciešanām uz zvaigznēm") dibināts 1924. gada 25. martā par piemiņu Latvijas valsts dzimšanai 1918. gada 18. novembrī.¹ Ordenim ir piecas šķiras un triju pakāpju goda zīmes.² Ordeni un goda zīmi piešķīra Latvijas pilsoņiem un ārvalstniekiem par nopelniem Tēvijas labā, kas varēja izpausties valsts, sabiedriskā, kultūras vai saimnieciskā darbā. Apbalvošanu ar Triju Zvaigžņu ordeni ierosināja valsts prezidents, ministru prezidents, ministri un Ordeņa domes locekļi. Ordeņa domē ietilpa valsts prezidents (priekšsēdētājs), ministru

prezidents, trīs Saeimas locekļi un divi ordeņa lielkrusta komandieri.³ Pirmie četri Triju Zvaigžņu ordeņa lielkrusta komandieri bija J.Čakste, Z.A.Meierovics, J.Rainis un K.Ulmanis. Saskaņā ar 1938. gada 12. jūlija Likumu par ordeņiem un goda zīmēm apbalvojumu lietas pārzināja Ordeņu kapituls, kas sastāvēja no ordeņu kancera un četriem kapitula locekļiem: diviem ar Triju

Dzejniece Aspazija ar III šķiras Triju Zvaigžņu ordeni ■ Die Dichterin Aspazija mit dem Kommandeurskreuz des Drei-Sterne-Ordens ■ Poëtesse Aspazija titulaire de l'ordre des Trois Etoiles de la III classe ■ Poetess Aspazija — holder of the third class of the Order of Three Stars ■ Поэтесса Аспазия с орденом Трех звезд III степени

Dzejnieks Jānis Rainis ar I šķiras ordeni ■ Der Dichter Jānis Rainis als Großkreuzkommandeur des Ordens ■ Poète Jānis Rainis titulaire de l'ordre de la I classe ■ Poet Jānis Rainis — holder of the first class of the Order ■ Поэт Янис Райнис с орденом I степени

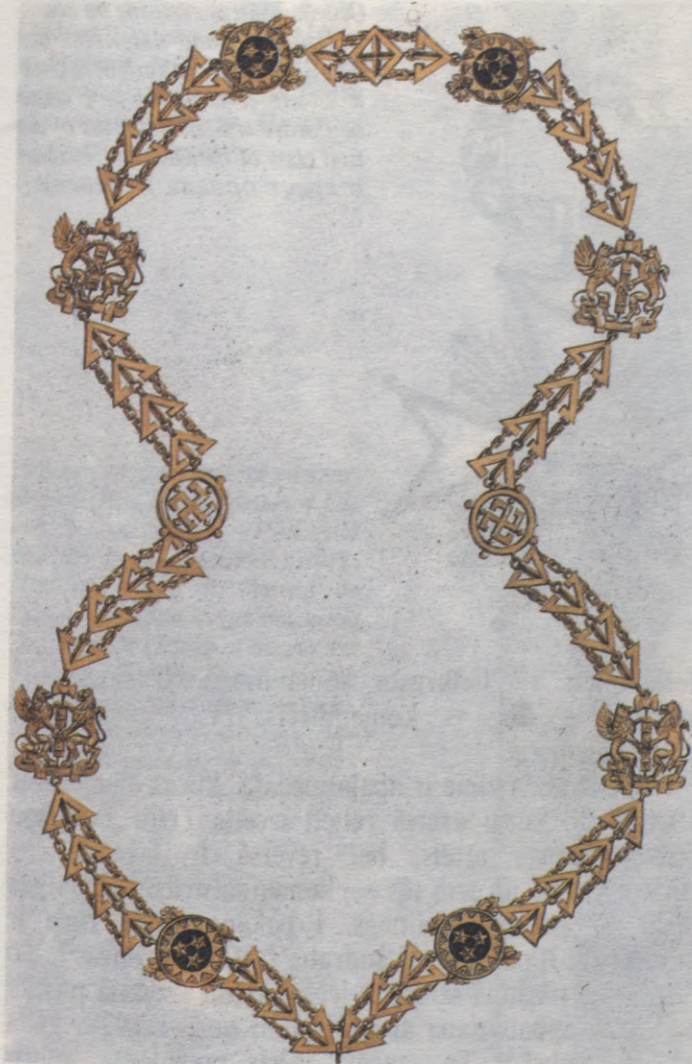
Ordeņa II šķiras zvaigzne un krusts (augšā) un III, IV un V šķiras ordenis (apakšā) ■ Der Stern und das Kreuz der Großoffiziersklasse (oben), die Kreuze der Kommandeurs-, Offiziers- und Ritterklasse (unten) ■ Etoile et croix de la II classe de l'ordre (en haut) et ordre de la III, IV et V classe (en bas) ■ Star and cross of the second class of the Order (above) and third, fourth and fifth classes of the Order (below) ■ Звезда и крест ордена II степени (наверху) и орден III, IV и V степени (внизу)

Zvaigžņu ordeni apbalvotajiem un pa vienam — ar Viesura ordeni un Atzinības krustu apbalvotajam. Ordeņu kanclers un kapitula locekļi bija jāieceļ valsts prezidentam saziņā ar ministru prezidentu.⁴ Ar valsts prezidenta rīkojumu par ordeņu kancleru tika iecelts Senāta priekšsēdētājs senators A.Gubens un par Ordeņu kapitula locekļiem — K.Berķis, M.Peniķis, A.Tentelis un J.Ērglis (Lāčplēša Kara ordeņa kavalieru biedrības priekšsēdē-

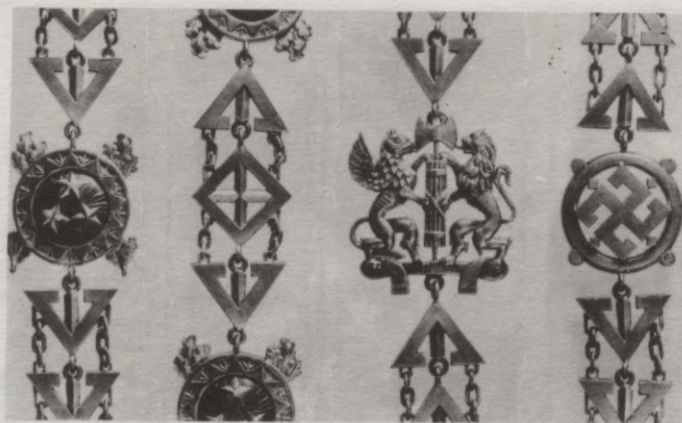
tājs).⁵ Līdz ar šā likuma stāšanos spēkā tika atcelti 1924. gadā pieņemtie Triju Zvaigžņu ordeņa statūti.⁶

Ar Triju Zvaigžņu ordeni apbalvoja visus karavīrus, kas bija brīvprātīgi iestājušies nacionālajā armijā līdz 1919. gada 17. martam un piedalījušies kaujās (ja vien nebija jau saņēmuši Lāčplēša Kara ordeni).⁷

Latvijas Republikas pastāvēšanas gados ir sastādīti 29 ar Triju Zvaigžņu ordeni apbalvoto saraksti un 23 ar

ordeņa goda zīmēm apbalvoto saraksti. Ar I šķiras ordeni apbalvotas 285 personas, ar II šķiras — 391 persona, ar III šķiras — 1323, ar IV šķiras — 2194, ar V šķiras — 4617 personas. Pēdējo reizi ordenis piešķirts 1940. gada 11. maijā: III šķira — Armijas ekonomiskā veikala priekšniekam A. Lejassausam⁸ un V šķira — Jaunrozes pagasta vecākajam P. Tiltam⁹.

Ordeņa ķēde un tās atsevišķie elementi ■ Die Ordenskette und die einzelnen Kettenglieder ■ Chaîne de l'ordre et ces maillons séparés ■ Chain of the Order and its elements ■ Орденская цепь и ее отдельные элементы

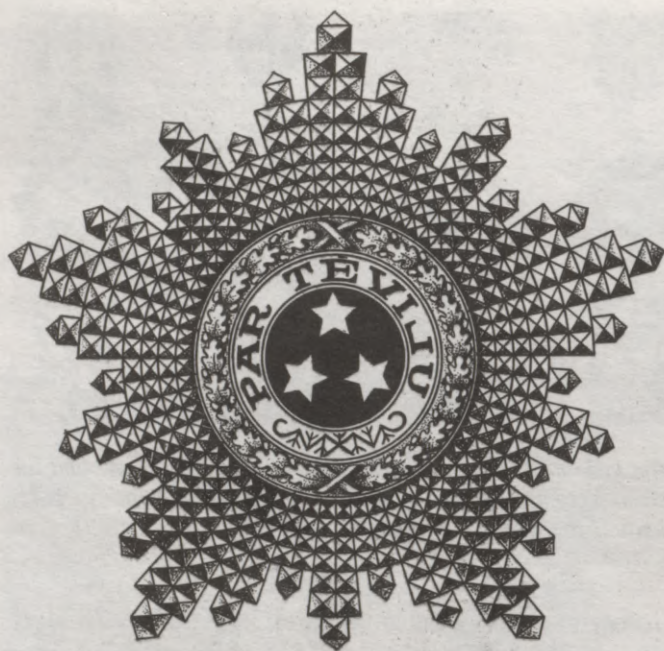
Goda zīmes piešķirtas šādā skaitā: I pakāpe — 2834, II pakāpe — 3624, III pakāpe — 1515.¹⁰ Pirmā apbalvošana ar goda zīmi notika 1928. gadā 14. novembrī.¹¹

Kā īpašu balvu lielkrusta komandieriem varēja piešķirt ordeņa ķēdi, kas sastāvēja no 10 zelta posmiem ar tajos secīgi iekaltu ordeņa medaljonu, lauvas un greifa attēliem un ugunskrustu.¹² Pēdējā šāda apbalvošana ir notikusi 1939. gadā, kad ordeņa komplekts ar 13. numuru pasniegts Ungārijas pavaldonim Miklošam Horti.¹³

Triju Zvaigžņu ordeņa zīme ir ar baltu emalju pārklāts Maltas tipa krusts ar zelta apmali. Tā aversā centrā atrodas zilās emaljas medaljons ar stilizētu zelta apmali. Medaljonā ietvertas trīs zelta zvaigznes. Reversā centrā — zeltīts medaljons ar leģendu — LATVIJAS/REPUBLIKA/1918. G. 18. NOVEMBRIS, apkārt ordeņa devīze — PER ASPERA AD ASTRA.

Krusta izmēri: I šķirai — 54 mm, II—III šķirai — 49 mm, IV—V šķirai — 40 mm.

I un II šķirai komplektā ir piecstaraina sudraba zvaigzne, kuras vidū ir zilās emaljas medaljons ar zeltītu apmali. Medaljona vidū — trīs zelta zvaigznes, apkārt —

Ordeņa I šķiras zvaigzne un krusts
 ■ Der Stern und das Kreuz der
 Großkreuzkommandeursklasse
 ■ Etoile et croix de la I classe
 de l'ordre ■ Star and cross of the
 first class of the Order ■ Звезда
 и крест ордена I степени

lēgenda — PAR TĒVIJU. I šķiras zvaigznes rādiuss — 44 mm, II šķiras — 41 mm. Zvaigznei reversā ornamentālā veidojumā — ORDEŅU/FABRIKA/RĪGĀ/LATVIJA/W.F.MÜLLER. Uz viena no zvaigznes stariem ir Latvijas Republikas sudraba raudze 875 un iegravēts: — F.M., uz zoslas ir arī sudraba raudzes zīmodziņš. Ordeņa lente izgatavota no gaišzila muarē auduma — ar abpusējām zeltītām apmalēm. Dažādu ordeņu šķiru nēsāšanas veids ir atšķirīgs: I šķirai — 110 mm platā lente nēsājama pār labo plecu ar krustu¹⁴ un lielo zvaigzni¹⁵ krūšu kreisajā pusē, II šķirai — lente nēsājama ar krustu¹⁶ ap kaklu un mazo zvaigzni¹⁷ krūšu labajā pusē, III šķirai — krusts¹⁸ nēsājams ap kaklu 32 mm platā lentē, IV šķirai — krusts¹⁹ nēsājams 32 mm platā salocītā lentē ar rozeti, piespraužams krūšu kreisajā pusē, V šķirai — tāpat kā IV šķirai, tikai bez rozetes²⁰.

Triju Zvaigžņu ordeņa autors ir mākslinieks G.Šķilters.

I šķiras Triju Zvaigžņu ordeņa īpašnieks ieguva

nosaukumu — lielkrusta komandieris, II šķiras — lielvirsnieks, III — komandieris, IV — virsnieks, V — kavalieris.

Ordeņa goda zīme ir apaļa medaļa, kuras diametrs ir 30 mm un kurai aversā reljefi izcelts Triju Zvaigžņu ordeņa krusta attēls, bet reversā ir lēgenda — PAR/TĒVIJU un zem tās — liesmaina sirds, apkārt gar malu — ozollapu vainags. I pakāpes goda zīme ir apzeltīta²¹, II pakāpes — sudraba²², III — bronzas²³. To nēsāja pie trīsstūrī salocītas lentes krūšu kreisajā pusē.²⁴

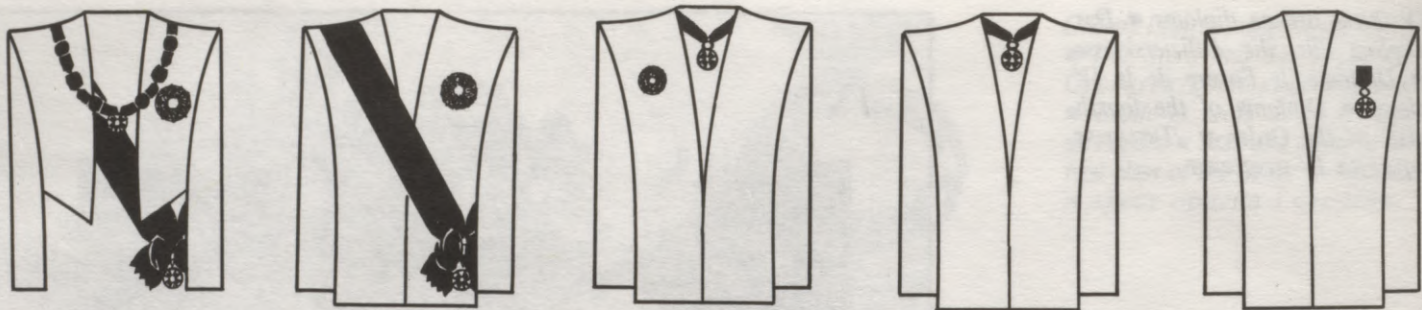
Pirmā apbalvošana ar goda zīmi notika 1928. gada 17. novembrī.²⁵ To saņēma valsts prezidenta šoferis T.Anītis.

Triju Zvaigžņu ordeņus nenumurēja, bet katru apbalvoto ierakstīja matrikulā atbilstoši ordeņa šķirai ar attiecīgo kārtas numuru, ko ierakstīja diplomā. Par ordeņa zīmi bija jāmaksā tās saņēmējam. I šķiras ordeņi maksāja 150 latu, II — 85 latus, III — 35 latus, IV — 22 latus, V — 20 latu.²⁶

IV šķiras ordeņa diploms ■ Das
Diplom für die Offiziersklasse
■ Diplôme de l'ordre de la IV
classe ■ Diploma of the fourth
class of the Order ■ Диплом
ордена IV степени

Ordeņa zvaigznes reversa un krusta
medaljona reversa detaļa ■ Die
Details des Sternes (Rückseite)
und des Kreuzmedaillons (Rück-
seite) ■ Détail de l'envers de
l'étoile de l'ordre et du médaillon
de la croix ■ Details of the reverse
of the star of the Order and the
medallion of the cross ■ Деталь
оборотной стороны ор-
денской звезды и оборот-
ной стороны медальона
креста

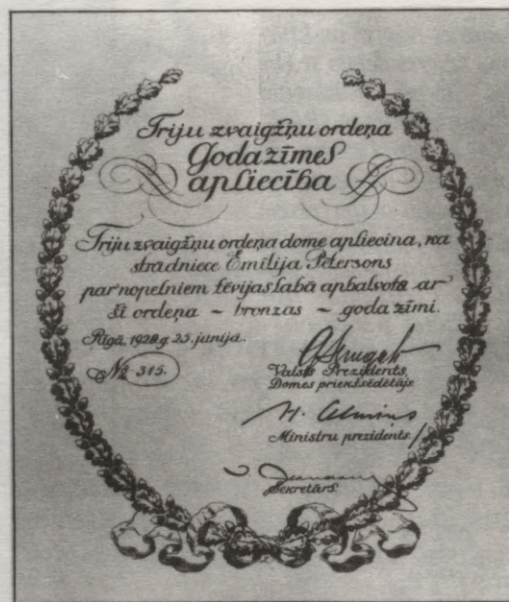

Ordeņa nēsāšanas veidi: ar ķēdi, I, II, III un IV – V šķira ■ Die Ordenstragweise: mit der Kette, die I., II., III., IV. – V. Klasse ■ Port de l'ordre: avec la chaîne, I, II, III et IV – V classe ■ Ways of wearing the Order: with a chain, first, second, third and fourth – fifth classes ■ Виды ношения ордена: с цепью, I, II, III и IV – V степени

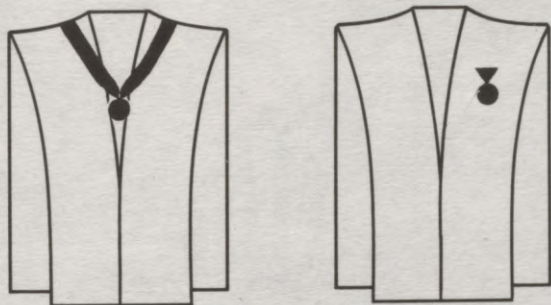
Visu triju pakāpju ordeņa goda zīmes ■ Alle Stufen des Ordensehrenszeichens ■ Insignes honorifiques de l'ordre des trois degrés ■ Badges of honor of all three levels ■ Знаки отличия ордена всех трех степеней

Goda zīmes diploms ■ Das Diplom des Ehrenzeichens ■ Diplôme d'insigne honorifique ■ Diploma of the Badge of Honor ■ Диплом Знака отличия

Ordeņa goda zīme aversā un reversā ■ Das Ordensehrenszeichen (Vorder- und Rückseite) ■ Insigne honorifique de l'ordre, l'avert et l'envers ■ Obverse and reverse of the Badge of Honor ■ Знак отличия ордена, лицевая и оборотная сторона

Goda zīmes nēsāšanas veidi ■ Die Tragweise des Ehrenzeichens
 ■ Port de l'insigne honorifique ■ Ways of wearing the Badge of Honor
 ■ Виды ношения Знака отличия

Ikdienā nēsājamās ordeņa miniatūrzīmes ■ Die Ordensminiaturen für den Alltag
 ■ Insignes portés au quotidien ■ Miniature badges of the Order for everyday wear
 ■ Миниатюрные орденские знаки, носимые повседневно

Ar Triju Zvaigžņu ordeni apbalvoja 1. maijā un 18. novembrī. Apbalvošanas noteikumi paredzēja, ka atkārtoti ordeni varēja piešķirt tikai pēc četriem gadiem.²⁷

Notika arī kuriozi gadījumi. Piemēram, 1927. gada 17. decembrī Triju Zvaigžņu ordeņa dome bija spiesta laikrakstā "Valdības Vēstnesis" ievietot šādu paziņojumu: "Ievērojot to, ka Francijas ārlietu ministrs, bijušais ministru prezidents Aristids Briāns (Aristide Briand) principā nepieņem nekādus apbalvojumus, dome nolēma: A.Briāna kunga apbalvošanu ar Triju Zvaigžņu ordeni uzskatīt par nenotikušu (3. saraksts, I šķira, nr. 51)."²⁸

Ar Triju Zvaigžņu ordeni un ordeņa ķēdi apbalvotie

1. Konstantīns Petss (Päts), Igaunijas valsts vecākais.
2. Jāns Tenisons (Tönnisson), Igaunijas valsts vecākais.
3. Tomāšs Masariks (Masaryk), Čehoslovākijas valsts prezidents.
4. Gastons Dumergs (Doumergue), Francijas Republikas prezidents.
5. Antans Smetona (Smetona), Lietuvas valsts prezidents.
6. Ignacijs Moscickis (Mościcki), Polijas valsts prezidents.
7. Lauri Kristians Relanders (Relander), Somijas valsts prezidents.²⁹
8. Gustavs V (Gustaf V), Zviedrijas karalis.³⁰
9. Gustavs Zemgals, Latvijas valsts prezidents.³¹
10. Alberts I (Albert I), Beļģijas karalis.³²
11. Alberts Kviessis, Latvijas valsts prezidents.³³
12. Kārlis Ulmanis, Latvijas valsts prezidents.³⁴
13. Miklošs Horti (Horthy), Ungārijas karalistes pavaldonis.³⁵

Viestura ordenis

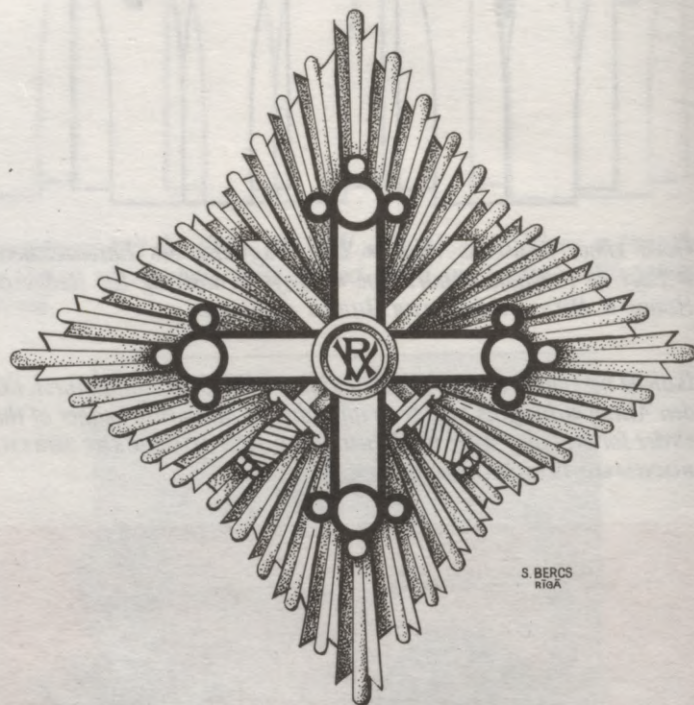
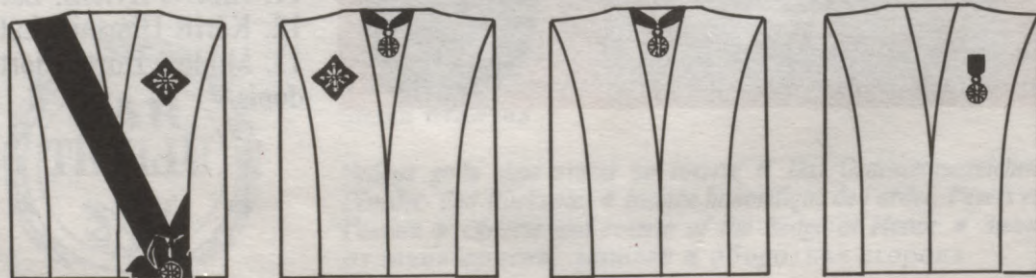
Der Viesturs-Orden ■ Ordre Viesturs ■ The Order of Viesturs ■ Орден Виестура

Viestura ordenis ar devīzi "Confortamini et pugnate" ("Esiet stipri un cīnieties") dibināts 1938. gadā senās patstāvīgās Latvijas varenības piemiņai. Ordenim ir piecas šķiras un trīs pakāpju goda zīmes¹, ko piešķir par nopelniem valsts bruņoto spēku audzināšanā un sabiedriskās kārtības uzturēšanā un nostiprināšanā, valsts robežu sargāšanā un valsts stipruma apziņas ieaudzināšanā pilsoņos, gatavojot tos modrai kalpošanai savai valstij un zemei un savas valsts un zemes nelokāmai aizstāvēšanai. Apbalvošanu ar Viestura ordeni ierosināja Ordeņu kapitulā valsts prezidents, ministru prezidents, ministri, kā arī kapitula locekļi.

Viestura ordenis ir samērā rets apbalvojums, jo pirmā apbalvošana notika tikai 1938. gada 17. novembrī, bet pēdējā — 1940. gada 13. jūnijā. Ar I šķiras Viestura ordeni ir apbalvoti tikai seši Latvijas armijas ģenerāļi:

1. J. Balodis, kara ministrs, ģenerālis (1938. g. 16. XI)².
2. K. Berķis, ģenerālis (1939. g. 11. VIII).
3. J. Kurelis, ģenerālis (1939. g. 9. XI).
4. A. Krustiņš, ģenerālis (1939. g. 9. XI).
5. F. Virsaitis, ģenerālis (1939. g. 9. XI)³.
6. H. Rozenšteins, ģenerālis (1940. g. 11. V)⁴.

Ordeņa nēsāšanas veidi: I, II, III un IV – V šķira ■ Die Ordenstragweise: die I., II., III. und IV. – V. Klasse ■ Port de l'ordre: I, II, III et IV – V classe ■ Ways of wearing the Order: first, second, third and fourth – fifth classes ■ Виды ношения ордена: I, II, III и IV – V степени

I šķiras Viestura ordeņa zvaigzne ■ Der Viesturs-Ordensstern des Großkreuzkommandeurs ■ Etoile de l'ordre Viesturs de la I classe ■ Star of the first class of the Order of Viesturs ■ Звезда ордена Виестура I степени

II šķiras Viestura ordenis ■ Der Viesturs-Orden der Großoffiziersklasse ■ Ordre Viesturs de la II classe ■ Second class of the Order of Viesturs ■ Орден Виестура II степени

Ar II šķiras Viestura ordeni apbalvotas 28 personas (pirmais — Lāčplēša Kara ordeņa biedrības priekšnieks J.Ērglis⁵, pēdējais — pulkvedis J.Indāns, nr. 28⁶); ar III šķiras ordeni — 126 personas (pirmais — valsts prezidenta adjutants M.Lūkins, trešais — rakstnieks

A.Grīns⁷, bet pēdējais — robežsargu brigādes pulkvežleitnants J.Ķēmans, nr. 126⁸); ar IV šķiras ordeni — 390 personas, ar V šķiras ordeni — 701 persona.⁹ I pakāpes Viestura ordeņa goda zīme piešķirta 578, II pakāpes goda zīme — 1022, III pakāpes goda zīme — 370 personām.¹⁰

Viestura ordeņa goda zīme ir taisns, ar baltu emalju pārklāts krusts ar zelta apmali, krusta galos ir divi mazāki apaļi un viens lielāks apaļš sarkanas emaljas izcilnis. Ordeņa krustam aversa centrā ir baltas emaljas medaļjons, uz kura ir sarkanas emaljas burti — VR (Vesthardus Rex — valdnieks Viesturs), apkārt — zeltīta apmale.

Krustam reversa centrā ir zeltīts medaļjons ar devīzi aplūveida leģendā — CONFORTAMINI ET PUGNATE, vidū — skaitlis 1219, — gads, kad sākās seno zemgaļu varonīgās cīņas ar krustnešiem valdnieka Viestura vadībā. Šo zīmi krusteniski šķērso galos šķeltis krusts, bet zīmēs, ko piešķir par nopelniem kara laikā, galos šķeltā krusta vietā ir divi sakrustoti šķēpi. Krustu ar ordeņa lenti savieno ažuurs, no sudraba pagatavots Latvijas valsts lielā ģerboņa attēls heraldiskās krāsās. Ģerbonim reversā ir zīmodziņš — V.MILLERS un Latvijas Republikas sudraba marka ar raudzi 875.

Krusta izmēri: I šķira — 54 mm¹¹,
 II — III šķira — 49 mm¹²,
 IV — V šķira — 40 mm¹³.

Ordeņa I¹⁴ un II šķirai¹⁵ komplektā ir četrstūrainā sudraba zvaigzne ar stariem, kuras vidū ietverts ordeņa krusts. Viestura ordeņa zvaigznei reversā ir uzraksts — S.BERCS/RĪGĀ un Latvijas Republikas sudraba marka ar raudzi 875, arī uz zoslas ir sudraba raudzes zīmodziņš.

I šķiras zvaigznes rādiuss — 44 mm (diametrs — 84 mm), II šķiras — 41 mm (diametrs — 80 mm).

I šķiras ordeņa krusts nēsājams 110 mm platā purpur-sarkanā muarē lentē pār labo plecu, bet zvaigzne piespraužama krūšu kreisajā pusē.

II šķiras krusts nēsājams šaurākā lentē ap kaklu, zvaigzne tāpat piespraužama krūšu labajā pusē.

III šķiras krusts nēsājams 32 mm platā lentē ap kaklu.

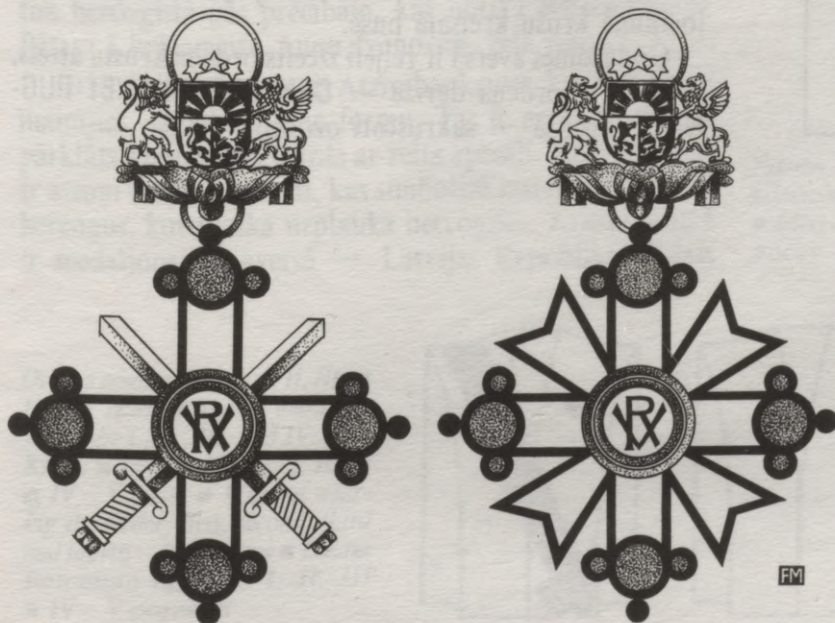

IV šķiras ordeņa lente ■ Das Ordensband der Offiziersklasse
 ■ Ruban de l'ordre de la IV classe
 ■ Ribbon of the fourth class of the Order ■ Лента ордена IV степени

IV šķiras krusts piespraužams ordeņa lentes locījumā ar rozeti, nēsājams krūšu kreisajā pusē.

V šķiras krusts nēsājams tāpat kā IV šķiras krusts, tikai lente ir bez rozetes.

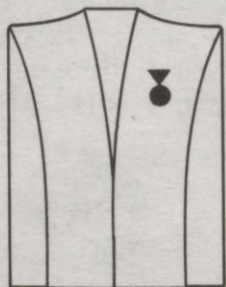
Viestura ordeņa I šķiras krusta saņēmējs iemantoja nosaukumu — lielkrusta komandieris, II šķiras — lielvirsnieks, III šķiras — komandieris, IV šķiras — virsnieks, V šķiras — kavalieris.

Viestura ordeņa krusts militārpersonām un civilpersonām un krusta medaljons reversā ■ Das Viesturs-Ordenskreuz für die Militärpersonen und die Zivilpersonen; die Rückseite des Kreuzmedaillons ■ Croix de l'ordre Viesturs décerné aux militaires, civils et médaillon de croix, l'envers ■ Crosses of the Order of Viesturs for the military and the civilians and reverse of the medallion of the cross ■ Крест ордена Виестура для военных лиц и для гражданских лиц и оборотная сторона медальона креста

Goda zīmes nēsāšanas veids ■ Die Tragweise des Ehrenzeichens ■ Port de l'insigne honorifique ■ Way of wearing the Badge of Honor ■ Способ ношения Знака отличия

Ordeņa goda zīme aversā un reversā ■ Das Ordensehrenzeichen (Vorder- und Rückseite) ■ Insigne honorifique de l'ordre, l'avers et l'envers ■ Obverse and reverse of the Badge of Honor of the Order ■ Знак отличия ордена, лицевая и оборотная сторона

Viestura ordeņa zīmju autors ir mākslinieks H. Mangolds, to izveidē piedalījies arī G. Šķilters.

Viestura ordeņa goda zīme ir apaļa, tās diametrs ir 30 mm. Tai ir trīs pakāpes: I — zelta¹⁶, II — sudraba¹⁷, III — bronzas. Goda zīme nēsājama ordeņa lentes locījumā krūšu kreisajā pusē.

Goda zīmes aversā ir reljefi izcelts ordeņa krusta attēls, reversā — ordeņa devīze — CONFORTAMINI/ET PUGNATE, apakšā — sakrustoti ozolzari.

Atzinības krusts

Das Anerkennungskreuz ■ Croix de la Reconnaissance
■ The Cross of Recognition ■ Крест призрательности

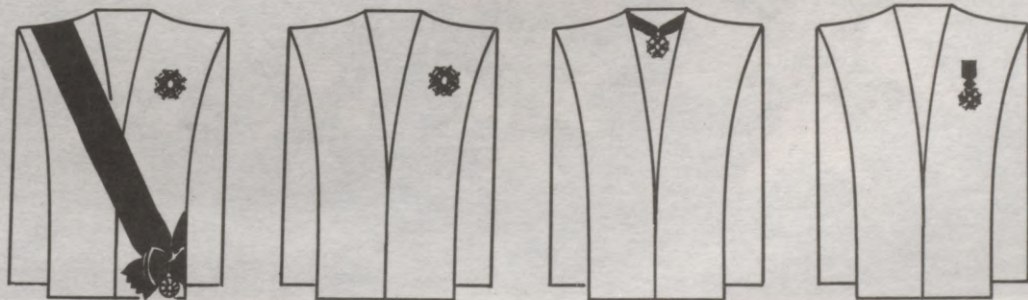
Ordenis Atzinības krusts (Croix de la Reconnaissance) ar devīzi "Pour les honnêtes gens" ("Godaprāta ļaudīm") dibināts 1710. gadā Liepājā un atjaunots 1938. gadā par piemiņu Kurzemes un Zemgales hercogistes slavas laikiem. Tā dibināšana saistīta ar Ketleru dzimtas pēdējo atvasi Frīdrihu Vilhelmu (1692 – 1711). Sasniedzis astoņpadsmit gadu vecumu, viņš no Vācijas atgriezās hercogistē, lai kļūtu par hercogu. Dienā, kad jaunais hercogs nonāca uz hercogistes zemes, – 1710. gada 13. maijā, viņš paziņoja par jauna ordeņa – Atzinības krusta nodibināšanu un pirmajiem tā kavalieriem. Ordenis pastāvēja nedaudz vairāk par gadu, jo hercogs, atgriežoties hercogistē pēc precībām, kas notika Pēterburgā ar Pētera I brāļameitu Annu Ivanovnu, ceļā mira.

1938. gadā atjaunotais Atzinības krusts, kaut arī daļēji mainījies, saglabāja seno formu. Tas ir ar baltu emalju pārklāts Maltas tipa krusts ar zelta apmali. Krusta stūros ir astoņi zeltīti gredzeni, kas simbolizē astoņus Kurzemes hercogus, kuru laikā uzplauka hercogiste. Krusta centrā ir medaljons, tā aversā – Latvijas Republikas lielais

I šķiras Atzinības krusts ■ Das Anerkennungskreuz, die Großkreuzkommandeursklasse ■ Croix de la Reconnaissance de la I classe ■ First class of the Cross of Recognition ■ Крест призрательности I степени

Ordeņa nēsāšanas veidi: I, II, III un IV – V šķira ■ Die Ordenstragweise: die I., II., III. und IV. – V. Klasse ■ Port de l'ordre: I, II, III et IV – V classe ■ Ways of wearing the Order: first, second, third and fourth – fifth classes ■ Виды ношения ордена: I, II, III и IV – V степени

ģerbonis un gadskaitlis — 1938, reversā — Kurzemes hercogistes ģerbonis un gadskaitlis — 1710. Abi ģerboņi ir to heraldiskajās krāsās. Trīs krusta galos uz jostas leģendā ir ordeņa devīze — pour/les — honn/êtes — ge/ns.

Ordeņa lente ir spilgti sarkana, ar sudraba iemalu. Ordenim bija piecas šķiras un četru pakāpju goda zīmes.¹ 1940. gada 26. februārī tika izdoti grozījumi Likumā par ordeņiem un goda zīmēm, noteicot, ka Atzinības krustam ir trīs pakāpju goda zīmes un vēl sevišķā divu lielumu I pakāpe.

Atzinības krusta ordeņa I un II šķiras zīmes lielums ir 85 mm, III — 49 mm, IV un V šķiras — 40 mm.

Īpaša nēsāšanas kārtība bija izstrādāta tikai Atzinības krustam.

I šķiras ordeņa komplektā ir lielais krusts, kas nēsājams krūšu kreisajā pusē², un vēl vidējais krusts (49 mm), kas nēsājams 110 mm platā lentē pār labo plecu. II šķira ir lielais krusts, kas nēsājams krūšu kreisajā pusē³, III šķira — vidējais krusts, kas nēsājams lentē ap kaklu⁴, IV šķira — mazais krusts, kas piestiprināms pie ordeņa

lentes ar rozeti⁵ un nēsājams piesprausts pie krūtīm kreisajā pusē. V šķira ir līdzīga ceturtajai, tikai lente ir bez rozetes.⁶

Atzinības krustu piešķīra par izcilu Tēvijas mīlestību un par nopelniem valsts, sabiedriskajā un kultūras darbā.⁷

Pirmo ar I šķiras Atzinības krustu 1938. gada 9. novembrī apbalvoja Latvijas Vēstures institūta direktoru profesoru A.Tenteli. 16. novembrī viņam pievienojās ārlietu ministrs V.Munters, profesori V.Purvītis un J.Vītols.⁸ Ar I šķiras Atzinības krustu pēdējo apbalvoja aizsargu priekšnieku ģenerāli K.Praulū (nr. 20) 1940. gada 11. maijā.⁹ Ar II šķiras ordeni ir apbalvota 21 persona, to vidū — arhitekts profesors E.Laube (nr. 5), dzejniece Aspazija (nr. 7), operdziedātājs Ā.Kaktiņš (nr. 9), Zobārstniecības institūta vadītājs ārštata profesors K.Barons (nr. 18)¹⁰, profesors K.Straubergs (nr. 20)¹¹. Pēdējo ar II šķiras Atzinības krustu apbalvoja publicistu un sabiedrisko darbinieku O.Nonācu (nr. 21) 1940. gada 12. martā.¹² Ar III šķiras Atzinības krustu apbalvotas 110 personas, to vidū — daudzi pazīstami mākslinieki, sabiedriskie un kultūras darbinieki. Pirmais

II, III, IV un V šķiras ordenis
■ Der Orden der Großoffiziers-,
Kommandeurs-, Offiziers- und
Ritterklasse ■ Ordre de la II, III,
IV et V classe ■ Second, third,
fourth and fifth classes of the
Order ■ Орден II, III, IV
и V степени

V šķiras ordenis ■ Der Orden der Ritterklasse ■ Ordre de la V classe ■ Fifth class of the Order ■ Орден V степени

Ordeņa medaljona reversa detaļa un ordeņa devīze uz jostas krusta galos ■ Ein Detail der Rückseite des Ordensmedaillons und der Wahlspruch auf dem Gürtel der Kreuzspitzenden ■ Détail de l'envers du médaillon de l'ordre et de la devise de l'ordre sur les côtés de la croix ■ Detail of the reverse of the medallion of the Order and motto of the Order on the tips of the cross ■ Деталь оборотной стороны орденского медальона и девиз ордена на полосе концов креста

pour les

bons êtres

gens

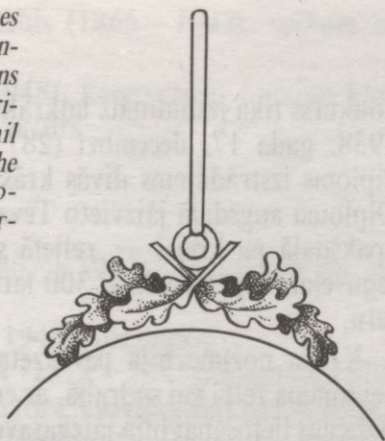
Ordeņa goda zīme aversā un reversā ■ Das Ehrenzeichen des Ordens (Vorder- und Rückseite) ■ Insigne honorifique de l'ordre, l'avant et l'envers ■ Obverse and reverse of the Badge of Honor of the Order ■ Знак отличия орден, лицевая и оборотная сторона

ar III šķiras Atzinības krustu apbalvots laikraksta "Valdības Vēstnesis" redaktors J.Ozols, tad gleznotājs L.Liberts (nr. 8), ārsts P.Stradiņš (nr. 33), operdziedātāja M.Brehmane-Štengele (nr. 39)¹³, mākslinieks B.Dzenis (nr. 105), bet pēdējais apbalvotais bija rūpnieks un konsuls R.Veidemanis (nr. 110)¹⁴. Ar IV šķiras ordeni apbalvota 341 persona, bet ar V šķiras ordeni — 1314 personas. Šo apbalvoto vidū ir dažādu profesiju pārstāvji — skolotāji, lauksaimnieki, galdnieka, friziera, podnieka, namdara un kalēja amata meistari, melderi, fotogrāfi, drēbnieki, maiznieki u. c. — ļaudis, kas godīgi darīja savu darbu.¹⁵

Goda zīmes diametrs ir 36 mm, bet sevišķajai pakāpei — 46¹⁶ un 30 mm¹⁷ ar ozola vītņi augšējā malā. I pakāpes — arī sevišķās pakāpes goda zīmes ir zeltītas¹⁸, II pakāpes¹⁹ — sudraba, III²⁰ — bronza. Tās nēsāja

Sevišķās pakāpes goda zīmes detaļa ■ Das Detail der Sonderstufe des Ehrenzeichens ■ Détail de l'insigne honorifique du degré spécial ■ Detail of the Badge of Honor of the special level ■ Деталь особой степени Знака отличия

trīsstūrīnā ordeņa lentes salocījumā krūšu kreisajā pusē, bet sevišķās pakāpes zīmes — lentē ap kaklu²¹. Atzinības krusta goda zīmes aversā ir reljefi izcelts Atzinības krusta attēls, reversā attēlots vanadziņš ar gredzenu ķetnās un apļveida leģendu — DOMAS UN DARBUS LATVIJAI.

Goda zīmes nēsāšanas veidi ■ Die Tragweise des Ehrenzeichens ■ Port de l'insigne honorifique ■ Ways of wearing the Badge of Honor ■ Виды ношения Знака отличия

Ar Atzinības krusta goda zīmēm apbalvoto skaita sadalījums ir šāds: sevišķā I pakāpe — 300, I pakāpe — 730, II pakāpe — 764, III pakāpe — 354. Pēdējais apbalvotais bija Latvijas Konservatorijas sētnieks J. Lukšs (nr. 354, III pakāpe).²²

Tēvzemes balva

Der Vaterlandspreis ■ Prix de la Patrie ■ The Fatherland's Award ■ Награда Отечества

1937. gada 12. maijā Latvijas Republikas Ministru kabinets pieņēma un valsts prezidents izsludināja likumu par Tēvzemes balvu, ko piešķīra "kā valsts atzinību un pateicību par izciliem nopelniem tautas un valsts labā, par atsevišķiem ievērojamiem darbiem, kā arī par nopelniem ilgākas darbības laikā zinātnes, mākslas, rakstniecības, celtniecības, saimniecības, audzināšanas, sabiedriskā, valsts aizsardzības un politiskā laukā".¹

Tēvzemes balvas fondu pārvaldīja Tēvzemes balvas fonda dome. Domes priekšsēdētājs bija valsts prezidents, bet locekļi — izglītības ministrs, sabiedrisko lietu ministrs, Latvijas Universitātes, Konservatorijas un Mākslas akadēmijas rektori un valsts prezidenta iecelta persona, kas vienlaikus bija priekšsēdētāja vietnieks.

Apbalvojuma piešķiršanu ierosināja valsts prezidents, Domes locekļi, Ministru kabineta locekļi, valsts kontrolieris, Latvijas Universitātes, Konservatorijas un Mākslas akadēmijas prorektori, dekāni, štata profesori, Latvijas Universitātes goda biedri un goda doktori, Nacionālās celtniecības komitejas priekšsēdētājs, Vēstures institūta direktors, Rīgas pilsētas galva, kameru priekšsēdētāji, Latvijas Nacionālās operas un Nacionālā teātra direktori, Latvijas Preses biedrība, Latvijas Banka, Latvijas Zemes banka, Latvijas Hipotēku banka un Latvijas Kredītbanka.

Saskaņā ar likumu vienā gadā varēja piešķirt ne vairāk kā sešas balvas — ne mazākas par 3000 latu katru. Piešķirtās Tēvzemes balvas izsniedza 15. maijā. Likums par Tēvzemes balvu noteica, ka naudas prēmiju izsniedz kopā ar diplomu un krūšu nozīmi.

Tēvzemes balvas diploma, krūšu nozīmes un zīmoga

konkurss tika izsludināts laikrakstā "Valdības Vēstnesis" 1938. gada 17. decembrī (287. numurs), noteicot, ka diploms izstrādājams divās krāsās 45 × 27 cm formātā. Diploma augšdaļā jāizvieto Tēvzemes balvas nozīme, bet apakšdaļā pa kreisi — reljefā spiests zīmogs. 1. vietas ieguvējam bija paredzēts 300 latu, 2. — 200, 3. — 150 latu.

Krūšu nozīme bija paredzēta ovāla, 5 × 3 cm liela, veidojama zeltā vai sudrabā, ar emalju vai bez tās; nozīme ikdienas lietošanai bija jāizgatavo lentītes, rozetes vai citā veidā. 1. vietas ieguvējam bija paredzēts 200 latu, 2. — 150 latu, 3. — 100 latu.

Zīmoga diametrs bija paredzēts 5 cm, un 1. vietas ieguvējam bija paredzēts 150 latu, 2. — 100 latu, 3. — 75 lati.

Diplomā obligāti bija jābūt tekstam: "Tēvzemes balvas fonda dome par izciliem nopelniem tautas un Latvijas valsts labā piešķīrusi Tēvzemes balvu."

Darbi konkursam bija iesniedzami līdz 1939. gada 31. janvārim. Materiālus par konkursa norisi nav izdevies atrast, nav arī zināms, vai krūšu nozīme un diplomu ir izgatavoti un pasniegti apbalvotajiem. Pavisam Tēvzemes balvu saņēmuši 23 Latvijas Republikas pilsoņi.

Tēvzemes balvas laureāti

1937. gads

Jānis Akuraters (1876 — 1937), rakstnieks;
Milda Brehmane-Štengele (1893 — 1981), Nacionālās operas soliste;

Ādolfs Jānis Kaktiņš (1885 — 1965), Nacionālās operas solists;

Aleksis Mierlauks-Frīdfelds (1866 – 1943), režisors un aktieris;

Jāzeps Vītols (1863 – 1948), komponists, Latvijas konservatorijas profesors, rektors.

1938. gads

Hermanis Enzeliņš (1867 – 1953), lauksaimnieks un senatnes pētnieks;

Vilis Plūdonis (1874 – 1940), dzejnieks;

Vilhelms Kārlis Purvītis (1872 – 1945), gleznotājs, Rīgas Mākslas muzeja direktors, Latvijas Mākslas akadēmijas un Latvijas Universitātes profesors;

Pēteris Šmits-Smiters (1869 – 1938), filologs un folklorists, Latvijas Universitātes profesors;

Edvarts Virza (1883 – 1940), dzejnieks;

Kārlis Zāle-Zālīte (1888 – 1942), tēlnieks, Latvijas Mākslas akadēmijas profesors.

1939. gads

Aspazija (Elza Pliekšāne, 1865 – 1943), dzejniece;

Jūlija Skaidrīte-Vārta (1871 – 1942), aktrise;

Ražena darba goda zīme

Das Ehrenzeichen für gedeihliche Arbeit ■ Insigne honorifique du travail productif ■ The Badge of Honor for Fruitful Labor ■ Знак отличия за плодотворный труд

1940. gada 22. februārī Latvijas Republikas Ministru kabinets pieņēma un valsts prezidents izsludināja Likumu par Ražena darba goda zīmi. Tā tika nodibināta "ražena darba panākumu izcelšanai valsts saimniecī-

Juris Bebris (1859 – miršanas gads nezināms), pedagogs; Jānis Endzelīns (1873 – 1961), valodnieks, Latvijas Universitātes profesors;

Alfrēds Kalniņš (1879 – 1951), komponists;

Jānis Mazvērsītis (1866 – 1943), agronomijas goda doktors.

1940. gads

Ludvigs Kundziņš (1855 – 1940), goda doktors, Latvijas Universitātes ārštata profesors un Veterināranatomijas institūta vadītājs;

Andrejs Bērziņš (1875 – miršanas gads nezināms), Latvijas Kredītbankas direktors;

Jānis Dalīņš (1904 – 1978), sportists, lauksaimnieks;

Eižens Laube (1880 – 1967), arhitektūras goda doktors, Latvijas Universitātes profesors un Arhitektūras fakultātes dekāns;

Valērija Seile (1891 – 1970), Daugavpils skolotāju institūta direktore;

Augusts Tentelis (1876 – 1942), vēsturnieks, Latvijas Universitātes profesors, Latvijas Vēstures institūta direktors.

kās aizsardzības cīņā 1940. gada kara blokādes gadā".

Goda zīmi piešķīra kā "atzinību par pašreizējīgu garīgu, fizisku, organizatorisku darbu, kas mazināja kara blokādes grūtības".

Goda zīmei ir viena pakāpe, un tās devīze ir "Darbavīri strādā, nerunā", kur pārfrāzēta latvju tautas daina:

Runāj' cirvji, runāj' kapļi,

Paši brāļi nerunāja.

Goda zīme¹ ir apaļš vara vairogs 33 mm diametrā, tās aversā šķērsām salikti labības kūlis un malkas šķīla,

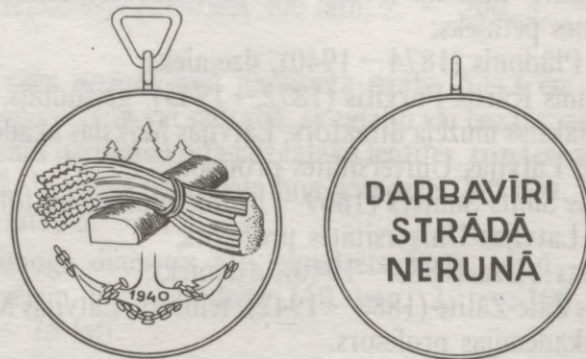
augšdaļā — egļu silueti, apakšdaļā — enkura fragments, virs tā — 1940. Goda zīmei reversā devīze — DARBAVĪRI/STRĀDĀ/NERUNĀ. Tā nēsājama krūšu kreisajā pusē 32 mm platā lentē ar trīs gaišzaļām un trīs gaišbrūnām svītrām trīsstūrainā salocījumā.²

Valsts prezidenta un Ordeņu kapitula sekretārs J. Grandaus šās goda zīmes dibināšanas sakarā izteicās, ka "goda zīme no seniem laikiem pazīstamā metālā visstiprāk kordinātā pakāpē — vara. Citiem vārdiem — cieta godalga.

Lentē būs pārmaiņus veidotas trīs gaišzaļas un trīs gaišbrūnas strīpas. Ja pirmā ir pieaugošas dabas — plašo labības lauku, lekno pļavu un kuplo bērzu krāšņums, tad otrā jau iepriecina kā saules pildītu graudu briedums.

Par goda zīmes simbolisko emblēmu ņemtas pavisam vienkāršas lietas: labības kūlis un malkas šķīla. Tā bija

augstā autora — zemes saimnieka labākā izjūta šajā gadījumā, jo kas gan cits, ja ne barība un siltums ir laicīgā cilvēka pirmās un pēdējās pastāvēšanas līdzekļi. Tāpēc, tos ne vien pietiekošā mērā, bet ar uzviju sarāžojot, kļūsim grūtību uzvarētāji un kara blokādes negribētie spaidi mūsu zemei neko nenodarīs, — tā saka mūsu Prezidents.

Ražena darba goda zīme aversā un reversā ■ Das Ehrenzeichen für gedeihliche Arbeit (Vorder- und Rückseite) ■ Insigne honorifique du travail productif, l'avers et l'envers ■ Obverse and reverse of the Badge of Honor for Fruitful Labor ■ Знак отличия за плодотворный труд, лицевая и оборотная сторона

Ar savu vienkāršību, spēcīgo saaugsmi un jauno iedarinājumu mūsu jaunā goda zīme pavisam cienīgi varēs nostāties heraldikas pasaulē līdzās gan augsti kronētām, gan citām izteiksmīgām goda balvu nozīmēm.

Goda zīmes nozīmi uzdots zīmēt māksliniekam R. Dzenim. Pēc apstiprināšanas to kals tepat Rīgā, bet lenti jau auž lenšu fabrika. Būs arī mazā nozīme valkāšanai ikdienā."³

Līdz šim nav izdevies atrast goda zīmi ar tādu lenti, kāda paredzēta likumā. Lentes ir dažādas, piemēram, Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja eksemplāram⁴ lente ir sarkana, ar divām baltām malas svītrām, lentes platumš — 35 mm.

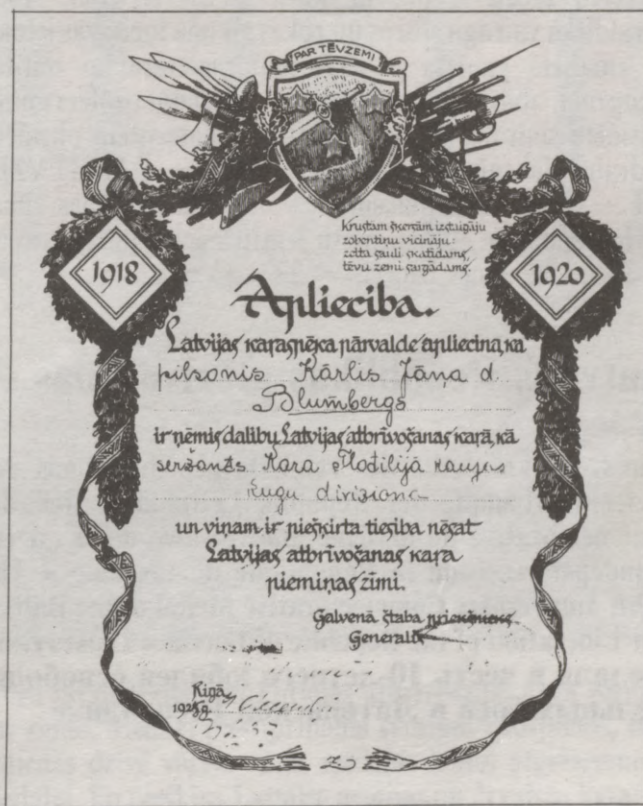
Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīme (1918 – 1920)

Das Gedenkzeichen des Befreiungskrieges Lettlands (1918 – 1920) ■ Insigne commémoratif de la guerre d'indépendance de la Lettonie (1918 – 1920) ■ The Latvia's Liberation War Commemorative Badge (1918 – 1920) ■ Памятный знак Освободительной войны Латвии (1918 – 1920)

Noteikumus par Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīmi apstiprināja Satversmes sapulce 1922. gada 2. maijā. Tajos teikts, ka šī zīme piešķirama Latvijas pilsoņiem, kas "valsts atbrīvošanas cīņu laikmetā no 1918. gada

Piemiņas zīme aversā ■ Ein Gedenkzeichen, Vorderseite ■ Avers de l'insigne commémoratif ■ Obverse of the Commemorative Badge ■ Памятный знак, лицевая сторона

Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīmes diploms ■ Das Diplom des Gedenkzeichens des Befreiungskrieges Lettlands ■ Diplôme de l'insigne commémoratif de la guerre d'indépendance de la Lettonie ■ Diploma of the Latvia's Liberation War Commemorative Badge ■ Диплом Памятного знака Освободительной войны Латвии

18. novembra līdz 1920. gada 11. augustam kalpojuši nacionālā armijā".¹

Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīme² izgatavota trīsstūrains heraldiskā vairoga veidā, pārklāta ar sarkanu emalju, gar augšmalu apmēram 1,5 cm platumā tai ir

oksidēta sudraba josla, kas iekšpusē norobežota ar šauru, melnu svītriņu, virs emaljas — oksidēta sudraba roka ar satvertu spožu šķēpu, uz kura ir ugunskrusts. Abos heraldiskā vairoga stūros un rokas elkoņa locītavas ielokā uz emaljētā pamata ir pa vienai piecstarainai zeltītai zvaigznei, abās vairoga ārmalās — trīslapu ozolzariņi no oksidēta sudraba. Virs vairoga ir ornamentēta oksidēta sudraba plāksnīte ar uzrakstu — 1918 — PAR TĒVZEMI — 1920, virs plāksnītes — cilpiņa piemiņas zīmes savienošanai ar 30 mm platu lentīti nacionālajās krāsās.

Piemiņas zīmes izmēri — 27 × 33 mm.

Piemiņas zīmes izgatavošanas tiesības piederēja Brāļu kapu komitejai. Tā bija nēsājama krūšu kreisajā pusē: karavīriem — virs karaspēka daļas atšķirības zīmēm, Lāčplēša un ārzemju ordeņu kavalieriem — blakus ordeņiem pa kreisi.

Apliecības izsniedza Galvenais štābs līdz 1923. gada 31. decembrim.

Bija atļauts izgatavot un nēsāt ar adatu piespraužamu piemiņas zīmi samazinātā veidā ($1/2$ no apstiprinātā lieluma) bez cilpiņas.³

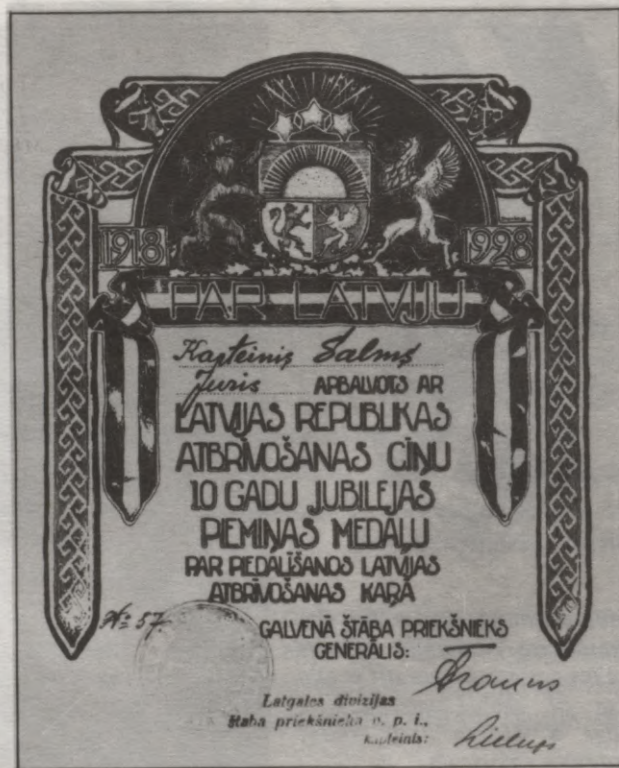
Reversā piemiņas zīme ir gluda.

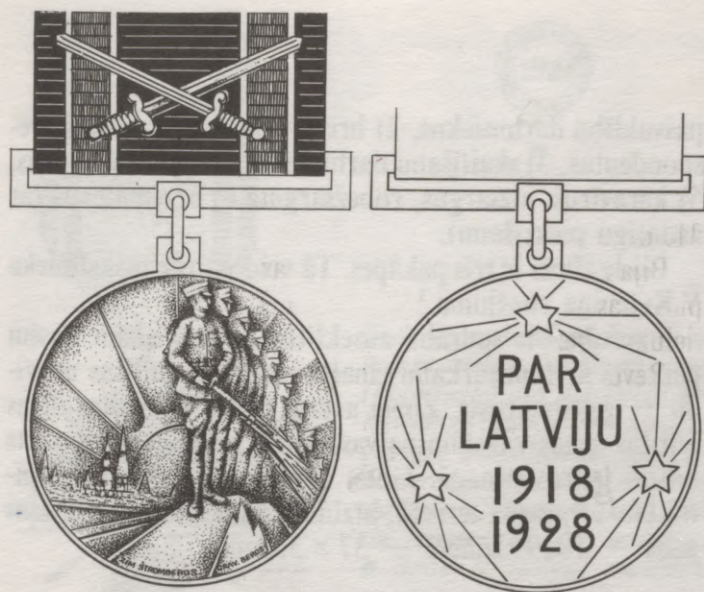
Latvijas Republikas atbrīvošanas cīņu 10 gadu jubilejas piemiņas medaļa

Die Gedenkmedaille des zehnjährigen Jubiläums der Befreiungskämpfe der Republik Lettland ■ Médaille commémorative du dixième anniversaire de la guerre d'indépendance de la République de Lettonie ■ The 10th Anniversary Commemorative Medal of the Battles for Liberation of the Republic of Latvia ■ Памятная медаль в честь 10-летнего юбилея освободительных боев в Латвийской Республике

Sakarā ar Latvijas Republikas atbrīvošanas cīņu 10 gadu jubileju tika nodibināta īpaša piemiņas zīme, ko piešķir 1) karavīriem, kas atbrīvošanas cīņu laikā — no

Latvijas Republikas atbrīvošanas cīņu 10 gadu jubilejas piemiņas medaļas diploms ■ Das Diplom der Gedenkmedaille des zehnjährigen Jubiläums der Befreiungskämpfe der Republik Lettland ■ Diplôme de la médaille commémorative du dixième anniversaire de la guerre d'indépendance de la République de Lettonie ■ Diploma of the 10th Anniversary Commemorative Medal of the Battles for Liberation of the Republic of Latvia ■ Диплом Памятной медали в честь 10-летнего юбилея освободительных боев в Латвийской Республике

Piemiņas medaļa aversā un reversā ■ Die Gedenkmedaille (Vorder- und Rückseite) ■ Médaille commémorative, l'avvers et l'envers ■ Obverse and reverse of the Commemorative Medal ■ Памятная медаль, лицевая и оборотная сторона

1918. gada 18. novembra līdz 1920. gada 11. augustam — kalpojuši Latvijas armijā; 2) pēc kara ministra atzinuma, ārzemju karavīriem, kas piedalījušies Latvijas atbrīvošanas cīņās šajā laikposmā; 3) atsevišķiem Latvijas pilsoņiem, kas sekmējuši un pabalstījuši armiju atbrīvošanas cīņās.¹

Instrukcijā par piemiņas zīmi teikts, ka to izgatavo un izsniedz Armijas ekonomiskais veikals (samaksa 2 lati). Trūcīgie karavīri no maksas tika atbrīvoti.

Aktīvā dienesta un atvaļinātie karavīri piemiņas medaļu saņēma, uzrādot apliecību par Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīmes piešķiršanu. Apliecībai otrā pusē izdarīja attiecīgu atzīmi, ka šās apliecības īpašniekam ir tiesības nēsāt arī Latvijas Republikas atbrīvošanas cīņu 10 gadu jubilejas piemiņas medaļu.

Piemiņas medaļa ir nēsājama krūšu kreisajā pusē, pa

kreisi no ordeņiem un Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīmes. Medaļa piestiprināma svinīgos gadījumos, bet ikdienas dzīvē varēja nēsāt medaļas lentes atgriezumam.² Medaļai, ko piešķīra Latvijas armijas un ārvalstu karavīriem, uz lentes apakšējās malas bija piesprausti sakrustoti šķēpi no tumšas bronzas — 25 mm gari un 2 mm plati, ar asmeņiem uz augšu. Tāpat šķēpi bija nēsājami arī uz lentes atgriezuma.³

Medaļa ir no bronzas, apaļa⁴, tās diametrs ir 35 mm, tās aversā uz Rīgas pilsētas silueta un saules fona attēlota karavīru rinda ar šautenēm rokās puspagriezienā pa labi. Pie apmales — ZĪM. STROMBERGS — GRAV. BERCS.

Reversā vidū — leģenda — PAR/LATVIJU/1918/1928, gar malu — trīs piecstarainas zvaigznes staros.

Lente — sarkana, ar šaurām dzeltenām un zilām malas svītrām, 31 mm plata.

Valsts statistikas pārvaldes goda zīme

Das Ehrenzeichen der staatlichen Statistischen Verwaltung ■ Insigne honorifique de l'office des statistiques de l'Etat ■ The Badge of Honor of the State Statistical Office ■ Знак отличия Государственного статистического управления

1935. gadā Valsts statistikas pārvalde nodibināja jaunu goda zīmi, ko piešķīra par "atsevišķiem nopelniem valsts labā pie statistisko ziņu vākšanas un apstrādāšanas". Par nopelniem uzskatāms atsevišķs izcils darbs statistikā, kā arī ilgstoša apzinīga un pašai dziedīga savu pienākumu pildīšana. Ar goda zīmi apbalvoja 1) valsts un

pašvaldību darbiniekus, 2) brīvprātīgos statistikas korespondentus, 3) skaitīšanu darbiniekus, 4) privātpersonas, 5) karavīrus, aizsargus, robežsargus, 6) ārzemniekus (ar attiecīgu piekrišanu).

Goda zīmei ir trīs pakāpes. Tā veidota pēc mākslinieka V. Krūmiņa zīmējuma.¹

I pakāpe² ir sudraba auseklītis, kas no abām pusēm pārklāts ar tumšsarkanu emalju, malas ir zeltītas un vidū — zeltīts krusts. Zīmei aversā reljefi krustotas divas zeltītas senās rakstāmpalvas, kuru krustojums ietverts zeltītā lauru vainagā. Goda zīmei reversā, krusta centrā lauru vainaga ietvarā, atzīmēts pārvaldes dibināšanas gads — 1919. Izmēri — 37 × 35 mm.

Valsts statistikas pārvaldes goda zīme: I—III pakāpe aversā un III pakāpe reversā ■ Das Ehrenzeichen der staatlichen Statistischen Verwaltung; die Vorderseite der I.—III. Klasse, die Rückseite der III. Klasse ■ Insigne honorifique de l'office des statistiques de l'Etat: l'avers (I—III degré) et l'envers (III degré) ■ The Badge of Honor of the State Statistical Office: obverse of the first — third levels and reverse of the third level ■ Знак отличия Государственного статистического управления: I—III степени, лицевая сторона, и III степень, обратная сторона

Goda zīme aversā un medaljona reversa detaļa ■ Das Ehrenzeichen (Vorderseite) und das Detail des Medaillons (Rückseite) ■ Avers de l'insigne honorifique et détail de l'envers du médaillon ■ Obverse of the Badge of Honor and a detail of the reverse of the medallion ■ Знак отличия, лицевая сторона, и деталь медальона, оборотная сторона

II pakāpe³ ir tāda pati kā pirmā, tikai darināta sudrabā un tā oksidējumā.

III pakāpe⁴ — sudraba, pārklāta ar zaļu emalju. Izmēri — 38 × 35,5 mm.

Reversā ir divi zīmodziņi, vienā — F.M., otrā — Latvijas Republikas sudraba marka ar raudzi 875.

I un II pakāpes Goda zīme nēsājama 30 mm platā lentē nacionālajās krāsās, bet III pakāpes zīme — zaļā lentē ar baltām un zilām malas svītrām. Lentēm vidū ir ažūri stilizēti sudraba (I pakāpei — zeltīti) pārvaldes iniciāļi — VSP (Valsts statistikas pārvalde).

Goda zīme nēsājama svinamās dienās un svinīgos gadījumos, bet ikdienā — attiecīgās pakāpes lente ar pārvaldes iniciāļiem. Pēc apbalvošanas ar augstāko pakāpi zemākās pakāpes vairs nenēsā.⁵

1938. gada Likums par ordeņiem un goda zīmēm noteic, ka Valsts statistikas pārvaldes goda zīmju piešķiršana jāizbeidz ar 1938. gada 18. novembri.⁶

4. tautas skaitīšanas goda zīme

Das Ehrenzeichen der IV. Volkszählung ■ Insigne honorifique du quatrième recensement de la population ■ The Badge of the 4th Census ■ Знак отличия IV переписи населения

1935. gadā Latvijas Republikā notika 4. tautas skaitīšana. Valsts statistikas pārvalde izsniedza īpašas goda zīmes personām, kas bez atlīdzības piedalījās šajā pasākumā.

Goda zīmei ir četras pakāpes:

I A pakāpe¹ — sudraba rombs, kas vidū pārklāts ar zilu emalju, bet gar malu — ar emalju nacionālajās krāsās. Romba trīs brīvie stūri ir zeltīti. Tajā sakrustotas divas sudraba zoss spalvas, virs to krustojuma vietas ir mazais valsts ģerbonis. Pār romba augšējo stūri novietota

zeltīta sudraba plāksnīte ar uzrakstu — 4. TAUTAS SKAITĪŠANA, virs tās — trīs ažūri savīti zeltīti burti — VSP (Valsts statistikas pārvalde). Izmēri — 45 × 25 mm.

I pakāpes² goda zīme ir līdzīga I A pakāpei, tikai mazā valsts ģerboņa vietā ir trīs zeltītas zvaigznītes.

II pakāpes³ goda zīme ir līdzīga I A pakāpei, tikai mazā

4. tautas skaitīšanas goda zīme ■ Das Ehrenzeichen der IV. Volkszählung ■ Insigne honorifique du quatrième recensement de la population ■ The Badge of Honor of the 4th Census ■ Знак отличия IV переписи населения

IA, I, II un III pakāpes goda zīme aversā ■ Die Ehrenzeichen: die I. A., I., II. und III. Stufe (Vorderseite) ■ Avers de l'insigne honorifique du IA, I, II et III degré ■ First A, first, second and third levels of the Badge of Honor (obverse) ■ Знак отличия IA, I, II и III степени, лицевая сторона

valsts ģerboņa vietā ir divas zeltītas zvaigznes un romba brīvie stūri ir oksidēti, plāksnīte ar uzrakstu ir sudraba.

III pakāpes goda zīme⁴ ir līdzīga II pakāpes goda zīmei un atšķiras vienīgi ar to, ka tai ir viena zvaigzne un ažiurie VSP burti ir no sudraba.

Reverss visām goda zīmēm ir vienāds — gluds, ar iegravētiem kārtas numuriem, uz tā ir Latvijas Republikas sudraba marka ar raudzi 875 un vēl vienu zīmodziņu ar burtiem — P.K. (Pērkons un Kucejevs).

Piešķirot attiecīgās pakāpes goda zīmi, Valsts statistikas pārvalde ņēma vērā "veiktā uzdevuma atbildību un svarīgumu, sniegto pakalpojumu apmēru un darba apziņģumu un kārtīgu izpildģšanu".⁵

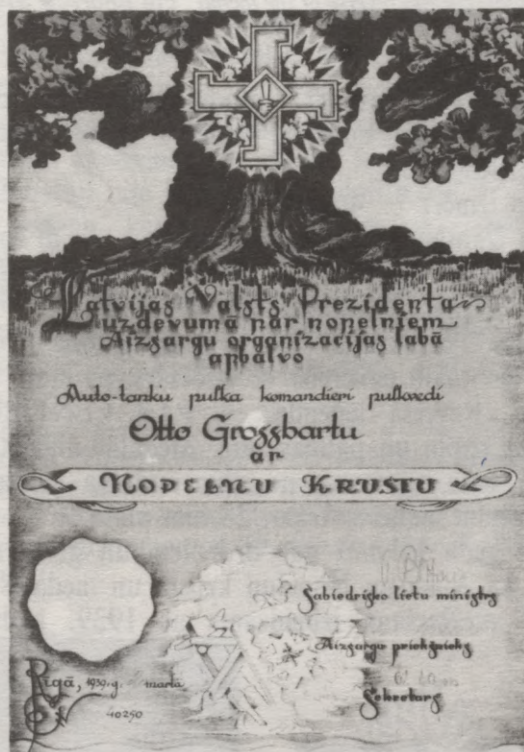
Goda zģmes pakāpju atšķģrģbas zģmes I A, I, II un III pakāpei un izgatavotāģu meistarzģme — PK (Pģrkons un Kucejevs) ■ Die Unterscheidungszeichen der Stufen I A, I, II, III und die Meistermarke der Hersteller — PK (Pģrkons und Kucejevs) ■ Insignes distinctives de l'insigne honorifique du I A, I, II et III degré et poinçon des maģtres — PK (Pģrkons et Kucejevs) ■ Distinguishing marks of the first A, first, second and third levels of the Badge of Honor and maker's brand — PK (Pģrkons and Kucejevs) ■ Знаки различия Знака отличия I A, I, II и III степени и клеймо — PK (Перконс и Куцевс)

Goda zģmes aplicģba ■ Die Bescheinigung des Ehrenzeichens ■ Brevet de l'insigne honorifique ■ Certificate of the Badge of Honor ■ Удостоверение Знака отличия

Aizsargu Nopelnu krusts un medaļa "Par centību"

Das Verdienstkreuz der Aizsargi-Organisation und die Medaille "Für Eifer" ■ Croix des mérites et médaille "Pour l'assiduité" de l'organisation "Aizsargi" ■ The Aizsargi Cross of Merit and Medal "For Effort" ■ Крест заслуг и медаль "За усердие" организации айзсаргов

Aizsargu Nopelnu krusta diploms ■ Das Diplom des Verdienstkreuzes der Aizsargi-Organisation (Landwehrmänner) ■ Diplôme de la croix des mérites de l'organisation "Aizsargi" ■ Diploma of the Aizsargi Cross of Merit ■ Диплом Креста заслуг организации айзсаргов

Aizsargu Nopelnu krusts aversā ■ Das Verdienstkreuz der Aizsargi-Organisation (Landwehrmänner) ■ Croix des mérites de l'organisation "Aizsargi", l'avers ■ The Aizsargi Cross of Merit (obverse) ■ Крест заслуг организации айзсаргов, лицевая сторона

Aizsargu organizācija tika dibināta 1919. gada rudenī, lai sekmētu sabiedrisku drošību un mieru valstī pēc atbrīvošanas kara. Turpmākajos gados aizsargu nodaļas pārveidojās karaspēkam līdzīgās vienībās un visa organizācija ieguva kopīgu vadību.¹

Aizsargu organizācijai bija arī savi apbalvojumi — Aizsargu Nopelnu krusts un medaļa "Par centību".²

Nopelnu krustam ir viena šķira.³ Tas ir ar baltu emalju pārklāts ugunskrusts ar zeltītu apmali. Krusta centrā atrodas rombveidīgs sarkanas emaljas medaljons, un tajā — zeltīta roka, kas satvērusi zobenu. Krusts novietots uz zaļas emaljas ozollapu vainaga.

Medaļa "Par centību" aversā un reversā ■ Die Medaille "Für Eifer" (Vorder- und Rückseite) ■ Médaille "Pour l'assiduité", l'avvers et l'envers ■ Obverse and reverse of the medal "For Effort" ■ Медаль "За усердие", лицевая и оборотная сторона

Nopelnu krusts reversā ir gluds, tajā ir zīmodziņi ar Latvijas Republikas sudraba raudzi 875, iegravēts: — W.MILLERS/RĪGA.

Krusta izmēri — 40 × 40 mm.

Lente izgatavota no ripsa auduma — ar piecām baltām, divām brūnām un divām dzeltenām dažāda platuma svītrām. Lentes platums ir 35 mm.

Medaļas "Par centību"⁴ aversā uz saules fona ir roka ar zobenu, gar malu pa kreisi — ozolzars, pa labi — trīs zvaigznes. Reversā leģenda — PAR CENTĪBU un sakrustots ozola un palmas zars. Medaļas diametrs — 27 mm. Lente izgatavota no ripsa auduma — zaļa, ar divām baltām malas svītrām, 28 mm plata.

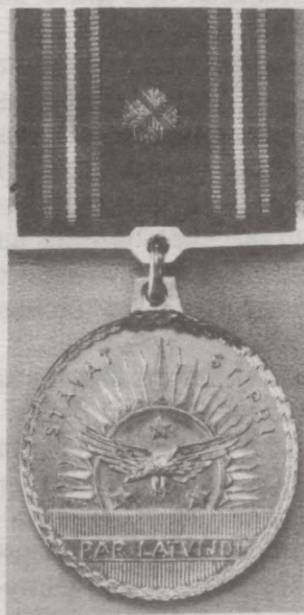
1938. gada Likums par ordeņiem un goda zīmēm noteica, ka Aizsargu Nopelnu krusta un medaļas "Par centību" piešķiršana izbeidzama ar 1939. gada 20. martu.⁵

Organizācijas "Latvijas vanagi" apbalvojumi un atšķirības zīmes

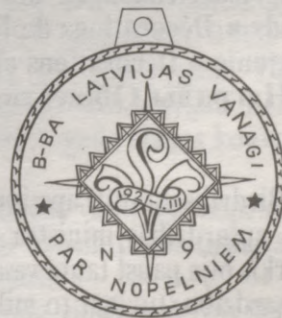
Die Auszeichnungen und Unterscheidungszeichen der Organisation "Latvijas vanagi" ■ Décorations et insignes distinctives de l'organisation "Latvijas vanagi" ■ Decorations and Badges of the Organization "Latvijas vanagi" ■ Награды и знаки отличия организации "Латвияс ванаги"

Nacionālā jaunatnes organizācija "Latvijas vanagi" dibināta 1920. gadā, bet statūti tika pieņemti 1921. gada 1. martā. Sākotnēji tā bija "Kara vingrotāju" sekcija Valmieras valsts vidusskolā. Tā veidojās kā pretstats sabiedrības kreisajam virzienam "sarkanajā" Valmierā. Tās dibinātāji bija brīvības cīņu dalībnieki — Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris J.Jansons un virsleitnants K.Ābele. "Latvijas vanagi" aktīvi iesaistījās akcijās pret sociāldemokrātiem, traucējot viņu sapulces un svētku gājienus. 1923. gadā "Latvijas vanagi" apvienojās biedrībā, tās centrs bija Rīgā. Organizācijas "Latvijas vanagi"

Organizācijas "Latvijas vanagi" nozīme ■ Das Abzeichen der Organisation "Latvijas vanagi" ("Die Habichte Lettlands") ■ Insigne de l'organisation "Latvijas vanagi" ("Autours de Lettonie") ■ Badge of the organization "Latvijas vanagi" ("Latvian hawks") ■ Значок организации "Латвияс ванаги" ("Ястребы Латвии")

Nopelnu zīme aversā un reversā ■ Das Verdienstzeichen (Vorder- und Rückseite) ■ Insigne des mérites, l'avert et l'envers ■ Obverse and reverse of the Badge of Merit ■ Знак заслуг, лицевая и оборотная сторона

mērķis un devīze bija "Stāvēt stipri par Latviju!", ziedojot valsts izbūves darbam, nacionālajai kultūrai un valsts drošības un neatkarības sargāšanai visus spēkus un dzīvību. Biedrības biedri varēja būt tikai latviešu tautības, tajā uzņēma no sešu gadu vecuma un darbojās līdz sirmam vecumam. Statūtos teikts, ka "biedrības "Latvijas vanagi" mērķis ir attīstīt latvju garīgās un fiziskās spējas un izaudzināt apzinīgus pilsoņus, kuri par visu vairāk mīl savu tēviju — Latviju. Tā stāv ārpus katras politiskas partijas un pabalsta nesavtīgu un ražīgu darbu valsts un tautas labā. Lai šos mērķus sasniegtu, vanagi cenšas pēc vispārīgas izglītības, nodarbojas ar fizisko un jūrniecisko audzināšanu un dzimtenes pētīšanu."

Vanagu organizācijas biedriem vajadzēja pielāgot savu dzīvesveidu vanagu prasībām. No viņiem prasīja godīgu; privātā dzīvē vanagam jābūt priekšzīmīgam un krietnam, un tāpēc vanagi darbā, skolā, dienestā ir pirmajās vietās. Kas to nespēj, nevar būt īsts vanags.

Mazie vanadzēni ir apogi, nākamās pakāpes ir vanags-apogs, vanags-izlūks, vanags-šķēpraidis, vanags-gunvedis, vanags-vadonis, vanags-virsvadonis, vanags-virsaitis (augstākā pakāpe). Vanadzēm savukārt ir šādas pakāpes: apodzes, vanadzēs-apodzes, vanadzēs-censones, vanadzēs-

lidones, vanadzēs-virsvadones. Vanagu prezidents 30. gados bija vanags-virsaitis M.Ozols, bet vanadžu priekš-niece — vanadze-virsvadone E.Karlsone-Kukaine. Organizācijas "Latvijas vanagi" emblēma bija vanags ar izplestiem spārniem, tās devīze — "Stāvēt stipri par Latviju!".¹ Nozīme — uz liesmojošas saules fona vanags ar izplestiem spārniem, apakšā sakrustoti divi karodziņi nacionālajās krāsās, starp karodziņiem savīti burti — LV ("Latvijas vanagi").² Apbalvojums — Nopelnu zīme³ (I, II, III šķira) — apaļa medaļa ar lenti un lentes turētāju.

Aversā — uz Latvijas saulītes un trīs zvaigzņiņu fona lidojošs vanags, apkārt — STĀVAT STIPRI, apakšā uz lentes vertikāli svītrotā laukumā — PAR LATVIJU! Medaļai gar malu — ozollapu vītne.

Reversā vidū — ornamentētā kvadrātā — ornamentēti burti — LV, ko apvij lente ar uzrakstu — 1921.I.III. Blakus kvadrātam — Nr. 9 (iegravēts), apkārt — zvaigznīte, — B-BA LATVIJAS VANAGI, — zvaigznīte, — PAR NOPELNIEM. Lente ir no zaļa ripsa, ar sarkanbaltsarkanām un oranžām malas svītrām. Vidū uz lentes — ornamentēts metāla auseklītis. Izmēri: medaļa — 40 × 35 mm, lentes turētājs — 39 × 6 mm, lentes platums — 36 mm, ausekliša diametrs — 7 mm.

Latvijas Aizsardzības biedrības apbalvojumi

Die Auszeichnungen des Verteidigungsvereines Lettlands ■ Décorations de la Société de la défense de la Lettonie ■ Decorations of the Latvian Defense Society ■ Награды Общества обороны Латвии

Biedrības statūti apstiprināti 1921. gada 17. novembrī pēc apsardzības ministra G.Zemgala priekšlikuma. Tās mērķis bija paust tautā veselīgus uzskatus par valsti un tās aizsardzību, tuvināt to militārām lietām un armijai, vākt

līdzekļus valsts aizsardzības nolūkiem. Latvijas Aizsardzības biedrība no 1923. gada jūnija izdeva žurnālu "Aizsargs". Šajā laikā biedriem bija izgatavotas pēc R.Zariņa zīmētā meta darinātas sudraba krūšu nozīmes, kas maksāja 6 latus. Saskaņā ar apsardzības ministra 1922. gada 3. novembrī un 8. decembrī apstiprinātajiem noteikumiem Latvijas Aizsardzības biedrība par nopelniem savus biedrus apbalvoja ar sudraba un bronzas medaļām — goda zīmēm.¹ Goda zīmei aversā — uz triju zvaigzņu un staru fona — roka ar satvertu zobenu,

Latvijas Sarkanā Krusta apbalvojumi

Die Auszeichnungen des Lettischen Roten Kreuzes
■ Décorations de la Croix-Rouge de Lettonie ■ Decorations of the Latvian Red Cross ■ Награды Латвийского Красного Креста

1918. gada 20. novembrī uz vienkāršas pelēka papīra lapas, kuras augšdaļā ar sarkanu zīmuli tika iezīmēts sarkanais krusts, tapa Latvijas Sarkanā Krusta biedrības dibināšanas protokols. To parakstīja latviešu strēlnieku bataljonu lazaretēs darbinieks J.Jankovskis (priekšsēdētājs), tirdzniecības un rūpniecības ministrs F.Zommers (kasieris) un Latvijas Augstskolas Ekonomiskās fakultātes dekāns J.Kārklīšs (sekretārs).

Sākotnēji biedrības darba laukā bija no Vācijas

apkārt uz lentes — LATVIJAS AIZSARDZĪBAS BIEDRĪBA. Sudraba medaļai apakšdaļā gar ārmalu — lauru lapu vītne. Bronzas goda zīmei šās vītnes nav. Reversā — biedrības devīze — JA DZĪVĪBU DZIMTENEI/ZIEDOT SPĒJ DĒLI/TAD MAZĀKU/UPURU NEDRĪKST/BŪT ŽĒLI.² Bronzas medaļai reversā — ornamentāli savīti burti — LAB (Latvijas Aizsardzības biedrība).³ Sudraba medaļa nēsājama ar cilpiņu piecstūrainā nacionālo krāsu lentes locījumā. Uz lentes — sudraba ozollapa un trīs zvaigznes. Goda zīmes diametrs — 32 mm, lentes plātums — 30 mm.

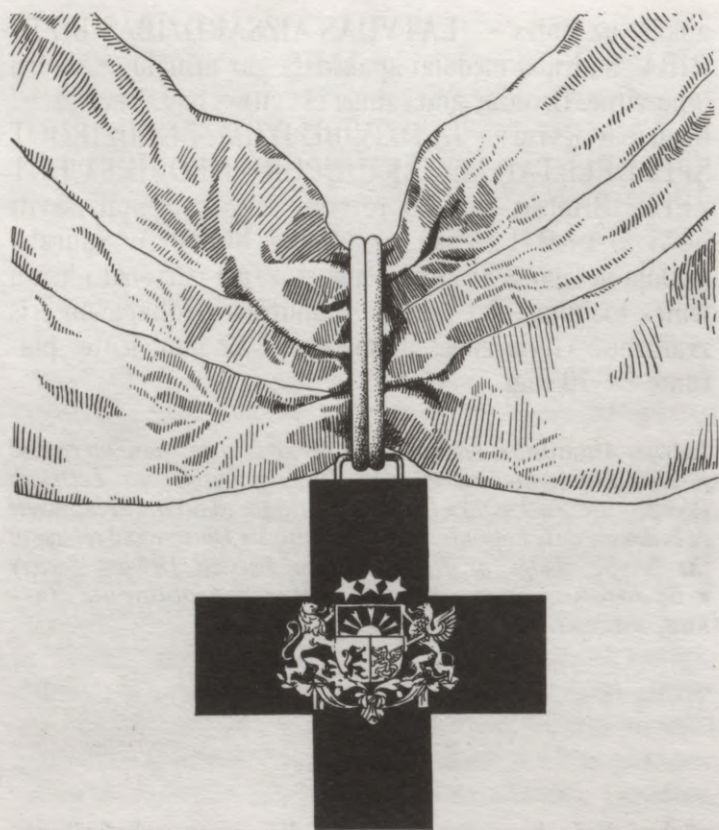
Latvijas Aizsardzības biedrības bronzas goda zīme aversā un reversā
■ Das Bronzeehrenzeichen des Verteidigungsvereines Lettlands (Vorder- und Rückseite) ■ Insigne honorifique en bronze de la Société de la défense de la Lettonie, l'avert et l'envers ■ Obverse and reverse of the bronze Badge of Honor of the Latvian Defense Society
■ Бронзовый знак отличия Общества обороны Латвии, лицевая и оборотная сторона

pārbraukušo karagūstekņu sagaidīšana un pabalstīšana, vēlāk tās darbība tika saistīta ar cīņām pret bermontiešiem. Neatkarības gados biedrība pievērsās galvenokārt aizsargājošajai jeb profilaktiskajai medicīnai.¹

Latvijas Sarkanais Krusts tika nodibināts un darbojās, balstoties uz 1863. gada Ženēvas konferences noteiktajiem principiem, kas tika fiksēti 1864. (papildināti 1906. gadā) un 1929. gada Ženēvas un 1907. gada Hāgas konvencijā. 1929. gada Ženēvas konvencijai Latvija pievienojās 1931. gadā, bet 1907. gada Hāgas konvencijai — 1922. gadā.

Latvijas Sarkanā Krusta galvenā valde par nopelniem, ilggadēju sekmīgu darbību vai lieliem pabalstiem varēja piešķirt goda zīmes un diplomus.²

Latvijas Sarkanā Krusta goda zīmei ir četras šķiras.

19²⁰/_{XI}18

Latvijas Sarkanā Krusta Goda krusts (I šķira), Goda zīme (II šķira; augšā medaljona reversa detaļa), Atzinības zīme (III šķira) un Goda žetons (IV šķira) ■ Das Ehrenkreuz, die I. Klasse, das Ehrenzeichen, die II. Klasse; oben ein Detail der Rückseite des Medaillons; das Anerkennungszeichen, die III. Klasse, und das Ehrenzeichen, die IV. Klasse, des Lettischen Roten Kreuzes ■ Croix d'honneur (I degré), insigne honorifique (II degré; en haut, détail de l'envers du médaillon), insigne de la reconnaissance (III degré) et emblème d'honneur (IV degré) de la Croix-Rouge de Lettonie ■ The Cross of Honor (first class), the Badge of Honor (second class; above is shown a detail of the reverse of the medallion), the Badge of Appreciation (third class) and the small Badge of Honor (fourth class) of the Latvian Red Cross ■ Почетный крест (I степень), Знак отличия (II степень; наверху — деталь оборотной стороны медальона), Знак признательности (III степень) и Почетный жетон (IV степень) Латвийского Красного Креста

I šķiras goda zīme ir Goda krusts³ — ar tumšsarkanu emalju pārklāts taisns krusts. Aversā centrā — sudrabā veidots Latvijas Republikas lielais ģerbonis tā heraldiskajās krāsās. Goda krustam reversā uz baltas emaljas medaljona ar zeltītiem cipariem — 19²⁰/_{XI}18. Krusta izmēri — 45 × 45 mm. Goda krustu nēsāja ap kaklu 51 mm

platā muarē lentē nacionālajās krāsās. Lentē turētāja izmēri — 28 × 4 mm.

II šķiras goda zīme⁴ ir taisns krusts, kas pārklāts ar sarkanbaltsarkanu emalju. Tā aversā centrā ir medaljons, kurā ir Latvijas Republikas Sarkanā Krusta emblēma — sarkans krusts uz balta fona, apkārt — zeltīts sudraba

ozollapu vainags. Krustu ar lenti savieno Latvijas Republikas lielais ģerbonis tā heraldiskajās krāsās. Reversā — uz baltas emaljas medaljona ar zeltītiem cipariem — 19²⁰/_{XI} 18. Goda zīmes izmēri — 56 × 44 mm. Goda zīmi nēsāja piespraustu pie krūtīm 35 mm platā lentē nacionālajās krāsās.

III šķiras apbalvojums ir Atzinības zīme⁵ — taisnstūrveida sudraba ģerboņa vairogs, kura augšdaļā ir tumšzilas emaljas lauks, uz tā — trīs zeltītas zvaigznes un burts — L, vairoga lejasdaļā — Latvijas Republikas

Sarkanā Krusta emblēma, virs tās — Latvijas karoga krāsas. Gar malu, izņemot zilo lauku, ir dekoratīva sudraba josliņa. Reversā — sudraba medaljonā reljefi veidota leģenda — 19²⁰/_{XI} 18. Izmēri — 45 × 28 mm. Apbalvojums piespraucams 30 mm platā sarkanbaltsarkanā ripsa auduma lentē.

IV pakāpes zīme ir Goda žetons⁶, kas līdzīgs III šķiras apbalvojumam, tikai mazāks un bez lentes, piespraucams ar adatu.

Izmēri — 17,5 × 26 mm.

Tuberkulozes apkarošanas biedrības apbalvojumi

Die Auszeichnungen der Gesellschaft zur Bekämpfung der Tuberkulose ■ Décorations de la Société de la lutte contre la tuberculose ■ Decorations of the Society for Elimination of Tuberculosis ■ Награды Общества борьбы с туберкулезом

Pirms 1. pasaules kara Rīgā darbojās Vidzemes Tuberkulozes apkarošanas biedrība, kurā iesaistījās galvenokārt ārstu aprindas un kura uzturēja sanatoriju tuberkulozes slimniekiem Biķerniekos. Biedrības darbību pārtrauca karš, jo tās galvenie darbinieki atstāja Latviju, turklāt pietrūka vajadzīgo līdzekļu. Kara un bēgļu gados bija pieaudzis tuberkulozes slimnieku skaits. Par tiem rūpējās dažādas organizācijas, galvenokārt Latvijas Sarkanais Krusts. Bet šo ļauno slimību joprojām nespēja apkarot, tāpēc Latvijas ārstu aprindas atkal nolēma dibināt Tuberkulozes apkarošanas biedrību. Jaunos statūtus apstiprināja 1923. gada augustā, bet reālu darbību biedrība sāka 1923. gada 5. decembrī, un tās mērķis bija apkarot tuberkulozi Latvijā. Biedrības pārvaldes institūcijas bija valde, padome un biedru pilnsapulce.¹

Tuberkulozes apkarošanas biedrība apbalvojumus piešķīra par panākumiem tuberkulozes apkarošanā.

I šķiras goda zīme² nēsājama lentē ap kaklu. Tās aversā ir divi stilizēti baltas emaljas pīpenes ziedi (tuberkulozes apkarošanas simbols), kas izkārtoti daļēji viens virs otra, to ziedlapiņas ir dažāda garuma. Abus ziedus aplikatīvi pārklāj no sarkanas emaljas gatavots patriarha krusts. Tā lejasdaļā ir burts — L (Latvija) un trīs zvaigznes. Goda zīme ir ar austiņu, cilpu un sprādzi, caur kuru izvērtā lente. Goda zīmes izmēri — 54 × 32,5 mm.

Goda zīmei reversā — lielākā zieda centrā — stilizēts vainags, kurā ir burti — L/TA/B (Latvijas Tuberkulozes apkarošanas biedrība). Krusta lejasdaļā — meistara zī-

me — W.MÜLLER, raudze — 875 un divas reizes Latvijas Republikas sudraba marka — tautumeitas galva.

Lente ir no balta ripsa auduma, kam abās malās ir divas vienāda platuma oranžas joslas, starp kurām stiepjas balta svītra. Lentas platums — 48 mm.

II šķiras goda zīme³ ir piekarināma ar austiņu. Tās aversā ir stilizēts baltas emaljas pīpenes zieds ar astoņām garākām ziedlapiņām, starp kurām atrodas divas īsākas ziedlapiņas. Centrā — zeltīta stilizēta vainaga iekšpusē — zeltīts aplis, kurā no sarkanas emaljas aplikatīvi veidots patriarha krusts. Goda zīmes izmēri — 33 × 37 mm.

Lente ir analogiska I šķiras goda zīmes lentei. Tā ietverta cilpā, kas savukārt savienota ar goda zīmes austiņu. Lentas platums — 33 mm.

Goda zīmei reverss ir gluds, iespiesta meistara zīme — F.MÜLLER un iniciāļi — F.M., Latvijas Republikas sudraba marka un raudze 875.

Latvijas Veselības veicināšanas biedrība, Tuberkulozes apkarošanas biedrība un citas organizācijas katru gadu maija pirmajā svētdienā rīkoja tā saukto Baltās puķes dienu. Šajā dienā visā valstī vāca ziedojumus tuberkulozes apkarošanai.

Tuberkulozes apkarošanas biedrības I šķiras goda zīme aversā un reversā, II šķiras goda zīme aversā un reversā un III šķiras goda zīme aversā
■ Die Ehrenzeichen der Gesellschaft zur Bekämpfung der Tuberkulose: die I. Klasse (Vorder- und Rückseite), die II. Klasse (Vorder- und Rückseite), die III. Klasse (Vorderseite) ■ Insignes honorifiques de la Société de la lutte contre la tuberculose: insigne honorifique du I degré, l'avers et l'envers, insigne honorifique du II degré, l'avers et l'envers, insigne honorifique du III degré, l'avers ■ First (obverse and reverse), second (obverse and reverse) and third class (obverse) of the Badge of Honor of the Society for Elimination of Tuberculosis ■ Знак отличия I степени (лицевая и обратная сторона), II степени (лицевая и обратная сторона) и III степени (лицевая сторона) Общества борьбы с туберкулезом

III šķiras goda zīme⁴ ir piespraužama, tās pamats ir apaļš. Aversā — baltas emaljas aplī — sarkans patriarha krusts, apli ieskauj zeltīta apmalīte ar ozollapām. Apļa apakšdaļā izvirzīts vairodziņš ar astonstarainu ziediņu (pīpenes simbols). Augšdaļā ārpus apļa izvirzīti pieci zilās emaljas dzeguļi ar leģendu — L.T.A.B. Izmēri — 31 × 23 mm.

Ar ziedojumu vācēlītēm un "baltajām puķēm", ko piesprauda katram ziedotājam, labdarības talkā devās studenti, skolēni, sabiedrisko organizāciju un iestāžu darbinieki. Tā, piemēram, 1939. gadā Vienības laukumā no pulksten 9 līdz 22 notika arī dažādi sarīkojumi un mantas loterija, kam laimestus bija ziedojuši Latvijas rūpnieki, tirgotāji un privātpersonas.⁵

Latviešu sieviešu palīdzības korpusa (LSPK) apbalvojumi

Die Auszeichnungen des Lettischen Frauenhilfskorps
■ Décorations du Corps auxiliaire des femmes de Lettonie
■ Decorations of the Latvian Women's Auxiliary Corps
■ Награды Латвийского женского вспомогательного корпуса

Latvijas brīvības cīņu laikā, atsaucoties uz ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa 1919. gada 3. septembrī izteikto ierosinājumu, pēc angļu sieviešu palīdzības korpusa parauga 22. septembrī tika nodibināts Latviešu sieviešu palīdzības korpuss (LSPK) kapteiņa A.Galindoma vadībā. Tā uzdevums bija palīdzēt armijai, karavīru ģimenēm un bāreņiem, kopt ievainotos. Korpusa devīze bija "Būt pirmajam tur, kur palīdzība vajadzīga!". Darbība tika izvēsta vairākās nozarēs un nodaļās:

armijas apgādes un armijas veļas nozare, bibliotēkas nodaļa, karavīru apbedīšanas, sociālās apgādes un ziedojumu vākšanas nozare, sieviešu zelta fonds, sporta nodaļa un nozare Satiksmes un darba ministrijas ietvaros.¹ Vēlāk, kad Latvijā sāka atgriezties bēgļi, LSPK biedres sagādāja tiem pārtiku, kopa novārgušos un slimos.

Korpusā aktīvi darbojās J.Čaksteš un Z.A.Meierovica dzīvesbiedres. Bet studente Elza Žiglēvica, Bermonta uzbrukuma laikā piegādājot Daugavmalā karavīriem ēdienu, tika ievainota un mira 21 gada vecumā, un pēc nāves tika apbalvota ar Lāčplēša Kara ordeni.²

Latviešu sieviešu palīdzības korpusam bija savi apbalvojumi, tā sauktās bitītes, — atzinības zīmes ar divām pakāpēm.

I pakāpes zīme³ ir ar sarkanu emalju pārklāts krusts — auseklītis ar zeltītu apmalojumu, krusta stūros attēlotas

Latviešu sieviešu palīdzības korpusa atzinības zīme reversā un medaljona detaļa aversā
■ Das Anerkennungszeichen des Lettischen Frauenhilfskorps (Rückseite) und ein Detail des Medallions (Vorderseite)
■ Insigne honorifique du Corps auxiliaire des femmes de Lettonie, l'envers, et détail du médaillon, l'avers
■ Reverse of the Badge of Appreciation of the Latvian Women's Auxiliary Corps and a detail of the obverse of the medallion
■ Почетный знак Латвийского женского вспомогательного корпуса, оборотная сторона, и деталь медальона, лицевая сторона

heraldiskās lilijas. Krusta aversā vidū — zaļas emaljas medaljonā — trīs zeltītas, reljefas bitītes. Reversā uz zaļas emaljas ornamentāli veidoti zeltīti burti — LSPK. Krustu ar lenti savieno zeltīts sudraba ozollapu vainags, kura vidū ir zeltīti saules stari, kas apspīd krustu — auseklīti.

Lente ir 22 mm plata, zaļa, ar divām šaurām, baltām svītrām, sakārtojama tauriņšējuma pušķī, uz lentes — trīs zeltītas zvaigznītes.

Atzinības zīmes izmēri — 49 × 33 mm.

II pakāpes apbalvojums⁴ ir līdzīgs pirmās pakāpes zīmei, tikai auseklītim sarkanās emaljas vietā ir sudraba oksidējums, bitītes un burti arī ir sudraba. Lente ir zaļa, ar zeltītām malas svītrām, sakārtota tauriņšējumā, izmēri — 22 × 45 mm.

Goda zīmes piešķīra ar Korpusa valdes lēmumu.

1933. gada 27. aprīlī apmēram 80 LSPK biedres par varonību, ko viņas parādīja 1919. gadā, atbalstot Latvijas armiju, apbalvotas ar Latvijas Republikas atbrīvošanas cīņu 10 gadu jubilejas piemiņas medaļu.⁵

Latvijas Ugunsdzēsēju savienības krūšu nozīme "Par cītību"

Das Abzeichen des Feuerwehrvereines Lettlands "Für Bflissenheit" ■ Sigle "Pour l'assiduité" de l'Union des pompiers de Lettonie ■ Badge "For Diligence" of the Latvian Firemen's Union ■ Нагрудный знак "За усердие" Союза пожарников Латвии

Latvijas Ugunsdzēsēju savienība dibināta 1921. gadā, un tajā apvienojās 208 dažādas ugunsdzēsēju bierības un organizācijas. 1922. gada 30. decembrī tika apstiprināta Latvijas Ugunsdzēsēju biedrību un organizāciju savienības krūšu nozīme "Par cītību".¹ To piešķīra par nopelniem ugunsdrošības veicināšanā un cīņā pret ugunsgrēkiem. Krūšu nozīmei bija trīs šķiras, kuras piešķīra arī par ugunsdzēsības dienestā nokalpotiem gadiem, — I šķiru par 30, II šķiru par 20 un III šķiru par 10 gadiem. Bija

noteikts, ka I šķiras nozīmi var piešķirt, ja ir jau piešķirta III un II šķiras nozīme.

I šķiras krūšu nozīmi² veido zeltīts, ovāls ozolzaru

I šķiras nozīme (augšā) un II un III šķiras nozīme (apakšā) ■ Das Abzeichen der I. Klasse (oben), der II. und III. Klasse (unten) ■ Insigne du I degré (en haut) et insignes du II et du III degré (en bas) ■ Badge of the first class (above) and badges of the second and third classes (below) ■ Знак I степени (вверху) и знак II и III степени (внизу)

vainags, kas apakšā sasiets ar zeltītu lenti, uz kuras pa kreisi iespiesta meistara zīme — J.K., pa labi — sudraba raudze — 875. Pāri vainagam vijas baltas emaljas lente, uz kuras ar zelta burtiem ir leģenda — PAR — CĪTĪBU /LUS/. Vainaga vidū — astoņstaraina zvaigzne, tai vidū, aplī uz baltas emaljas, — zeltīti ugunsdzēsības simboli — sakrustoti cirvji un ķivere. Vainaga augšdaļā — Latvijas Republikas mazais ģerbonis tā heraldiskajās krāsās. Visas nozīmes izmēri — 56 × 32 mm; zvaigznes diametrs — 24 mm. Pirmās šķiras nozīmes cena bija 20 lati.³

II šķiras krūšu nozīme⁴ no I šķiras nozīmes atšķiras ar to, ka zeltījuma vietā ir oksidēts sudrabs un baltās emaljas vietā — sarkana emalja. Nozīmes cena bija 4 lati.⁵

III šķiras nozīme⁶ ir līdzīga I un II šķiras nozīmēm, bet atšķiras ar to, ka ir izgatavota no oksidēta sudraba un bez emaljas. Vainaga labā puse veidota no ozolzariem, kreisā — no lauru zariem. Atšķirīgs ir arī vainaga lentes

Latvijas Ugunsdzēsēju savienības krūšu nozīme "Par cītību" aversā ■ Das Abzeichen "Für Beflissenheit" des Feuerwehrvereines Lettlands (Vorderseite) ■ Sigle "Pour l'assiduité" de l'Union des pompiers de Lettonie, l'avers ■ Badge "For Diligence" of the Latvian Firemen's Union (obverse) ■ Нагрудный знак "За усердие" Союза пожарников Латвии, лицевая сторона

sējums apakšdaļā, uz tās pa kreisi iespiests zīmodziņš ar meistara zīmi — F.M., pa labi — sudraba raudze — 875. Nozīmes cena bija 2,4 lati.⁷

Goda zīme "Par cilvēku dzīvību glābšanu no uguns un citām briesmām"

Das Ehrenzeichen "Für die Rettung der Menschen von der Feuersnot und anderen Gefahren" ■ Insigne honorifique "Pour la lutte contre les incendies et autre dangers" ■ Badge of Honor "For Saving Human Lives from Fire and Other Danger" ■ Знак отличия "За спасение людей от огня и других опасностей"

1926. gada 19. augustā Latvijas Republikas iekšlietu ministrs apstiprināja un Latvijas Ugunsdzēsēju savienības valde izsludināja aprakstu un apbalvošanas noteikumus Latvijas Ugunsdzēsēju biedrību un organizāciju savienības goda zīmei "Par cilvēku dzīvību glābšanu no uguns un citām briesmām".

Goda zīme aversā ■ Das Ehrenzeichen, Vorderseite ■ Insigne honorifique, l'avers ■ Badge of honor (obverse) ■ Знак отличия, лицевая сторона

Goda zīmei ir divas šķiras un devīze "Par tuvāko".

I šķiras goda zīme — uz astoņstarainas zeltītas zvaigznes fona sarkanās emaljas Malta tipa krusts, kura stūros sakrustoti četri sudraborti cirvji. Krusta centrā — baltas emaljas medaljons (diametrs — 12 mm) ar zeltītu apmalojumu. Medaljonā attēlotas sadotas rokas.

Goda zīmes izmēri — 50 × 50 mm. Tā nēsājama pie krūtīm kreisajā pusē 30 mm platā sarkanbaltsarkanā lentē ar zeltītu lentes turētāju.

II šķiras goda zīme ir mazāka — 40 × 40 mm, turklāt cirvji ir zeltīti, bet lentes turētājs — sudraba.

Goda zīmi "Par cilvēku dzīvību glābšanu no uguns un citām briesmām" piešķir ugunsdzēsības darbiniekiem, kuru dzīvība glābšanas laikā bijusi apdraudēta. Turklāt

I šķiras zīmi piešķir tiem ugunsdzēsējiem, kas vairākkārt bijuši nāves briesmās, glābjot cilvēku dzīvību.

II šķiras goda zīmi nēsāja arī pēc apbalvošanas ar I šķiras zīmi. Apbalvošanu ierosināja attiecīgās ugunsdzēsēju biedrības valde, nosūtot Ugunsdzēsēju savienībai īpašu iesniegumu. I šķiras goda zīmes piešķir Latvijas Ugunsdzēsēju biedrību un organizāciju savienības padome ar $\frac{3}{4}$ klātesošo padomes locekļu balsu, bet II šķiras — vismaz ar $\frac{2}{3}$ klātesošo padomes locekļu balsu.

Apbalvotajam savienības valde izsniedza goda zīmi un diplomu. Izdevumus par goda zīmēm sedza vai nu ierosinātāja biedrība, vai arī pats apbalvotais, to cena I šķirai bija 20 latu, II šķirai — 15 latu.¹

Goda zīmi piešķir no 1918. gada 18. novembra.²

Goda zīme "Par izcilus nopelniem ugunsdzēsībā"

Das Ehrenzeichen "Für hervorragende Verdienste in der Feuerwehr" ■ Insigne honorifique "Pour les mérites dans le corps des pompiers" ■ Badge of Honor "For Outstanding Merit in Firefighting" ■ Знак отличия "За выдающиеся заслуги в противопожарном деле"

Latvijas Ugunsdzēsēju biedrību un organizāciju savienības goda zīmi "Par izcilus nopelniem ugunsdzēsībā" sākotnēji nodibināja 1926. gada 19. augustā, un tad tai bija divas šķiras. Apbalvojumu noformēja 1929. gada

Goda zīmes "Par izcilus nopelniem ugunsdzēsībā" III šķiras diploms ■ Das Diplom der III. Klasse des Ehrenzeichens "Für hervorragende Verdienste in der Feuerwehr" ■ Diplôme du III degré de l'insigne "Pour les mérites dans le corps des pompiers" ■ Diploma of the third class of the badge of honor "For Outstanding Merit in Firefighting" ■ Диплом знака отличия "За выдающиеся заслуги в противопожарном деле" III степени

Visu četru šķiru goda zīmes (augšējā rindā) un miniatūrziņas, kas nēsājamas pie civiltērpa (apakšējā rindā) ■ Alle vier Stufen des Ehrenzeichens (oben), Miniaturzeichen für den Alltag (unten) ■ Insignes honorifiques des quatre degrés (en haut) et insignes portés sur tenue civile (en bas) ■ All four classes of the badge of honor (above) and miniature badges to be worn with civilian clothes (below) ■ Знаки отличия всех четырех степеней (в верхнем ряду) и миниатюрные знаки, носимые на гражданской одежде (в нижнем ряду)

4. maijā, noteicot, ka goda zīmei ir četras šķiras un tā piešķirama ugunsdzēsējiem un privātpersonām, kuri veicinājuši ugunsdzēsības darbu vispār vai kuriem ir izcili nopelni atsevišķu ugunsdzēsēju organizāciju izveidošanā.¹

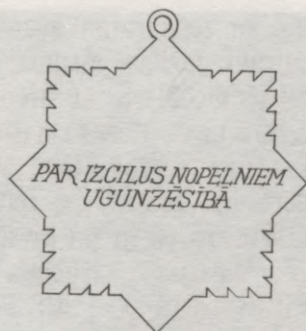
I šķiras goda zīme² ir astoņstaraina zvaigzne, ko aversā veido baltas emaljas krusts ar kvadrātveida galiem un zeltītu apmalojumu, baltajā emaljā — sarkanās liesmas simboli. Krusta centrā ir zelta krāsas kvadrāts, kurā ir ugunsdzēsības simboli staros — sakrustoti cirvji un ķivere, gar kvadrāta malu — punktu josla. Zem baltās

emaljas krusta ir zeltīti stari (zvaigznes sastāvdaļa). Zvaigznei reversā iegravēts: — PAR IZCILUS NOPELNIEM/UGUNSDZĒSĪBĀ.

Goda zīme nēsājama zili baltā lentē ap kaklu. Tās cena bija 7,5 lati.³

Zvaigznes izmēri — 50 × 49 mm, lentes platums — 30 mm.

II šķiras apbalvojums⁴ atšķiras no I šķiras apbalvojuma ar izmēriem — 40 × 44 mm. Tas nēsājams ar lentes turētāju, piespraužams krūšu kreisajā pusē. Zīmes cena — 5 lati.⁵ Lentes turētāja izmēri — 32 × 9 mm.

Miniatūrzieme⁶ nēsājama pie civiltērpa. Pēc attēlojuma tā ir identiska II šķiras zīmei. Izmēri — 15 × 17 mm. III šķiras goda zīme⁷ izgatavota no oksidēta sudraba,

II šķiras goda zīme aversā un reversā ■ Das Ehrenzeichen, die II. Klasse (Vorder- und Rückseite) ■ Insigne honorifique du II degré, l'avert et l'envers ■ Obverse and reverse of the badge of honor of the second class ■ Знак отличия II степени, лицевая и оборотная сторона

bez emaljas, liesmas — sārtas. Nēsājama trīsstūrainā lentes salocījumā, piespraužama krūšu kreisajā pusē. Tās cena — 2,4 lati.⁸

Miniatūrzieme⁹ nēsājama pie civiltērpa. Pēc attēlojuma ir identiska III šķiras zīmei. Izmēri — 15 × 17 mm.

IV šķiras goda zīme¹⁰ gatavota no oksidētas bronzas, liesmas — bezkrāsainas. Reversā iegravēts: — PAR NOPELNIEM UGUNSDZĒSĪBĀ. Tās cena — 1,2 lati.¹¹

Baltijas valstu ugunsdzēsēju savienību krūšu nozīme

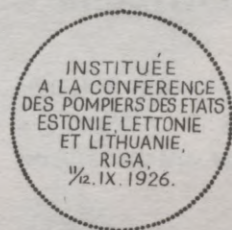
Das Abzeichen des Feuerwehrvereines der Baltischen Staaten ■ Sigle des Unions des pompiers des pays Baltes ■ The Badge of the Firemen's Unions of the Baltic States ■ Нагрудный знак Союзов пожарников государств Балтии

Latvijas, Lietuvas un Igaunijas ugunsdzēsēju biedrību un savienību kopīgās apvienības 1. konference notika 1926. gada 11. — 12. septembrī Rīgā. Konference pieņē-

ma kopīgus statūtus un ievēlēja biroju. Konferencē piedalījās 15 delegāti — no katras valsts pa pieciem. Šim pasākumam par godu tika izgatavota krūšu nozīme.¹

Nozīmes pamatā² ir sešstaraina zvaigzne, kuras starus apvij zeltīts lauru vainags. Virs tās un lauru vainaga ir

Baltijas valstu ugunsdzēsēju savienību krūšu nozīme aversā, medaljona reversa detaļa un meistara zīme ■ Das Abzeichen des Feuerwehrvereines der Baltischen Staaten (Vorderseite), ein Detail des Medaillons (Rückseite) und die Meistermarke ■ Sigle des Unions des pompiers des pays Baltes, l'avert, détail de l'envers du médaillon et poinçon ■ The Badge of the Firemen's Unions of the Baltic States (obverse), detail of the reverse of the medallion and maker's brand ■ Нагрудный знак Союзов пожарников государств Балтии, лицевая сторона, оборотная сторона детали медальона и клеймо мастера

lielāka sešstaraina zvaigzne, kuras katru staru veido vairāki dažāda garuma stari. Zvaigznes vidū ir apaļš, zeltīts medaljons ar stieples vijumu ap malu. Medaljona centrā uz dzeltenas emaljas — trīs Baltijas valstu karogi krāsainā emaljā, tiem virsū — Rīgas pilsētas lielais ģerbonis krāsās un zeltīti ugunsdzēsības simboli — sakrustoti cirvji un ķivere, tam visam apkārt uz spilgti zilās emaljas — leģenda zeltītiem burtiem — **CHAQUN POUR TOUS — TOUS PAR UN SEUL** ("Visi par vienu, viens par visiem").

Nozīmes reversu veido sudraba zvaigzne ar sešiem garākiem un sešiem īsākiem stariem. Vidū — medaljonā — leģenda reljefiem burtiem — **INSTITUÉE/A LA I CONFÉRENCE/DÉS POMPIERS DES ÉTATS/ESTONIE, LETTONIE/ET LITHUANIE./ RIGA./11 /12.IX. 1926** ("Igaunijas, Latvijas un Lietuvas valstu ugunsdzēsēju savienību 1. konference Rīgā 1926. gada 11. — 12. septembrī"). Uz zvaigznes zoslas — Latvijas Republikas sudraba raudze, uz viena zvaigznes stara — 875, uz cita — meistara zīme — S.B.

Zvaigznes diametrs — 61 mm, medaljona — 28 mm.

Skautu organizācijas apbalvojumi

Die Auszeichnungen der Skauti-Organisation ■ Décorations de l'Organisation des scouts ■ Decorations of the Scout Organization ■ Награды организации скаутов

Pirmās skautu kopas Latvijā radās 1917. gada pavasarī, bet 1918. gada rudenī Cēsīs izveidojās skautu pulciņš, kura dalībnieki piedalījās 1919. gada Cēsu kaujās.

Latvijas skautu centrālās organizācijas statūtus un pirmos darbības noteikumus izstrādāja 1920. gadā. Statūti tika apstiprināti 1921. gada 16. aprīlī. 1923. ga-

da 22. decembrī apstiprināja skautu organizācijas ģerboni, nozīmes, pakāpes, karogus un zīmogus.¹ Skautus iedalīja trīs grupās: vilcēnos (Latvijas mazskauti) — vecumā no 8 līdz 10 gadiem, skautos — no 11 līdz 17 gadiem, roveros — no 18 gadiem līdz mūža beigām.

Peļēkā Vilka ordenis aversā
 ■ *Der Orden des Grauen Wolfes (Vorderseite)* ■ *Ordre du loup gris, l'avers* ■ *The Order of the Grey Wolf (obverse)*
 ■ *Орден "Серого волка", лицевая сторона*

Pateicības zīmes "Saulīte" un "Svastika" aversā ■ Die Dankzeichen "Saulīte" ("Die Sonne") und "Svastika" (Vorderseite) ■ Insignes de la reconnaissance "Saulīte" ("Le Soleil") et "Svastika", l'avers ■ Obverse of the badges of appreciation "Saulīte" ("Little sun") and "Svastika" ■ Знаки благодарности "Саулите" ("Солнышко") и "Свастика", лицевая сторона

Latvijas skautu augstākais apbalvojums bija Baltās Lilijas ordenis.² To veidoja četras tumšas skautu simbolzīmes — lilijas, kas krustveidā bija piestiprinātas pie baltas emaljas aplīša, kura vidū savukārt bija sarkans ugunskrusts. Ordeņa izmēri bija 49 × 45 mm. Ordenis bija

Baltās Lilijas ordenis aversā ■ Der Orden der Weißen Lilie (Vorderseite) ■ Ordre du lis blanc, l'avers ■ The Order of the White Lily (obverse) ■ Орден "Белой лилии", лицевая сторона

nēsājams zilganpelēkā lentē, kuras vidū bija vertikālas svītras nacionālā karoga krāsās.³ Lentē platumš — 42 mm.

Skautus apbalvoja arī ar Pelēkā Vilka ordeni⁴ plastiska, apjomīga, no sudraba darināta vilka veidā. Izmēri — 22 × 46 × 6,5 mm. Ordenis bija nēsājams tumšzaļā lentē, kuras vidū bija vertikālas svītras nacionālā karoga krāsās.⁵ Lentē platumš — 43 mm.

Latvijas skautiem bija arī medaļa "Par dzīvības glābšanu" (dib. 1921. g.), pateicības zīmes "Svastika" (dib. 1922. g.) un "Saulīte" (dib. 1936. g.).

Medaļai "Par dzīvības glābšanu" bija divas pakāpes. I pakāpes medaļa⁶ bija no sudraba, nēsājama brūnā lentē, uz kuras bija divas dzeltenas svītras. Medaļas izmēri — 57 × 42 mm, lentē platumš — 42 mm. Lentē reversā uz balta pamata ar sarkaniem burtiem uzraksts — A.Rätfelders (viņam piederēja izgatavošanas darbnīca un veikals).

II pakāpes medaļa⁷ bija no oksidētas bronzas, nēsājama tumšzilā lentē, kam malās bija divas baltas svītriņas.⁸ Medaļas izmēri — 59 × 42 mm, lentē platumš — 42 mm.

Skautu pateicības zīme "Svastika" — uz tumšas uguns-

Medaļa "Par dzīvības glābšanu" aversā un reversā un medaļa "Par drošsirdību" reversā ■ Die Medaillen "Für Lebensrettung" (Vorder- und Rückseite) und "Für Mut" (Rückseite) ■ Médaille "Pour le sauvetage de la vie", l'avers et l'envers, médaille "Pour le courage", l'envers ■ Medals "For Life-saving" (obverse and reverse) and "For Courage" (reverse) ■ Медаль "За спасение жизни", лицевая и оборотная сторона, и медаль "За храбрость", оборотная сторона

krusta veidola pamatnes novietota sudraba skautu nozīme.⁹ Otra pateicības zīme bija līdzīga¹⁰, atšķirās ar izmēriem: pirmajai — 27 × 27 mm, otrajai — 19 × 19 mm, turklāt ar baltu emalju pārklātā skautu nozīme ar zeltītu aplokojumu bija novietota uz sarkanās emaljas ugunskrusta. Trešo pateicības zīmi — "Saulīti"¹¹ — veidoja astoņsektoru saulīte, kuras sektori pamīšus pārklāti ar sarkanu un baltu emalju zeltītā aplokojumā, vidū — skautu emblēma (jaunākā tipa). Saulītes diametrs — 23,5 mm.

Skautu pateicības zīmes izsniedza personām, kas nebija skautu organizācijā, kā arī tās biedriem veicinātājiem.¹²

Gaidu apbalvojumi un atšķirības zīmes

Die Auszeichnungen und Unterscheidungszeichen der Gaidas-Organisation ■ Décorations et insignes distinctives de l'Organisation des guides ■ Decorations and Badges of the Girl Guides ■ Награды и знаки различия гайд

Pirmais gaidu (angļu guide — pavadonis, ceļvedis) pulciņš Latvijā izveidots 1921. gadā Rīgā pēc bijušā konsula Šanhajā un Lielbritānijas gaidu "Svastikas" īpašnieka Roberta Valdmaņa ierosinājuma. Latvijas gaidu centrālā organizācija (LGCO) tika nodibināta 1922. gada 15. martā, 17. jūnijā tika publicēts rīkojums par gaidām¹, un LGCO iekļāvās Vispasaules gaidu savienībā, kuras vadība atradās Lielbritānijā. Gaidu pamatnoteikums bija šāds: "Apzinies, ka esi savas Tēvijas bērns un tāpēc — viņai pateicību parādā, pierādi to darbos ar labu prātu, negaidot uzaicinājumu un pamudinājumu." Gaidām bija jāievēro 10 likumi: 1. Gaida ir uzticīga un taisna. 2. Gaida izpilda savus pienākumus pret dzimteni. 3. Gaida palīdz tuvākam. 4. Gaida ir draudzene visām citām gaidām. 5. Gaida bez ierunām izpilda savu vecāku un priekšnieku pavēles. 6. Gaida ir tīra domās, vārdos un darbos. 7. Gaida ir moža arī grūtībās. 8. Gaida ir pieklājīga. 9. Gaida ir taupīga. 10. Gaida ir meiteņu draudzene.

Gaidas iedalīja trīs grupās: guntiņās — vecumā no 6 līdz 10 gadiem, gaidās — vecumā no 11 līdz 17 gadiem, lielajās gaidās — no 18 gadiem līdz mūža beigām.²

Rīkojumā par gaidām teikts, ka gaidas III šķiras un pastāvīgās gaidas metāla nozīme ir āboliņa lapas veidā ar trim zvaigznēm. Gaidu vadītājas nozīme — gaidas metāla nozīme sarkanbaltsarkanā emaljētas aploces ieskāvējumā.

Gaidas II šķiras nozīme — uz kreisās piedurknes haki krāsas auduma ovāls, uz kura izšūta tumšzaļa āboliņa lapiņa ar trim sudraba zvaigznēm.

Gaidas I šķiras nozīme — II šķiras ovālam apkārt apšūta tumšsarkana lentīte, kas apakšā sasieta. Uz lentes augšējās daļas ar melniem burtiem uzšūta gaidu devīze "Esi modra!".

Gaidu pulciņa sekretāres nozīme — āboliņa lapa ar trim piecstarainām zvaigznītēm uz tumšsarkanā emaljas fona un burtu S uz nozīmes virsējās malas.

Par katru aktīvi pulciņā pavadītu gadu gaidai piešķīra piecstarainu, tumšu metāla zvaigzni, pēc pieciem gadiem viņai bija tiesības nēsāt vienu tumšu metāla zvaigzni uz spilgti zaļa auduma ripiņas. Vadītājai un vadītājas palīdzei par katru aktīvi darbā pavadītu gadu piešķīra vienu sudraba zvaigzni, pēc pieciem gadiem — vienu sudraba zvaigzni uz sarkana auduma ripiņas.

Gaidas zelta aukla ir 12 cm gara. "Par dzīvības glābšanu" piešķīra divas 12 cm garas zelta auklas, kas tika uzšūtas virs abām kabatām.

Dzintara saktas goda zīme ■ Das Ehrenzeichen "Die Bernsteinsakta" (die Fibel) ■ Insigne honorifique "Broche d'ambre jaune" ■ Badge of honor "Amber Brooch" ■ Почетный знак "Янтарная сакта"

Gaidu zīme ■ Pfadfinderinnenabzeichen ■ Insigne des Guides ■ Girl Guides' badge ■ Знак гайд

Izturības zīme ■ Das Abzeichen für die Standhaftigkeit ■ Insigne de la résistance ■ Badge of endurance ■ Знак выдержки

Vadītāju darba izturības zīme ■ Das Abzeichen für die Standhaftigkeit in der Leiterarbeit ■ Insigne de l'endurance du travail de maître ■ Chief's badge of endurance in work ■ Знак трудовой выдержки руководителей

Par sevišķiem nopelniem gaidu kustības labā biedriem veicinātājiem vai personām, kas nebija organizācijas biedri, pēc divu valdes locekļu vai desmit gaidu priekšlikuma gaidu Centrālā valde piešķir pateicības zīmi — ar

Gaidu pateicības zīme ■ Das Dankzeichen der Gaidas (Pfadfinderinnen) ■ Insigne de la reconnaissance des Guides ■ Girl Guides' badge of appreciation ■ Знак благодарности гайд

Gaidu draudzības zīme ■ Das Freundschaftszeichen der Gaidas (Pfadfinderinnen) ■ Insigne de l'amitié des Guides ■ Girl Guides' badge of friendship ■ Знак дружбы гайд

Dzīvības glābšanas zīme ■ Das Abzeichen für Lebensrettung ■ Insigne de la sauvetage de vie ■ Badge for life-saving ■ Знак спасения жизни

tumšzaļu emalju pārklātu āboliņa lapiņu uz sudrabota vai zeltīta fona.

Zīmju nēsāšana un izgatavošana bija atļauta vienīgi ar Latvijas gaidu centrālās organizācijas piekrišanu.³

Mazpulku apbalvojumi un atšķirības zīmes

Die Auszeichnungen und Unterscheidungszeichen der Mazpulki-Organisation ■ Décorations et insignes distinctives de l'organisation "Mazpulki" ■ Decorations and Badges of the Mazpulki Organization ■ Награды и знаки различия мазпулков

Mazpulki bija lauksaimnieciska rakstura jaunatnes ārpusskolas izglītības organizācija Latvijā. Pirmās kopas radās 1929. gada beigās, bet organizācijas statūts apstiprināja 1934. gadā.¹ Šajā gadā mazpulku virsvadību oficiāli uzņēmas ministru prezidents Kārlis Ulmanis.

Mazpulki rīkoja dažādas sacensības, bet galvenā bija tā sauktā piecīņa: 1) lauksaimniecības darbs (kaplēšana, retināšana, ražas novākšana u.c.); 2) lopkopības darbs (govju slaukšana, zirga aizjūgšana u.c.); 3) māsaimniecības vai mājamatniecības darbs (konservēšana, darbarīku labošana, kartupeļu un ābolu mizošana u.c.); 4) informācijas skrējieni (ātrums, veiklība, attapība); 5) rakstu darbs (novada vai dzimtas vēsture).²

Par uzvaru sacensībās dalībnieki saņēma dažādas nozīmes, kā arī dažas vērtīgas balvas (piemēram, prezidenta K.Ulmaņa balva bija 100 latu).

Mazpulku krūšu nozīme ir āboliņa četrlapīte, kuras

Mazpulku līdumnieka nozīme (piešķirta L.Smagarei-Ābelītei — 27. Mārupes un 824. Rīgas 2. ģimnāzijas mazpulka līdumniecei) ■ Das Abzeichen "Der Rodner" von Mazpulki [verliehen der Rodnerin von Mazpulki in Mārupe (das 27. Regiment) und des 2. Rīgaer Gymnasiums (das 824. Regiment) L.Smagarei-Ābelītei] ■ Insigne de l'essarteur de Mazpulki (décerné à L.Smagarei-Ābelītei — l'essartrice de 27 mazpulks de Mārupe et de 824 mazpulks de l'école secondaire numéro 2 de Riga) ■ Mazpulki badge of the "woodland-clearer" (assigned to L.Smagarei-Ābelītei — "woodland-clearer" of the 27th Mārupe detachment and the 824th detachment of Riga Gymnasium No 2) ■ Знак "подсечника" мазпулков (присвоен Л.Смагаре-Абелите, "подсечнице" 27-го марупско-го мазпулка и 824-го мазпулка 2-ой рижской гимназии)

Mazpulku virsvadoņa nozīme (piešķirta K.Ulmanim — mazpulku virsvadonim, R.Dzērvem — Latvijas mazpulku vadītājam, J.Andersonam — Latvijas mazpulku priekšniekam, K.Ķirsim — Latvijas mazpulku pārzinim, A.Lūsim — ideoloģijas un propagandas nozares vadītājam) ■ Das Abzeichen des Oberhauptes von Mazpulki (verliehen dem Oberhaupt von Mazpulki K.Ulmanis, dem Leiter von Mazpulki Lettlands R.Dzērve, dem Vorsteher von Mazpulki Lettlands J.Andersons, dem Verwalter von Mazpulki Lettlands K.Ķirsis und dem Leiter der Abteilung für Ideologie und Propaganda A.Lūsis) ■ Insigne du dirigeant général de Mazpulki (décerné à K.Ulmanis — dirigeant général de Mazpulki, R.Dzērve — dirigeant de Mazpulki de Lettonie, J.Andersons — chef de Mazpulki de Lettonie, K.Ķirsis — administrateur de Mazpulki de Lettonie, A.Lūsis — chef du département de l'idéologie et de la propagande) ■ Mazpulki badge of the leader-in-chief (assigned to K.Ulmanis — leader-in-chief of the Mazpulki, R.Dzērve — leader of the Latvian Mazpulki, J.Andersons — head of the Latvian Mazpulki, K.Ķirsis — superintendent of the Latvian Mazpulki, and A.Lūsis — chief in the realm of ideology and propaganda) ■ Знак верховного руководителя мазпулков (присвоен К.Ульманису — верховному руководителю мазпулков, Р.Дзерве — руководителю мазпулков Латвии, Я.Андерсону — начальнику мазпулков Латвии, К.Кирсису — заведующему мазпулками Латвии, А.Лусису — руководителю в области идеологии и пропаганды)

viena lapaņa nozīmē prātu, otra — sirdi, trešā — rokas, ceturtā — veselību.³

Augstākā atzinība mazpulkos bija nosaukums "līdumnieks", ko sākumā saņēma tikai zēni, bet vēlāk arī meitenes.

Mazpulku virsvadonis uz kreisās kabatas nēsāja baltu,

Mazpulku nozīmes ■ Die Abzeichen der Mazpulki ■ Insignes de Mazpulki ■ Badges of the Mazpulki ■ Значки мазпулков

Mazpulku dīzenā nozīme, 1939. gada paraugs (piešķirta J.Filipenokam – 104. Dagdas lauksaimniecības skolas mazpulka dīzenajam) ■ Das Abzeichen "Der Erhabene" von Mazpulki aus dem Jahre 1939 (verliehen dem Erhabenen des 104. Regiments in der landwirtschaftlichen Schule von Dagda J.Filipenoks) ■ Insigne de "grande" de Mazpulki, exemple de 1939 (décerné à J.Filipenoks – "grand" de 104 mazpulks de l'école de l'agriculture de Dagda) ■ Mazpulki badge of the "grand one", issue of the year 1939 (assigned to J.Filipenoks – "grand one" of the 104th detachment of Dagda Agricultural School) ■ Знак "великого" мазпулков, образец 1939 года (присвоен Я.Филипенуку – "великому" 104-го мазпулка Дагдской сельскохозяйственной школы)

emaljētu rombu ar zeltītu, starojošu sauli, kuras vidū bija zaļa mazpulku emblēma. Romba apakšdaļā bija valsts karoga simbols, ap malām – apvīts ozollapu vainags.

Mazpulku novada goda biedri nēsāja sudrabotu mazpulku nozīmi miniatūrā. Mazpulku valsts mēroga goda biedri nēsāja zeltītu mazpulku nozīmi miniatūrā. Mazpulku biedri veicinātāji nēsāja parasto mazpulku nozīmi miniatūrā.⁴

Organizācijas "Strādnieku sports un sargs" un Jauno pionieru organizācijas apbalvojumi un atšķirības zīmes

Die Auszeichnungen und Unterscheidungszeichen der Organisation "Sport und Beschützer der Arbeiter" und der Organisation der Jungen Pioniere ■ Décorations et insignes distinctives de l'organisation "Le Sport et la Garde des ouvriers" et de l'Organisation des jeunes pionniers ■ Decorations and Badges of the Organization "Workers' Sports and Guard" and the Young Pioneer Organization ■ Награды и знаки различия организации "Рабочий спорт и страж" и организации юных пионеров

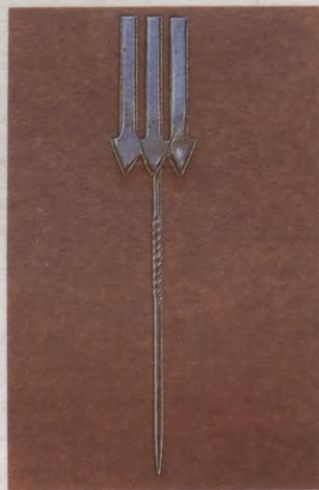
1921. gadā tika nodibināta Strādnieku sporta savienība ar B.Kalniņu priekšgalā. 1924. gadā tās ietvaros sāka organizēt Jauno pionieru sekciju, kuras uzdevums bija audzināt strādnieku bērnus par veselīgiem un spēcīgiem strādniecības cīnītājiem. 1925. gada 17. februārī Strādnieku sporta savienība tika slēgta. Ar Latvijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas atbalstu nodibinājās Strādnieku sporta sekcija, bet 1925. gada 13. maijā savu darbību uzsāka jauna organizācija "Strādnieku sports un sargs", kas apvienoja visas iepriekšminētās grupas. Jauno pionieru kustības uzdevums bija papildināt SSS rindas ar politiski, militāri, kā arī sportā un sabiedriskās audzināšanas ziņā labi sagatavotiem jauniešiem. Pionieru svinīgais solījums bija šāds: "Ar goda vārdu solos būt uzticīgs Latvijas demokrātiskai republikai, strādniecības mērķiem un apņemos izpildīt visus pionieru likumus." Pionieros uzņēma zēnus un meitenes no 6 gadu vecuma. Pionieri bija sadalīti trīs šķirās (vēlāk divās): 6–8 gadi – III šķira, 8–13 gadi – II šķira, 13–17 gadi – I šķira. Katrai šķirai bija sava darbības programma, un pārejai uz nākamo šķiru bija jāiztur pārbaudījumi. 1929. gadā Jaunie pionieri mainīja nosaukumu uz "Sarkanie pionieri"; 1934. gadā organizācija beidza pastāvēt. Organizāciju devīze bija "Esi modrs!", nozīme – apaļa zemeslode ar

mokrātiskās strādnieku partijas atbalstu nodibinājās Strādnieku sporta sekcija, bet 1925. gada 13. maijā savu darbību uzsāka jauna organizācija "Strādnieku sports un sargs", kas apvienoja visas iepriekšminētās grupas. Jauno pionieru kustības uzdevums bija papildināt SSS rindas ar politiski, militāri, kā arī sportā un sabiedriskās audzināšanas ziņā labi sagatavotiem jauniešiem. Pionieru svinīgais solījums bija šāds: "Ar goda vārdu solos būt uzticīgs Latvijas demokrātiskai republikai, strādniecības mērķiem un apņemos izpildīt visus pionieru likumus." Pionieros uzņēma zēnus un meitenes no 6 gadu vecuma. Pionieri bija sadalīti trīs šķirās (vēlāk divās): 6–8 gadi – III šķira, 8–13 gadi – II šķira, 13–17 gadi – I šķira. Katrai šķirai bija sava darbības programma, un pārejai uz nākamo šķiru bija jāiztur pārbaudījumi. 1929. gadā Jaunie pionieri mainīja nosaukumu uz "Sarkanie pionieri"; 1934. gadā organizācija beidza pastāvēt. Organizāciju devīze bija "Esi modrs!", nozīme – apaļa zemeslode ar

Organizācijas "Strādnieku sports un sargs" krūšu nozīme ■ Das Abzeichen der Organisation "Sport und Beschützer der Arbeiter" ■ Sigle de l'organisation "Le Sport et la Garde des ouvriers" ■ Badge of the organization "Workers' Sports and Guard" ■ Нагрудный знак организации "Рабочий спорт и страж"

Organizācijas "Strādnieku sports un sargs" jaunā 1932. gada nozīme ■ Das neue Abzeichen der Organisation "Sport und Beschützer der Arbeiter", 1932 ■ Nouvel insigne de 1932 de l'organisation "Le Sport et la Garde des ouvriers" ■ The new badge of the organization "Workers' Sports and Guard" issued in 1932 ■ Новый значок организации "Рабочий спорт и страж". 1932 год

iezīmētiem meridiāniem, kurus šķērso lente ar burtiem — S/S/S. 1932. gadā apstiprināta jauna nozīme — trīs bultas.¹

Apbalvojumi: 1. Tumši oksidēta sudraba ozollapa, izmēri — 10 × 15 mm. To izsniedza pionieriem un vadītājiem par atrašanos pionieros, katru gadu vienu. 2. Tumši oksidēta sudraba ozolzīle, izmēri — 10 × 15 mm.

Bērnu un jaunatnes reliģiskās organizācijas. Laifu brigādes apbalvojumi un atšķirības zīmes

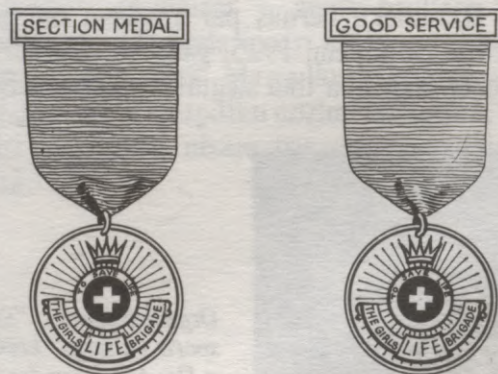
Die religiösen Kinder- und Jugendorganisationen. Die Auszeichnungen und Unterscheidungszeichen der Brigade der Life ■ Organisations religieuses des enfants et de la jeunesse. Décorations et insignes distinctives de l'équipe de life ■ Children's and Youth Religious Organizations. Decorations and Badges of the Life Brigade ■ Детские и юношеские религиозные организации. Награды и знаки различия Бригады лайфов

Organizācija dibināta Lielbritānijā 1899. gadā. Latvijā darbojās no 1925. gada septembra. Tās izveidotājs Latvijā bija inženieris R. Putnaērglis, kas organizēja laifu pulciņus pēc angļu parauga, lai audzinātu jaunatni par veselīgiem, patstāvīgiem, krietniem un kristīgiem pilsoņiem. Laifu devīze bija "To save life" ("Sargi dzīvību!"). Laifu pulciņus dibināja tikai izteikti kristīgas organizācijas un draudzes, galvenokārt baptisti. Obligāta prasība — jābūt atturībniekiem un nesmēķētājiem, kā arī jāapmeklē svētdienas skola.

Mazie laifi bija apvienoti baros; sasniedzot 12 gadu vecumu, — laifu pulciņā; no 18 gadiem uzņēma dižlaifos. Laifiem bija īpaša programma SSSS: Sanctitas (reliģija),

Ozolzīli ieguva, ja trīs mēnešu laikā nebija kavētas apmācības, pionieris bija disciplinēts un priekšzīmīgs. 3. Sarkana svilpes aukla, ko piešķīra par sevišķi svarīgiem nopelniem. 4. SSS jauno pionieru ordenis — oksidēta, četrstaraina sarkanās emaljas zvaigzne, vidū — SSS nozīme, apkārt — leģenda — PAR STRĀDNIECĪBU. Ordeni piešķīra par izciliem nopelniem.

Statura (fiziskā attīstība), Sapientia (intelektuālā attīstība), Sodalitas (sociālā programma). Par nokārtotiem pārbaudījumiem laifi saņēma arodzīmes. Mazos laifus par centību apbalvoja ar ordeniem šādā kārtībā: III šķiras

Meiteņu laifu brigādes nodaļas medaļa un medaļa "Par labu darbu" ■ Die Medaille der Abteilung der Mädchenbrigade der Life und die Medaille "Für gute Tat" ■ Médaille d'équipe des filles de life et médaille "Pour le bon travail" ■ Section medal of the Girls' Life Brigade and medal "For Good Service" ■ Медаль отделения бригады девочек-лайфов и медаль "За хорошую работу"

Latvijas laifu brigādes emblēma ■ Das Emblem der Brigade der Life Lettlands ■ Emblème de l'équipe de life de Lettonie ■ Emblem of the Latvian Life Brigade ■ Эмблема бригады лайфов Латвии

Mazā laifa emblēma ■ Das Emblem "Der kleine Life" ■ Emblème "Le Petit life" ■ Life Boy's emblem ■ Эмблема "Маленький лайф"

Arodzīme "Laifu vadītājs" ■ Das Fachzeichen "Der Führer der Life" ■ Sigle professionnel "Chef des life" ■ Special badge "Officer's Brooch" ■ Профессиональный значок "Руководитель лайфов"

Arodzīme "Meiteņu laifu brigāde" ■ Das Fachzeichen "Die Mädchenbrigade der Life" ■ Sigle professionnel "Equipe des filles de life" ■ Special badge "Girl's Brooch" ■ Профессиональный значок "Бригада девочек-лайфов"

Arodzīme "Uzticības zvaigznīte" ■ Das Fachzeichen "Das Vertrauenssternchen" ■ Sigle professionnel "Etoile de la fidélité" ■ Special badge "Faithful Service" ■ Профессиональный значок "Звездочка доверия"

Arodzīme "Par labu darbu" ■ Das Fachzeichen "Für gute Tat" ■ Sigle professionnel "Pour les bons services rendus" ■ Special badge "Good Service" ■ Профессиональный значок "За хороший труд"

Arodzīme "Par cītīgu darbu" ■ Das Fachzeichen "Für fleißige Arbeit" ■ Sigle professionnel "Pour exemplarité au travail" ■ Special badge "Faithful Service" ■ Профессиональный значок "За усердную работу"

Arodzīme "Šūšanas darbi" ■ Das Fachzeichen "Die Näharbeit" ■ Sigle professionnel "Travaux de couture" ■ Special badge "Needle Work" ■ Профессиональный значок "Пошивочные работы"

Arodzīme "Peldēšana" ■ Das Fachzeichen "Das Schwimmen" ■ Sigle professionnel "Natation" ■ Special badge "Swimming" ■ Профессиональный значок "Плавание"

Arodzīme "Bērnu kopšana" ■ Das Fachzeichen "Die Kinderpflege" ■ Sigle professionnel "Soins d'enfants" ■ Special badge "Infant Care" ■ Профессиональный значок "Уход за детьми"

Arodzīme "Astronoms (Novērošana)" ■ Das Fachzeichen "Der Astronom (Die Beobachtung)" ■ Sigle professionnel "Astronome (L'observation)" ■ Special badge "Observation" ■ Профессиональный значок "Астроном (Наблюдение)"

Arodzīme "Mājas iekārtošana" ■ Das Fachzeichen "Die Hauseinrichtung" ■ Sigle professionnel "Aménagement de la maison" ■ Special badge "Home Nursing" ■ Профессиональный значок "Устройство дома"

Arodzīme "Veļas mazgāšana" ■ Das Fachzeichen "Das Waschen" ■ Sigle professionnel "Blanchissage" ■ Special badge "Laundry" ■ Профессиональный значок "Стирка белья"

Arodzīme "Mūzika" ■ Das Fachzeichen "Die Musik" ■ Sigle professionnel "Musique" ■ Special badge "Music" ■ Профессиональный значок "Музыка"

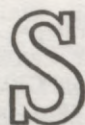
Arodzīme "Mākslinieks" ■ Das Fachzeichen "Der Künstler" ■ Sigle professionnel "Artiste" ■ Special badge "Art" ■ Профессиональный значок "Художник"

Arodzīme "Dabas mācība" ■ Das Fachzeichen "Die Naturkunde" ■ Sigle professionnel "Etude de la nature" ■ Special badge "Nature Study" ■ Профессиональный значок "Приро- доведение"

Arodzīme "Par ēst gatavošanu (Pavārs)" ■ Das Fachzeichen "Die Essenszubereitung (Der Koch)" ■ Sigle professionnel "Préparatifs de repas (Cuisinier)" ■ Special badge "Cookery" ■ Профессиональный значок "За при- готовление еды (Повар)"

Arodzīme "Signalizēšana" ■ Das Fachzeichen "Die Signalisierung" ■ Sigle professionnel "Signalisation" ■ Special badge "Signalling" ■ Про- фессиональный значок "Сигнализа- ция"

Arodzīme "Pirmās palīdzības sniegšana" ■ Das Fachzeichen "Die Erste Hilfe" ■ Sigle professionnel "Premiers secours" ■ Special badge "First Aid" ■ Профессиональный значок "Оказа- ние первой помощи"

Arodzīme "Par sliēcēju glābšanu" ■ Das Fachzei- chen "Für die Rettung von Ertrinkenden" ■ Sigle professionnel "Pour le sauvetage en péril de noyage" ■ Special badge "Life Saving from Water" ■ Профессиональный значок "За спасение утопающих"

ordeni piešķīra tam, kas, pildot arodzīmju karti, ieguvis no katras pakāpes pa vienai arodzīmei, skaitīties barā sešus mēnešus un šajā laikā apmeklējis 95% no visām mācībām un svētdienas skolu. II šķiras ordeni piešķīra tam, kas ieguvis no katras pakāpes pa divām arodzīmēm, skaitīties barā 12 mēnešus un apmeklējis 95% no visām mācībām un svētdienas skolu. I šķiras ordeni varēja iegūt 14 arodzīmju īpašnieks, kas no katras pakāpes ieguvis ne mazāk par trim arodzīmēm, skaitīties barā 18 mēnešus un apmeklējis 95% no visām bara un svētdienas skolas stundām. Autorei nav izdevies atrast laifu organizācijas atribūtikas oriģinālus. Materiāli iegūti no literatūras, un tie attiecas uz laifām.

Meiteņu laifu brigādes emblēma — apaļa, ar krustu

vidū, apkārt — THE GIRLS' LIFE BRIGADE. Nodaļas (nozares) medaļa — apaļa, ar iestrādātu laifu nozīmi, tai vidū — krusts staros, apkārt, starp diviem riņķiem, — laifu brigādes devīze — SARGI DZĪVĪBU (TO SAVE LIFE), virs apļa — kronis, medaļas lejasdaļā uz lentes — LATVIJAS LAIFU BRIGĀDE, meiteņu medaļai — THE GIRLS' LIFE BRIGADE. Medaļa iekārta lentē ar metāla rāju, uz kuras ir leģenda — SECTION MEDAL. Medaļa "Par labu darbu" no iepriekš aprakstītās atšķiras ar rāju, uz kuras ir leģenda — GOOD SERVICE.¹ Ir zināma arī mazo laifu emblēma — nozīme, kurai uz stilizēta glābšanas riņķa ir leģenda — LIFE BOY — MAZAIS LAIFS, vidū — kvadrāts, kas sadalīts vēl četros kvadrātos.²

Saulstaru organizācijas atšķirības zīme

Das Unterscheidungszeichen der Organisation "Saulstari" ■ Insigne distinctif de l'organisation "Saulstari" ■ Badge of the Saulstari Organization ■ Знак различия организации "Саулстари"

Organizācijas mērķi un uzdevumi bija tādi paši kā laikiem, tomēr atšķirībā no laikiem saulstari bija dzīvības veicinātāji. To devīze bija:

Ja gribi, lai dzīve ir pavasar's,
Tad esi tu pirmais saules stars.

Saulstaru pulciņos uzņēma zēnus un meitenes no 12 gadu vecuma. 1927. gadā sāka iznākt kopīgs laifu un saulstaru žurnāls "Dzirkstelīte".

Saulstaru emblēma ■ Das Emblem-Abzeichen Saulstari ("Sonnenstrahlen") ■ Emblème de Saulstari ("Rayons de Soleil") ■ Saulstari ("Sunbeams") emblem ■ Эмблема организации "Саулстари" ("Солнечные лучи")

1930. gada oktobrī saulstaru organizācija apvienojās ar Latvijas laifu brigādi un izveidojās Jaunatnes audzināšanas biedrība, kas 1935. gadā apvienojās ar Latvijas skautu centrālo organizāciju. Ir zināma saulstaru emblēma: nozīme — rombs, kam vidū ir saule ar stariem, tai pāri ar lauztām līnijām izzīmēts burts — S.¹

Latvijas glābšanas biedrības uz ūdeņiem medaļa

Die Medaille für die Rettung auf dem Wasser des Rettungsvereines Lettlands ■ Médaille de l'Organisation de sauvetage en péril de noyage de la Lettonie ■ The Medal of the Latvian Union for Life-saving ■ Медаль Латвийского общества спасания на водах

Pirms 1. pasaules kara Latvijas teritorijā darbojās Krievijas ķeizariskā glābšanas biedrība uz ūdeņiem. Kara laikā šī biedrība darbību izbeidza. 1923. gadā nodibinājās Latvijas glābšanas biedrība uz ūdeņiem, kas pārņēma savā rīcībā esošo glābšanas inventāru. No 18 pirmskara

stacijām lietojama bija vienīgi glābšanas stacija Salacgrīvā. Īsā laikā tika atjaunotas bijušās un radītas jaunas stacijas.¹

Medaļa aversā ■ Die Medaille, Vorderseite ■ Médaille, l'avers ■ The Medal (obverse) ■ Медаль, лицевая сторона

Par izcilību glābšanas darbos biedrība izsniedza diplomus, zelta vai sudraba medaļas un atzinības rakstus.

Medaļa² bija apaļa. Tās aversā attēlota bangojošā jūrā grimstoša jahta, pie tās mastā pieķēries cilvēks ar paceltu roku, tālumā pa kreisi — laiva ar glābējiem, pie apmales — zvaigzne staros un lēģenda — LATVIJAS/GLĀBŠANAS/BIEDRĪBA/UZ ŪDENIEM. Apakšā ie-

spiests zīmodziņš — F.B. Reversā iegravēts: — PILSONIM ARVĪDAM CIEMGALIM/par /slikstošas/jaunavas/glābšanu/Rīgā 10.XII.36.

Medaļas izmēri — 35 × 31 mm.

Piespraūzamā daļa: piecstūrainā metāla pamatne un 15 mm plata lente tauriņšējuma Latvijas Republikas karoga krāsās.

Lauksaimniecības izstādēs un Zemkopības ministrijas piešķirtie apbalvojumi

Die in den Ausstellungen und vom landwirtschaftlichen Ministerium verliehenen Auszeichnungen ■ Décorations decernés dans les expositions de l'agriculture et par le Ministère de l'agriculture ■ Decorations Awarded at the Agricultural Exhibitions and by the Ministry of Agriculture ■ Награды, присужденные на сельскохозяйственных выставках и Министерством земледелия

Pēc Latvijas atbrīvošanas 1919.—1920. gadā tika atjaunota Latvijas Lauksaimniecības centrālbiedrība un Latviešu lauksaimnieku ekonomiskā sabiedrība (abas dibinātas 1906. g.). Drīz pēc tam savu darbību atsāka vietējās lauksaimniecības biedrības. 1923. gadā tika nodibināta Kurzemes Lauksaimniecības centrālbiedrība un Zemgales Lauksaimniecības centrālbiedrība. Jau pirms 1. pasaules kara dibinātās lauksaimniecības biedrības piešķīra dažādas godalgas. Daudzas pasniegtās godalgas ir izcili juveliermākslas paraugi. Tam apliecinājums ir Baltijas Lauksaimnieku biedrības (dibināta 1908. gadā, centrs Valmierā) medaļa. Tās aversā uz idilliskas lauku ainavas fona ar govīm, arāju, lauku sētu alegoriska auglības dievietes figūra puspagriezienā ar olīvzaru kreisajā rokā svētī darbu un zemi. Augšā pa labi — DARBAM/SWEHTIBA. Reversā vidū — lēģenda —

PAR/SEKMĪGU/DARBĪBU UN/NOPELNIEM. Nogriezumā — K.WIHTOLIN/RĪGA, apkārt gar malu — BALTIJAS LAUKSAIMNIEKU BIEDRĪBA VALMIERĀ.¹

Latvijas Republikā turpinājās pirmskara tradīcijas, tika rīkotas dažādas izstādes — tirgi. Tajos tika apbalvoti rūpniecības un lauksaimniecības ražojumi. Nozīmīgākās izstādes bija 1926. gadā Liepājā, kad

piešķīra augstāko apbalvojumu GRAND PRIX, 1927. gadā Jelgavā (augstākais apbalvojums — Goda krusts), 1928. gadā Rīgā (GRAND PRIX).

Notika arī vietējās izstādes, kurās piešķīra zelta, sudraba un bronzas medaļas "Par centību" un atzinības rakstus.

Baltijas Lauksaimnieku biedrības medaļa "Par sekmīgu darbību un nopelniem" aversā un reversā ■ Die Medaille des Baltischen Landwirtschaftsvereines "Für erfolgreiche Arbeit und Verdienste" (Vorder- und Rückseite) ■ Médaille "Pour le travail prospère et les mérites" de la Société des agriculteurs Baltes, l'avvers et l'envers ■ Obverse and reverse of the medal "For Successful Work and Merit" of the Baltic Agriculturists' Society ■ Медаль Общества сельскохозяйственников Балтии "За успешную деятельность и заслуги", лицевая и оборотная сторона

Piemēram, zemkopības mašīnu fabrikas un čuguna lietuves "Imanta" ražojumi tika godalgoti ar GRAND PRIX

Liepājā 1926. gadā,
Rīgā 1928. gadā,

ar Goda krustu

Jelgavā 1927. gadā,

ar zelta medaļu

Liepājā 1925. gadā,

Rīgā 1926. gadā,

Tukumā 1926. gadā,

Ventspilī 1927. gadā,

ar sudraba medaļu

Kauņā 1923. gadā,

Jelgavā 1924. gadā,

Jelgavā 1925. gadā,

Valmierā 1926. gadā,

ar bronzas medaļu

Bauskā 1924. gadā,

Tirzā 1925. gadā,

ar atzinības rakstu

Rīgā 1921. gadā,

Rēzeknē 1923. gadā,

Jelgavā 1923. gadā,

Bauskā 1925. gadā.²

Šo uzskaitījumu, protams, varētu turpināt, bet mūs šoreiz vairāk interesē paši apbalvojumi.

Muzeja fondos ir 6. izstādes — turgus medaļa "Par centību".³ Medaļa ir apaļa, tās apakšdaļu veido stilizēts zobrats, kas augšdaļā pāriet vārpās. Vidū leģenda — PAR/CENTĪBU. Apakšmalā iegravēts: — K.WIHTOLIN/RIGA. Reversā vidū — uz ūdens un tilta fona stilizēti vārti ar torņiem (stilizēts Rīgas ģerbonis staros, virs torņiem — RĪGA), apakšā — 1926/6. IZSTĀDE — TIRGUS.

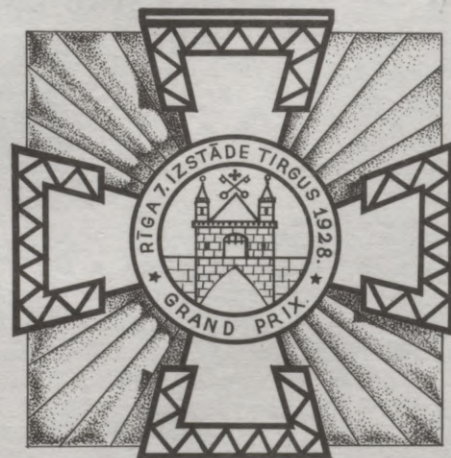
Bronza; diametrs — 40 mm.

7. izstādes — turgus "Lielā balva"⁴; to veido četrstarpaina zelta krāsas zvaigzne ar starainu virsmu, virs

1926. gadā Rīgā rīkotās 6. izstādes — tirgus medaļa "Par centību" aversā un reversā ■ Die Medaille der 6. Ausstellungsmesse "Für Beflissenheit", in Riga im Jahre 1926 (Vorder- und Rückseite) ■ Médaille "Pour l'assiduité" de la 6ème exposition commerciale de 1926 à Riga, l'avert et l'envers ■ Obverse and reverse of the medal "For Effort" of the 6th Commercial Exhibition held in 1926 in Riga ■ Медаль "За усердие" 6-й выставки-ярмарки, организованной в Риге в 1926 г., лицевая и оборотная сторона

1928. gadā Rīgā rīkotās 7. izstādes — tirgus "Lielā balva" aversā ■ "Der Große Preis" der 7. Ausstellungsmesse, in Riga im Jahre 1928 (Vorderseite) ■ Grand prix de la 7ème exposition commerciale de 1928 à Riga, l'avert ■ The Grand Prize of the 7th Commercial Exhibition held in 1928 in Riga (obverse) ■ "Большой приз" 7-й выставки-ярмарки, организованной в Риге в 1928 г., лицевая сторона

K. WIHTOLIN RĪGA

zvaigznes novietots stilizēts, taisns baltas emaljas krusts ar paplašinātiem zaļas emaljas galiem un zeltītu ierāmējumu. Krusta centrā — medaļons ar stilizētu Rīgas ģerboni, apkārt apaļā ierāmējumā — GRAND PRIX — RĪGA 7. IZSTĀDE TIRGUS 1928.

Reversā iegravēts: — K. WIHTOLIN/RĪGA. Krusta augšdaļā — metāla stīpiņa, kur ievērt lenti.

Izmēri — 45 × 43,5 mm.

1927. gadā notika Lauksaimniecības un rūpniecības izstāde Jelgavā. To rīkoja Zemgales Lauksaimniecības centrālbiedrība. Balvu veido zaļas un baltas emaljas Maltas krusts.⁵ Krusta stūros mazi bultveida un trīsstūrveida stari, kuriem galos mazas lodītes. Vidū medaļonā sarkanbaltsarkana emalja. Uz baltās emaljas zeltīti burti — Z/L/C (Zemgales Lauksaimniecības centrālbiedrība), apkārt ierāmējumā — LAUKSAIMNIECĪBAS UN RŪPNIECĪBAS IZSTĀDE JELGAVĀ.

Rājļente — ar vertikālām sarkanbaltsarkanām svītēm. Lentes turētājs — stilizētas lilijas veidā.

Reversā — K. WIHTOLIN/RĪGA.

Izmēri — 69 × 63 mm; lentes platums — 33 mm.

Zemgales Lauksaimniecības centrālbiedrības medaļa "Par centību"⁶: aversā vidū ir stilizēts zobrats, kas pa

Zemgales Lauksaimniecības centrālbiedrības 1927. gadā Jelgavā rīkotās lauksaimniecības un rūpniecības izstādes balva aversā ■ Der Preis der Ausstellung der Landwirtschaft und Industrie in Jelgava im Jahre 1927 — des Semgallischen landwirtschaftszentralvereines (Vorderseite) ■ Prix de l'exposition de l'agriculture et de l'industrie de 1927 à Jelgava, organisée par la Société centrale de l'agriculture de Zemgale, l'envers ■ Award of the Agricultural and Industrial Exhibition organized by the Zemgale Central Agricultural Society in 1927 in Jelgava (obverse) ■ Награда промышленно-сельскохозяйственной выставки, организованной Земгальским центральным сельскохозяйственным обществом в Елгаве в 1927 году, лицевая сторона

labi nobeidzas ar vārpu, pa kreisi — ar ozollapām apvītu zirga galvu un augļiem. Gar malu pa kreisi — PAR CENTĪBU. Zem zobrata iegravēts: — K.CELMIŅŠ.

Reversā uzlecošu sauli ar uzartu lauku apvij lente ar leģendu — ZEMGALES LAUKSAIMNIECĪBAS CENTRĀLBIEDRĪBA.

Diametrs — 40 mm.

Kurzemes Lauksaimniecības centrālbiedrības lielā balva "Par centību"⁷ ir uz baltas emaljas apļa izvietots zeltīts veidojums ar zobratu un Merkura zizli centrā. Pie zobrata pa labi atbalstījies Vidzemes greifs, pa kreisi — Kurzemes lauva. Zem lauvas un greifa kājām — labības vārpas, apakšdaļā uz plāksnītes — PAR CENTĪBU. Apbalvojuma augšdaļā par lentes turētāju ir ozollapu vainags, kura vidū ir burti — KLC (Kurzemes Lauksaimniecības centrālbiedrība). Vainagu ar apbalvojumu savieno stilizēta, plīvojoša metāla lente.

Rājente ir ar vertikālām, sarkanbaltsarkanām svītrām. Uz zeltītās rājas baltā emaljā ar zeltītiem burtiem — GRAND PRIX.

Izmēri — 72 × 73 mm, lentes platums — 19 mm, rājas izmēri — 42 × 11 mm.

Medaļa "Par centību" aversā un reversā ■ Die Medaille "Für Beflissenheit" (Vorder- und Rückseite) ■ Médaille "Pour l'assiduité", l'avers et l'envers ■ Obverse and reverse of the medal "For Effort" ■ Медаль "За усердие", лицевая и оборотная сторона

Kurzemes Lauksaimniecības centrālbiedrības lielā balva "Par centību" aversā ■ Der große Preis "Für Beflissenheit" des Landwirtschaftszentralvereines von Kurzeme (Kurland), Vorderseite ■ Grand prix "Pour l'assiduité" de la Société centrale de l'agriculture de Kurzeme, l'avers ■ Grand prize "For Effort" of the Kurzeme Central Agricultural Society (obverse) ■ Большой приз "За усердие" Курземского центрального сельскохозяйственного общества, лицевая сторона

Kurzemes Lauksaimniecības centrālbiedrības 1929. gadā Liepājā rīkotās lauksaimniecības un rūpniecības izstādes balvu veido baltas emaljas Malta krusts ar zeltītu

1929. gadā Liepājā rīkotās lauksaimniecības un rūpniecības izstādes balva aversā ■ *Der Preis der Ausstellung der Landwirtschaft und Industrie in Liepāja im Jahre 1929 (Vorderseite)* ■ *Prix de l'exposition de l'agriculture et de l'industrie de 1929 à Liepāja, l'avers* ■ *Award of the Agricultural and Industrial Exhibition held in 1929 in Liepāja (obverse)* ■ *Награда промышленно-сельскохозяйственной выставки, организованной в Либапе в 1929 году, лицевая сторона*

K. WIHTOLIN
RĪGA

ierāmējumu, krusta galos — zeltītas lodītes, krusta stūros — ažūrs, zeltīts stilizētu liliju veidojums. Medaljona vidū uz sarkanas emaljas — zeltīti burti — KLC (Kurzemes Lauksaimniecības centrālbiedrība), apkārt — uz tumšzilas emaljas ar zeltītiem burtiem — LAUKSAIMNIECĪBAS UN RŪPNIECĪBAS IZSTĀDE.⁸

Reversā iegravēts: — K.WIHTOLIN/RĪGA.

Rājlente ir ar vertikālām, sarkanbaltsarkanām svītēm. Uz zeltītas rājas — LIEPĀJA 1929.

Izmēri — 72 × 65 mm, lentes platums — 24 mm, rājas izmēri — 40 × 6 mm.

G.Graudiņa dāvinātajā kolekcijā, kas tagad ir Latvijas kultūras muzeja "Dauderi" īpašums, daudzo eksponātu vidū ir Kurzemes Goda krusts. To veido sarkanas emaljas ugunskrusts. Tā centrā atrodas baltas emaljas medaljons,

uz kura aplī ar zeltītiem burtiem ir leģenda — KURZEMES GODA KRUSTS, medaljona vidū — sarkanbaltsarkanās emaljās aplis. No krusta uz leju ir stilizēta bandrole ar leģendu — LIEPĀJA 1931. Krusts iekārts taisnstūra bronzas plāksnītē, uz kuras ir lauksaimniecības un rūpniecības simboli — vārpa un ažiurs zobrāts. Plāksnīti ar rājenti nacionālā karoga krāsās savieno bronzas ozolzari. Uz bronzas rājas ir pieci reljefi ugunskrusti.

Izmēri — 70 × 78 mm (krusts); 24 × 32 mm (plāksnīte); ozolzaru platums — 24 mm; lentes platums — 30 mm; rājas platums — 35 mm.

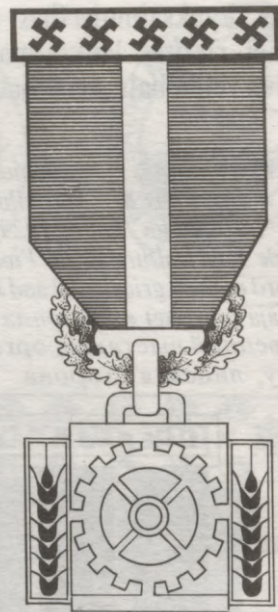
Ir zināms, ka bijis arī Zemgales Goda krusts, bet autorei līdz šim nav izdevies iegūt par to tuvāku informāciju.

Zemkopības ministrijas medaļa "Par centību" ir vairāku veidu — lielā, vidējā un mazā, un katra no tām ir veidota atšķirīgā metālā — zeltīta (apzeltīts sudrabs), sudraba un bronzas.

Aversā — uz lauku ainavas un viensētas un austošas saules fona — PAR CENTĪBU; priekšplānā — reljefi veidota ābele, gov, labības kūlis, arklis, lāpsta, dakšas, grozs ar augļiem, linu ķīpa.

Reversā — vidū Latvijas Republikas mazais ģerbonis, zem tā sakrustoti ozolzari. Krustojuma vietā plāksnīte, uz kuras iegravēja gadu, kad medaļu piešķīra. Augšā ar ornamentētiem burtiem — LATVIJA, apakšā — ZEMKOPIBAS MINISTRIJA, gar medaļas malu orna-

Kurzemes Goda krusts
aversā ■ Das Ehrenkreuz
von Kurzeme (Kurland),
Vorderseite ■ Croix d'honneur
de Kurzeme, l'avers
■ The Kurzeme Cross of
Honor (obverse) ■ Курземский
Почетный Крест, лицевая сторона

Zemkopības ministrijas lielā bronzas medaļa "Par centību" aversā un mazā bronzas medaļa reversā ■ Die große bronzene Medaille des landwirtschaftlichen Ministeriums Lettlands "Für Bessissenheit" (Vorderseite), die kleine bronzene Medaille (Rückseite) ■ Grande médaille de bronze "Pour l'assiduité" du Ministère de l'agriculture, l'avers, et petite médaille de bronze, l'envers ■ Large bronze medal "For Effort" (obverse) and small bronze medal (reverse) of the Ministry of Agriculture ■ Большая бронзовая медаль "За усердие" Министерства земледелия, лицевая сторона, и малая бронзовая медаль, оборотная сторона

Latvijas Lauksaimniecības kamera medaļa "Par darbu un centību" aversā un reversā ■ Die Medaille der Landwirtschaftskammer Lettlands "Für Arbeit und Bessissenheit" (Vorder- und Rückseite) ■ Médaille de la Chambre de l'agriculture de Lettonie "Pour le travail et l'assiduité", l'avers et l'envers ■ Obverse and reverse of the medal "For Labor and Effort" of the Latvian Chamber of Agriculture ■ Медаль "За труд и усердие" Латвийской сельскохозяйственной камеры, лицевая и оборотная сторона

Zemkopības ministrijas diplomi
 ■ Diplome des landwirtschaftlichen Ministeriums ■ Diplômes du Ministère de l'agriculture ■ Diplomas of the Ministry of Agriculture ■ Дипломы Министерства земледелия

ments. Diametrs — 60 mm (lielā)⁹, 50 mm (vidējā)¹⁰, 40 mm (mazā)¹¹.

Latvijas Lauksaimniecības kameras medaļa "Par darbu un centību" ir apzeltīta, sudraba un bronzas.¹² Tai aversā — Latvijas Republikas mazais ģerbonis, ko aptver vārpas, zem tā — PAR DARBU UN/CENTĪBU, apkārt gar malu — ozollapu vainags, kas apvīts ar tautisku lenti. Pie malas — ŽĪM. E.DZENIS — GRAV. S.BERCS.

Reversā — priekšplānā plāvēja figūra ar izkapti pretskatā, aiz viņa — tautumeita ar ozollapu vainagu labajā profilā, aiz viņiem pa labi — rūpnīcu dūmeņi,

cirkulis un zobrats, pa kreisi — zirgs ar arklū un labības kūlis, apkārt — LATVIJAS — LAUKS. KAMERA.

Diametrs — 60 mm.

1939. gada 16. maijā laikraksts "Valdības Vēstnesis" publicēja "Noteikumus par 1934. gada 15. maija atceres medaļu sasniegumu godalgošanai lauksaimniecībā", ko bija parakstījuši zemkopības ministrs J. Birznieks un Lauksaimniecības pārvaldes priekšnieka vietnieks V. Griņš:

1. Ar šiem noteikumiem nodibināta īpaša 1934. gada 15. maija atceres medaļa juridisku, fizisku personu sasniegumu godalgošanai lauksaimniecībā.

2. Medaļa ir lielā, vidējā, mazā, darināta zeltā, sudrabā un bronzā.

3. Šās medaļas zīmējumu apstiprina zemkopības ministrs.

4. Visos gadījumos lielās medaļas piešķir kā pirmās godalgas, vidējās — kā otrās, mazās medaļas — kā trešās godalgas.

5. Izstādēs šīs medaļas (katrai izstādei zemkopības ministra atļautā daudzumā) piešķir godalgošanas komisijas ar Zemkopības ministrijas priekšstāvja piedalīšanos un saskaņā ar Latvijas Lauksaimniecības kameras izdotiem, zemkopības ministra apstiprinātiem noteikumiem par

eksponātu godalgošanu izstādēs.

6. Ārpus izstādēm medaļu piešķiršanu ierosina vietējās lauksaimniecības biedrības caur Latvijas Lauksaimniecības kameru, Lauksaimniecības kamera un Lauksaimniecības pārvalde, bet piešķiršanu izlemj zemkopības ministrs. Godalgošanas ierosinājumi izpildāmi uz īpašas veidlapas, kas dabūjama Lauksaimniecības pārvaldē.

7. Piešķirtās medaļas kā godalgas var lietot vienīgi personas, kam tās piešķirtas.

8. Piešķirtās medaļas nav nēsājamas, bet glabājamas mājās. Tās var izlikt izstādēs pie ekspozīcijām, firmu skatlogos svinīgos gadījumos, bet šo medaļu zīmējumus nevar ievietot reklāmu sludinājumos.¹³

Faktiski izlaistās medaļas ir triju veidu:

1. Aversā — reljefi veidots prezidenta K.Ulmaņa krūšutēls kreisajā profilā, pleca nogriezumā — B.DZENIS (iegravēts), apkārt gar malu — VALSTS PREZIDENTS KĀRLIS ULMANIS — 1934 — 15/V — 1939.

Reversā vidū — sējēja figūra puspagriezionā pa kreisi, apkārt — aplis, gar malu — CILVĒKA PATIESĀ BAGĀTĪBA — VIŅA DARBS, apakšā — B.DZENIS (maziem burtiem).

Uz jostas — HUGUENIN (Šveice).

Diametrs — 60 mm.¹⁴

Cits godalgas variants aversā un reversā ■ Eine andere Preisvariante (Vorder- und Rückseite) ■ Variété de décoration, l'avers et l'envers ■ Another variant of the prize (obverse and reverse) ■ Другой вариант награды, лицевая и оборотная сторона

Kreisajā attēlā augšā — lielā zeltītā medaļa aversā, apakšā — vidējā zeltītā medaļa reversā (pa kreisi) un lielā bronzas medaļa reversā (pa labi). Labās pusēs attēlā — vidējā sudraba medaļa aversā un vidējā bronzas medaļa reversā ■ Der Große Goldene Preis (Vorderseite, oben links), der Mittlere Goldene Preis (Rückseite, unten links), der Große Bronzene Preis (Rückseite, rechts). Der Mittlere Silberne Preis (Vorderseite) un der Mittlere Bronzene Preis (Rückseite, rechts) ■ A gauche, en haut — avers de la grande médaille dorée, en bas — envers de la médaille de taille moyenne dorée (à gauche) et envers de la grande médaille en bronze (à droite). A droite, avers de la médaille de taille moyenne en argent et envers de la même médaille en bronze ■ On the left: above — the large gilded medal in obverse; below — the medium gilded medal in reverse (left) and the large bronze medal in reverse (right). On the right: the medium silver medal in obverse and the medium bronze medal in reverse ■ На левом изображении вверху — большая позолоченная медаль, лицевая сторона, внизу — средняя позолоченная медаль, оборотная сторона (слева), и большая бронзовая медаль, оборотная сторона (справа). На изображении справа — средняя серебряная медаль, лицевая сторона, и средняя бронзовая медаль, оборотная сторона

Cits godalgas variants reversā ■ Eine andere Preisvariante (Rückseite) ■ Variété de décoration, l'envers ■ Another variant of the prize (reverse) ■ Другой вариант награды, лицевая сторона

1934. gada 15. maija piecu gadu atceres medaļa sasniegumu godalgošanai lauksaimniecībā aversā un reversā ■ Die Medaille anlässlich des fünfjährigen Andenkens an den 15. Mai 1934 — die Preisauszeichnung für gute Leistungen in der Landwirtschaft (Vorder- und Rückseite) ■ Médaille commémorative du cinquième anniversaire du 15 mai, 1934 pour honorer les succès en agriculture, l'avert et l'envers ■ Obverse and reverse of the medal commemorating the 5th anniversary of May 15, 1934, to be awarded for achievements in agriculture ■ Памятная медаль в честь 5-летней годовщины 15 мая 1934 года для награждения за достижения в сельском хозяйстве. лицевая и оборотная сторона

2. Medaļas averss ir precīzi tāds pats kā iepriekš aprakstītajai godalgai.

Reversā — reljefa sievietes pusfigūra labajā profilā, labajā rokā — labības kūlis, galvā — lakatiņš, apkārt — CILVĒKA PATIESĀ BAGĀTĪBA — VIŅA DARBS — B.DZENIS.

Uz jostas — HUGUENIN (Šveice).

Diametrs — 52 mm.¹⁵

3. Aversā — vārpu vainaga ietvarā vanadziņš ar paceltiem spārniem, ķetnās tur vainagu, gar malu — 1934 — 15/V — 1939, apakšā — B.DZENIS.

Reversā augšdaļā — puslokā piecas vārpas, apakšā — CILVĒKA/PATIESĀ BAGĀTĪBA/ — VIŅA DARBS, pie malas — B.DZENIS.

Uz jostas — HUGUENIN (Šveice).

Diametrs — 50 mm.¹⁶

Auszeichnungen der Lettischen Republik (1918 – 1940)

Während des zwanzigjährigen Bestehens hat Lettland für die sichtbare Anerkennung von Verdiensten ein System der Orden und Ehrenzeichen aufgebaut. Der älteste darunter ist **der Lāčplēsis-Kriegsorden** mit der Devise "Für Lettland" (Lāčplēsis – Bärenjäger; lett.). Er wurde am 11. November 1919 gegründet, an dem Tage, an dem die lettischen Soldaten die Bermondts-Kräfte aus Riga vertrieben haben. Nach den erfolgreich abgeschlossenen Befreiungskämpfen, nachdem das ganze Territorium Lettlands von fremden Mächten befreit worden war, wurde am 18. September 1920 von der Konstituierenden Versammlung ein besonderes Gesetz über den Lāčplēsis-Kriegsorden verabschiedet. Dieses Gesetz besagte, daß der Orden ausschließlich für Kriegsverdienste zu verleihen ist und nur denen, die ihre Pflicht dem Staat gegenüber getan haben, wobei sie hervorragende Heldentaten vollbracht haben, verbunden mit Überwindung von großen Schwierigkeiten, zu Ehren und Ruhm Lettlands. Mit dem Lāčplēsis-Kriegsorden konnten die Soldaten der Armee Lettlands und der Regimenter der ehemaligen lettischen Schützen geschmückt werden, aber auch Ausländer, die unserer Armee bei den Freiheitskämpfen geholfen haben oder irgendwie anders zu der Gründung oder Ausbildung des lettischen Staates beigetragen haben. Die Voraussetzungen für die Aufstellung der Auszeichnungskandidaten und für die Auszeichnung selbst enthält ein Ordensstatut aus 62 Artikeln. Den endgültigen Beschluß faßte der Ordensrat, der aus dem Vorsitzenden, dem Staatspräsidenten, 7 Abgeordneten der Saeima (des Parlaments) und 7 Trägern des Lāčplēsis-Ordens der höchsten Klasse bestand.

Das Kreuz des Lāčplēsis-Kriegsordens ist ein stilisiertes "Feuerkreuz" (Sonnenkreuz, Swastika) aus weißer Emaille, rot und golden umrandet. In der Mitte der Vorderseite ist die Gestalt von Lāčplēsis wiedergegeben, in den Ecken

des Kreuzes sind gekreuzte Schwerter. Die Rückseite des Medaillons nennt das Datum der Stiftung: "11./NOVEMBERIS / 1919". Auf den Enden des Kreuzes sind Worte eingraviert: "PAR /LAT – WIJU" ("Für Lettland"). Es hat drei Klassen. Die erste Klasse stellt ein Kreuz (61,0 × 57,5 mm) dar an einem breiten Moire-Band mit drei roten und vier silbernen Streifen von gleicher Breite, das über der Schulter zur linken Seite getragen wird, und ein Stern, der links an der Brust angesteckt wird. Der Ordensstern hat 16 Strahlen und im Zentrum das Ordenskreuz. Das Ausmaß des Sterns beträgt 68,5 mm, das des Kreuzes – 25 mm. Die Breite des Bandes ist 101 mm.

Die zweite Klasse ist ein Kreuz in ein wenig kleinerem Ausmaß (48 × 46 mm) an einem engeren Band, um den Hals getragen. Die dritte Klasse ist ein Kreuz in einem entsprechend kleineren Ausmaß (41 × 39 mm) an einem engen Band, das zur linken Seite, an der Brust angesteckt, zu tragen ist. Den Ausgezeichneten wurde auch ein vom Künstler R.Zariņš gestaltetes Diplom überreicht.

Mit der zweiten Klasse des Lāčplēsis-Kriegsordens konnten nur die Ordensträger der dritten Klasse geschmückt werden, mit der ersten Klasse nur die der zweiten und dritten Klasse. Diese Bedingungen bezogen sich jedoch nicht auf Ausländer.

Mit der ersten Klasse des Lāčplēsis-Kriegsordens sind drei Soldaten der Nationalen Armee Lettlands ausgezeichnet, ein lettischer Schütze und sieben Ausländer, mit der zweiten Klasse – 18 Letten und 43 Ausländer, mit der dritten Klasse – 1600 Soldaten der Nationalen Armee, 202 ehemalige lettische Schützen und 271 Ausländer.

Seit 1928 wird der Lāčplēsis-Kriegsorden nicht mehr verliehen.

Der Drei-Sterne-Orden ist 1924 zum Gedenken an die Entstehung des lettischen Staates gegründet. Seine Devise

ist "Per aspera ad astra" ("Durch Kampf zum Sieg"; eigtl.: "Auf rauhen /Pfadern/ zu den Sternen"; lat.). Er wird als Anerkennungszeichen für Verdienste um das Wohl des Vaterlandes verliehen.

Der Drei-Sterne-Orden hat fünf Klassen und ein dreistufiges Ehrenzeichen. Die Klassen des Ordens sind:

- I. — der Kommandeur des Großkreuzes (Grand Croix);
- II. — der Großoffizier (Grand Officier);
- III. — der Kommandeur (Commandeur);
- IV. — der Offizier (Officier);
- V. — der Ritter (Chevalier).

Der Träger des Ordens der ersten Klasse kann mit dem höchsten Ehrenzeichen — der Ordenskette — ausgezeichnet werden.

Das Abzeichen des Drei-Sterne-Ordens ist ein golden umrandetes Kreuz aus weißer Emaille, dessen Vorderseite im Zentrum ein Medaillon aus blauer Emaille mit goldener stilisierter Umrandung trägt. Das Medaillon zeigt drei Sterne. Auf der Rückseite des Kreuzes befindet sich im Zentrum ein goldenes Medaillon mit der Devise in einer Einrandung "PER ASPERA AD ASTRA" und einer Aufschrift auf dem Medaillon — "LATVIJAS/REPUBLIKA/1918.g.18.NOVEMBRIS" ("Lettische Republik — der 18. November 1918"). Der Durchmesser des Kreuzes der V. und IV. Klasse ist 40 mm, der III. und II. Klasse 49 mm und der I. Klasse 54 mm.

Die I. und die II. Klasse haben noch einen silbernen fünfzackigen Stern, in dessen Mitte ein golden umrandetes Medaillon aus blauer Emaille ist. In der Mitte des Medaillons sind drei Sterne, in einer Umrahmung ist eine Aufschrift: "PAR TĒVIJU" ("Fürs Vaterland"). Der Radius des Sterns der ersten Klasse ist 44 mm, der zweiten Klasse — 41 mm.

Die Ordenskette hat zehn Glieder in Gold. In sie sind abwechselnd ein Ordensmedaillon, Abbildungen eines Löwen und eines Greifes und ein Sonnenkreuz eingeschiedet.

Das Ordensband ist hellblau, mit einer beiderseitigen Einrahmung durch goldene Streifen.

Der Orden der V. Klasse wird links an der Brust an einem 32 mm-breiten Band getragen, der IV. Klasse ebenso mit einer Rosette, der III. Klasse an einem 32 mm-breiten Band um den Hals, der II. Klasse — das Kreuz ebenso und noch der kleine Stern rechts an der Brust und der I. Klasse — das Kreuz an einem 110 mm-breiten Band über der rechten Schulter oder an der Kette und der große Stern links an der Brust.

Das Ehrenzeichen des Drei-Sterne-Ordens ist ein runder Schild mit einem Durchmesser von 30 mm, auf dessen Vorderseite die Abbildung des Drei-Sterne-Ordenskreuzes erhaben hervorgehoben ist. Auf seiner Rückseite trägt es eine Aufschrift "PAR/TĒVIJU" ("Fürs Vaterland") und darunter ein flammendes Herz. Der Schild ist mit einem Eichenkranz umrahmt. Das Abzeichen der ersten Stufe ist vergoldet, das der zweiten aus Silber und das der dritten aus Bronze. Die Ehrenabzeichen des Drei-Sterne-Ordens werden an einem dreieckig gefalteten Band an der Brust getragen.

Der Viesturs (Vesthardus Rex)-Orden ist 1938 zum Andenken an die Macht des alten selbständigen Lettlands gegründet. Die Devise des Ordens ist "Confortamini et pugnate" ("Seid stark und kämpft").

Dieser Orden wird als Anerkennung für Verdienste um die Erziehung, Steigerung und Entwicklung der Streitkräfte des Staates verliehen, um die Aufrechterhaltung und Stärkung der Staatssicherheit und der öffentlichen Ordnung, um die Bewachung der Staatsgrenzen und um die Weckung des Bürgerbewußtseins von der Stärke des Staates, bei der Vorbereitung der Bürger auf einen wachsamem Dienst für den Staat und das Land und auf eine standhafte Verteidigung des Staates und Landes.

Der Viesturs-Orden hat fünf Klassen und ein dreistufiges Ehrenzeichen.

Das Ordensabzeichen stellt ein golden umrandetes gerades Kreuz aus weißer Emaille dar mit zwei kleineren

runden Vorsprüngen und einem größeren Vorsprung aus roter Emaille an jedem Ende. Im Zentrum der Vorderseite des Kreuzes befindet sich ein golden umrandetes Medaillon aus weißer Emaille mit roten Buchstaben "VR". Auf der Rückseite des Kreuzes ist ein vergoldetes Medaillon mit der Aufschrift "1219", eingefasst von der Devise. Dieses Abzeichen kreuzt ein anderes, an den Enden angespaltenes Kreuz. Auf den Abzeichen, die für Kriegsverdienste verliehen werden, wird das Kreuz mit den angespaltenen Enden durch eine Abbildung von zwei gekreuzten Schwertern ersetzt.

Der Durchmesser des Kreuzes der V. und IV. Klasse ist 40 mm, der der III. und II. Klasse 49 mm und der I. Klasse 54 mm. Das Kreuz wird mit dem Band durch eine Abbildung des großen Staatswappens in Farben verbunden. Die I. und die II. Klasse des Ordens haben einen vierzackigen Stern mit dem Ordenskreuz im Zentrum. Der Radius des Sterns der I. Klasse beträgt 44 mm, der der II. Klasse 41 mm.

Das Ordensband ist purpurrot. Der Orden der V. Klasse wird an einem 32 mm-breiten Band links an der Brust getragen, der der IV. Klasse ebenso mit einer Rosette, der III. Klasse an einem 32 mm-breiten Band um den Hals, der II. Klasse das Kreuz ebenso und außerdem noch der kleine Stern rechts an der Brust, der Orden der I. Klasse – das Kreuz an einem 110 mm-breiten Band über der rechten Schulter und der große Stern links an der Brust.

Das Ehrenabzeichen des Viesturs-Ordens ist ein runder Schild mit einem Durchmesser von 30 mm, auf dessen Vorderseite das Ordenskreuz erhaben abgebildet ist. Die Rückseite trägt die Devise des Ordens. Das Abzeichen der ersten Klasse ist vergoldet, das der zweiten Klasse aus Silber, das der dritten aus Bronze. Die Abzeichen des Viesturs-Ordens werden an einem dreieckig gefalteten Ordensband links an der Brust getragen.

Das **Anerkennungskreuz** (Croix de la Reconnaissance), das 1710 in Liepāja (Libau) gestiftet wurde, wurde zum

Andenken an die ruhmreiche Zeit des Herzogtums Kurzeme und Zemgale (Kurland und Semgallen) erneuert. Seine Devise ist "Pour les honnêtes gens" ("Für tüchtige Menschen"; frz.). Dieser Orden wird für hervorragende Vaterlandsliebe und für Verdienste um Staat, Gesellschaft und Kultur verliehen. Diese können als eifrige Tätigkeit im Dienste des Staates zum Ausdruck kommen, und in jedem Dienst, der auf die Entwicklung des Volksgeistes und der Initiative gerichtet ist. Das Anerkennungskreuz hat fünf Klassen und Ehrenzeichen in vier Stufen.

Das Abzeichen des Anerkennungskreuzes ist ein golden umrandetes, an den Enden angespaltenes Kreuz aus weißer Emaille. Jede Ecke endet mit einem Kügelchen, die Fugen werden durch 8 Ringe verbunden. Das Medaillon auf der Vorderseite des Kreuzes enthält die Abbildung des großen Staatswappens und die Jahreszahl 1938. Auf der Rückseite sind das Wappen des Herzogtums und die Jahreszahl 1710 angebracht. Beide Wappen sind in ihren heraldischen Farben. Die Devise ist auf dem Rand des Kreuzes. Der Durchmesser des Kreuzes der V. und der IV. Klasse ist 40 mm, der der III. Klasse 49 mm, der II. und der I. Klasse 85 mm.

Das Ordensband ist rot mit silbernen Randstreifen. Das Ordenskreuz der V. Klasse wird an einem 32 mm-breiten Band links an der Brust getragen, die IV. Klasse ebenso mit einer Rosette, die III. Klasse an einem 32 mm-breiten Band um den Hals, die II. Klasse nur rechts an der Brust, die I. Klasse, das mittlere Kreuz an einem 110 mm-breiten Band über der rechten Schulter und noch das große Kreuz links an der Brust.

Das Ehrenzeichen des Anerkennungskreuzes ist ein runder Schild mit einer erhaben hervorgehobenen Abbildung des Anerkennungskreuzes auf der Vorderseite und einem Emblem auf der Rückseite, das einen Habicht mit einem Ring und eine Aufschrift trägt: "DOMAS UN DARBUS LATVIJAI" ("Gedanken und Taten für Lettland"). Der Durchmesser des Schildes der Sonderstufe des

Ehrenzeichens beträgt 46 mm, der der anderen Stufen 36 mm. Die Ehrenzeichen der Sonderstufe und der ersten Stufe sind vergoldet, der zweiten Stufe aus Silber, der dritten aus Bronze.

Die Ehrenzeichen des Anerkennungskreuzes der ersten, zweiten und dritten Stufe trägt man an einem dreieckig gefalteten Band links an der Brust. Die Sonderstufe wird am Band um den Hals getragen.

Die Angelegenheiten von Drei-Sterne-Orden, Viesturs-Orden und Anerkennungskreuz werden von einem Ordenskapitel überwacht. Das Ordenskapitel besteht aus dem Ordenskanzler und vier Kapitelsmitgliedern: zwei Inhabern des Drei-Sterne-Ordens und je einem Ordensträger des Viesturs-Ordens und des Anerkennungskreuzes. Der Ordenskanzler und die Kapitelsmitglieder werden vom Staatspräsidenten mit Einverständnis des Ministerpräsidenten ernannt.

Am 22. Februar 1940 wurde ein Gesetz über das Ehrenzeichen für gedeihliche Arbeit vom Ministerkabinett verabschiedet und vom Ministerpräsidenten verkündet. Diese Auszeichnung wurde zur Hervorhebung von Leistungen einer gedeihlichen, erfolgreichen Arbeit im Verteidigungskampf der Staatswirtschaft in den Verhältnissen einer Kriegsblockade des Jahres 1940 geschaffen. Das Ehrenzeichen hat nur eine Klasse. Seine Devise ist "DARBAVĪRI / STRĀDĀ / NERUNĀ" ("Arbeiter arbeiten, reden nicht"). Das Ehrenzeichen ist ein runder kupferner Schild mit einem Durchmesser von 33 mm. Auf der Vorderseite sind eine Getreidegarbe und ein Holzklotz dargestellt, schräg übereinander gelegt, die Rückseite trägt die Devise. Das Ehrenzeichen trägt man an einem 32 mm-breiten, zu einem Dreieck gefalteten Band mit drei hellgrünen und drei hellbraunen Streifen.

Am 2. Mai 1922 hat die Konstituierende Versammlung das Statut des Ehrenzeichens zum Andenken der lettischen Freiheitskämpfe bestätigt. Dieses Gedenkzeichen wurde den Bürgern Lettlands verliehen, die zur Zeit der Freiheitskämpfe des Staates vom 18.11.1918 bis zum

11.08.1920 in der Nationalen Armee gedient haben.

Anlässlich des zehnjährigen Jubiläums der Befreiungskämpfe der Republik Lettland wurde eine besondere Gedenkmedaille gestiftet, die den Soldaten verliehen wurde, die zur Zeit der Freiheitskämpfe in der Armee Lettlands gedient haben, auch — mit Genehmigung des Kriegsministers — den Ausländern und einzelnen Bürgern Lettlands, die zu den Freiheitskämpfen beigetragen und sie unterstützt haben.

Zur Zeit der Freiheitskämpfe wurde am 22. September 1919 auf Anregung des Ministerpräsidenten Dr. Kārlis Ulmanis vom 3. September 1919 — nach dem Muster des englischen Frauenhilfskorps — das Lettische Frauenhilfskorps (LSPK) unter der Führung von Kapitän Gailindoms gebildet. Diese Organisation hatte auch ihre Auszeichnung, ein Anerkennungszeichen mit zwei Klassen.

Das eigenständige Lettische Rote Kreuz war Mitglied der Internationalen Organisation des Roten Kreuzes und hatte seine eigene Auszeichnung — das Ehrenzeichen des Lettischen Roten Kreuzes mit vier Klassen.

Ihre eigenen Auszeichnungen hatten auch verschiedene Staatsbehörden und Organisationen, so, z.B., hatte die staatliche Statistische Verwaltung ein Ehrenzeichen mit drei Klassen, für die Aktivisten der IV. Volkszählung von 1935 — ein Ehrenzeichen mit vier Klassen; die Aizsargi-Organisation (die Organisation der Landwehrmänner) — ein Verdienstkreuz und eine Medaille "Für Eifer"; die Gesellschaft zur Bekämpfung der Tuberkulose — ein Ehrenzeichen mit drei Klassen; die Skauti-Organisation (skauts — Pfadfinder) — mehrere Auszeichnungen — den Orden der Weißen Lilie, den Orden des Grauen Wolfes, die zweistufige Medaille "Für Lebensrettung" und ein Dankzeichen "Swastika"; ihre Auszeichnungen — Gedenk- und Dankzeichen — hatten auch die Mazpulki-Organisation (mazpulks — das Regiment der Kleinen, eine Kinder- und Jugendorganisation) und die Gaidas-Organisation (gaida — Pfadfinderin).

Les décorations de la République de Lettonie (1918 — 1940)

Pendant vingt années d'indépendance de la République de Lettonie fut établi un système constant de décorations. La première à être créée, le 11 novembre 1919, le jour où les forces de Bermondts furent chassées de Riga par les soldats lettons, fut l'**ordre Militaire Lāčplēsis**. Sa devise était la suivante: "Pour la Lettonie". Le 18 septembre 1920 quand toute la Lettonie fut libérée des pouvoirs étrangers, l'Assemblée Constitutionnelle adopta une loi particulière concernant l'ordre Militaire Lāčplēsis. Selon cette loi, l'ordre Militaire Lāčplēsis n'était accordé qu'à ceux qui avaient accompli des exploits patriotiques. Il pouvait être décerné à tous les militaires de l'Armée lettonne, à ceux qui avaient fait partie des anciens régiments de tirailleurs lettons, aux étrangers qui avaient participé à la lutte d'indépendance pour la Lettonie et à ceux qui avaient contribué à la création de l'Etat letton. La procédure de nomination et d'attribution de l'ordre était formulé en 62 points. L'attribution de cette décoration, relevait en dernier ressort d'un Conseil spécial de l'ordre formé du Président de la République — également Président de ce Conseil — de sept représentants élus parmi les membres de la Saeima (Parlement) et de sept titulaires de la classe supérieure de cet ordre.

La croix de l'ordre Lāčplēsis se présentait sous forme de svastika, émaillé de blanc, bordée d'or et de rouge. Sur l'avert, au centre, sur un médaillon, émaillé de blanc figurait l'image de Lāčplēsis (héros d'épopée lettonne). Des épées croisées étaient présentées aux coins de la croix. L'envers de la croix portait en exergue "11./NOVEMBRIS/1919", à ses coins — "PAR/LAT — WIJU" ("Pour la Lettonie").

L'ordre se divisait en 3 classes. La première était symbolisée par un grand ruban de moire en bandoulière, avec trois raies rouges et quatre raies argentées, toutes de la même largeur; une croix (61 × 57,5 mm) portée du côté

gauche et fixée au noeud du cordon, une grande étoile portée à la poitrine, à gauche. La grande étoile, d'un diamètre de 68,5 mm, de la première classe de l'ordre était constituée de 16 branches. En son centre, était placée la croix de l'ordre. Celle-ci mesurait 25 mm. Le ruban était large de 101 mm. La deuxième classe de l'ordre était représentée par une croix pareille à celle de la première classe, mais d'un plus petit format, portée en sautoir. La troisième classe de l'ordre était symbolisée par une croix d'un format encore plus petit (41 × 39 mm) qui se portait sur la gauche de la poitrine. Les titulaires de l'ordre Lāčplēsis recevaient aussi un diplôme dessiné par R.Zariņš.

La deuxième classe de l'ordre Militaire Lāčplēsis ne pouvait être conféré qu'aux personnes déjà titulaires de la troisième classe, et la première classe qu'aux personnes qui avaient déjà la troisième et la deuxième classe de l'ordre. Cette règle ne s'appliquait pas aux étrangers.

Trois militants de l'Armée Nationale, un tirailleur letton et sept étrangers furent décorés de l'ordre Militaire Lāčplēsis de la première classe, 18 lettons et 43 étrangers de celui de la deuxième classe, 1600 militants de l'Armée Nationale, 202 tirailleurs lettons et 271 étrangers de celui de la troisième classe. Depuis 1928 l'ordre Militaire Lāčplēsis n'est plus décerné.

L'**ordre des Trois Etoiles** fut créé en 1924 pour commémorer la constitution de l'Etat letton. Sa devise était "Per aspera ad astra". Il était décerné en récompense de mérites patriotiques.

L'ordre des Trois Etoiles se divisait en 5 classes et en 3 degrés dans les insignes honorifiques. Ses classes étaient les suivantes:

- I — Commandeur de la Grande Croix;
- II — Grand Officier;
- III — Commandeur;

IV — Officier;

V — Chevalier.

Le titulaire de l'ordre de la première classe pouvait recevoir la chaîne de l'ordre — le signe de la plus haute distinction.

La croix, émaillée de blanc et bordée d'or symbolisait l'ordre des Trois Etoiles. Sur l'avvers, au centre, se trouvait un médaillon, émaillé de bleu et encadré d'une cartouche stylisé en or. Sur ce médaillon, trois étoiles étaient représentées. Au centre du revers de la croix, figurait également un médaillon doré qui portait en exergue "LATVIJAS REPUBLIKA 1918. G. 18. NOVEMBRIS". Ce médaillon était entouré d'un cartouche portant cet exergue: "PER ASPERA AD ASTRA". La croix avait un diamètre différent selon les classes:

40 mm pour la IV et V classe,

49 mm pour la II et III classe,

54 mm pour la I classe.

La première et la deuxième classe de l'ordre comprenait en outre une étoile à cinq branches en argent. Au centre, se trouvait un médaillon émaillé de bleu et entouré d'une cartouche doré avec cet exergue: "PAR TĒVIJU" ("Pour la Patrie"). Sur le médaillon étaient présentées trois étoiles. La branche de l'étoile de la première classe mesurait 44 mm, celle de la deuxième classe 41 mm.

La chaîne de l'ordre comprenait 10 maillons sur lesquels étaient ciselées les images de l'ordre, le lion, le griffon, le svastika.

Le ruban de l'ordre était bleu clair, bordé d'un liséré d'or.

L'ordre de la V classe se portait sur la poitrine, attaché à un ruban large de 32 mm, sans rosette. Celui de la IV classe, se portait en rosette. L'ordre de la III classe était, quant à lui attaché à un ruban large de 32 mm en sautoir. Il se distinguait de celui de la II classe, car se dernier comprenait en outre une petite étoile fixée à la droite de la poitrine. Enfin, la grande étoile, portée en bandoulière sur l'épaule droite et reposant sur le côté gauche de la

poitrine par un ruban d'une largeur de 110 mm était réservée à l'ordre de la I classe.

L'insigne honorifique de l'ordre des Trois Etoiles était un écu de 30 mm de diamètre. Sur l'avvers était dessinée la croix de l'ordre, sur l'envers, en exergue, "PAR/TĒVIJU" ("Pour la Patrie"), au dessus — un coeur flamboyant. L'écu était encadré d'une couronne de feuilles de chêne. L'insigne du premier degré, était doré, celui du deuxième degré — argenté et celui du troisième était de bronze. On les portait sur le ruban de l'ordre plié en triangle, sur la gauche de la poitrine.

L'ordre Viesturs (Vesthardus Rex) fut créé en 1938, en mémoire de la gloire de l'indépendance de la Lettonie ancienne.

Sa devise était la suivante: "Confortamini et pugnate".

Cet ordre était décerné à ceux qui avaient contribué au développement des forces militaires de l'Etat, à ceux qui avaient maintenu la sécurité et l'ordre public — et à tous ceux qui avaient fait preuve de patriotisme.

L'ordre Viesturs se divisait en 3 catégories et en 3 degrés dans les insignes honorifiques.

Une croix droite émaillée de blanc, bordée d'or avec 2 minuscules reliefs ronds et un relief plus important émaillé de rouge à chacune de ses extrémités était l'emblème de cet ordre. Sur l'avvers, au centre, figurait un médaillon, émaillé de blanc, bordé d'or. En lettres rouges, on pouvait y lire VR. Au centre, sur l'envers se présentait exergue "1219", la devise entourait un médaillon doré. Une croix de Malte était superposée à l'insigne. Elle fut remplacée par deux épées croisées pour ceux qui pendant la guerre avaient fait preuve de mérite.

Le diamètre de la croix était le suivant:

40 mm pour la IV et V classe,

49 mm pour la II et III classe,

54 mm pour la I classe.

La croix et le ruban étaient liés par l'image des armoiries de l'Etat en couleur.

La longueur de la branche de l'étoile de la première

classe était de 44 mm, celle de la deuxième classe était de 41 mm. Le ruban de l'ordre était cramoyse.

L'ordre de la V classe se portait sur le côté gauche de la poitrine, attaché à un ruban large de 32 mm. Celui de la IV classe, se portait en rosette. L'ordre de la III classe était, quant à lui attaché à un ruban large de 32 mm en sautoir. Une croix en sautoir et une petite étoile à droite de la poitrine caractérisaient l'ordre de la II classe. Une croix en bandoulière sur l'épaule droite, une grande étoile sur la gauche de la poitrine, symbolisaient l'ordre de la I classe. Le ruban était large de 110 mm.

L'insigne honorifique de l'ordre Viesturs était symbolisé par un écu rond, d'un diamètre de 30 mm. Sur l'avant, on pouvait y voir l'image de la croix de l'ordre et sur l'envers la devise de l'ordre.

L'insigne du premier degré était doré, du deuxième — en argent, du troisième — en bronze.

Les insignes honorifiques de l'ordre Viesturs étaient attachés au ruban de l'ordre, plié en triangle, sur le côté gauche de la poitrine.

La Croix de la Reconnaissance fut instaurée en 1710 à Liepāja. Elle le fut en souvenir de l'époque glorieuse du duché de Kurzeme et Zemgale.

Sa devise était la suivante: "Pour les honnêtes gens".

La croix était conférée aux personnes pour leur patriotisme, pour le travail exemplaire qu'elles avaient manifesté en faveur de l'Etat dans différents domaines.

Il existait 5 classes pour la Croix de la Reconnaissance et 4 degrés dans les insignes honorifiques.

L'insigne de la Croix de la Reconnaissance était une croix de Malte, émaillée de blanc et bordée d'or. Chaque angle de la croix se terminait par une petite balle. La croix était attachée au ruban par 8 anneaux.

Sur l'avant de la croix se trouvait un médaillon contenant les armoiries de l'Etat et l'inscription "1938". Sur l'envers les armoiries du duché et l'année 1710. La devise était gravée sur les côtés de la croix. Le diamètre de la croix était le suivant:

40 mm pour la IV et V classe,

49 mm pour la III classe,

85 mm pour la I et II classe.

Le ruban de l'ordre était rouge avec un liséré d'argent des deux côtés.

La croix de l'ordre de la V classe était portée attachée par un ruban large de 32 mm, sur la poitrine, sur le côté gauche. L'ordre de la IV classe était porté de façon identique mais en rosette. L'ordre de la III classe était porté en sautoir avec un ruban large de 32 mm. L'ordre de la II classe était porté sur la droite de la poitrine. L'ordre de la I classe était symbolisé par une croix moyenne portée en bandoulière sur l'épaule droite et une grande croix reposant sur la gauche de la poitrine. Le ruban était large de 110 mm.

Un écu rond était le symbole de l'insigne honorifique de la Croix de la Reconnaissance. Sur l'avant était présentée l'image de la Croix de la Reconnaissance, sur l'envers — un autour avec un anneau et cet exergue: "DOMAS UN DARBUS LATVIJAI" ("Nos pensées et oeuvres pour la Lettonie"). Le diamètre de l'écu de l'insigne honorifique du degré spécial était 46 mm, et celui des autres degrés était de 36 mm. L'insigne honorifique du degré spécial et premier degré était doré, du deuxième degré — en argent, du troisième degré — en bronze. On portait sur la gauche de la poitrine l'insigne honorifique du premier, du deuxième et troisième degré. Celui du degré spécial était porté en sautoir.

L'ordre des Trois Etoiles, l'ordre Viesturs et la Croix de la Reconnaissance étaient attribués par la Haute administration des ordres (Kapituls). Celle-ci était composée d'un chancelier des ordres et de 4 membres, deux titulaires de l'ordre des Trois Etoiles, un titulaire de l'ordre Viesturs, et un titulaire de la Croix de la Reconnaissance. Le chancelier et les membres de la Haute administration étaient nommés par le Président de l'Etat.

Le 22 février 1940 le Cabinet des ministres a adopté et le Président a promulgué la loi d'insigne honorifique du

travail productif. Il fut créé pour louer la valeur du travail d'homme et honnête pour défendre l'économie nationale pendant le blocus de la guerre de 1940.

Cet insigne honorifique comprenait un degré et sa devise était la suivante: "DARBAVIRI/STRĀDĀ/NERUNĀ" ("Les hommes de labeur oeuvrent et ne bavardent pas"). Cet insigne honorifique était un écu rond d'un diamètre de 33 mm. Sur l'avant étaient présentées, croisées, une gerbe de grains et un bûche, sur l'envers — la devise de l'insigne honorifique. On les portait attaché par un ruban large de 32 mm, de 3 raies vert clair et brun clair, plié en triangle, sur la gauche de la poitrine.

Le 2 mai 1922 l'Assemblée Constitutionnelle a confirmé les règles d'attribution de l'insigne commémoratif de la guerre d'indépendance de la Lettonie. Il fut conféré aux citoyens de la Lettonie qui avaient fait leur service dans l'Armée Nationale pendant la guerre d'indépendance qui s'était déroulée du 18 novembre 1918 au 11 août 1920.

Une médaille commémorative fut créée à l'occasion du dixième anniversaire de la guerre d'indépendance de la République de Lettonie. Elle fut conférée à tous les officiers et à tous les soldats qui avaient leur service dans l'Armée lettonne à l'époque de la guerre d'indépendance. Par décision du Ministre de la guerre elle est décernée aux officiers et aux militants des armées étrangères qui avaient pris part à la guerre d'indépendance de la Lettonie. Elle fut décernée aux citoyens de Lettonie qui avaient sou-

tenu l'armée et qui avaient pris part à la lutte pour l'indépendance.

Le Corps auxiliaire des femmes de Lettonie fut fondé le 3 septembre 1919. Il fut créé sur la proposition du Président du Conseil et d'après le modèle du Corps auxiliaire des femmes anglaises. Le Capitaine Galindoms dirigea ce corps. Cette organisation possédait une décoration — un insigne honorifique pour 2 classes.

La Lettonie était membre de la Croix-Rouge internationale et possédait ses propres décorations. L'insigne honorifique de la Croix-Rouge de Lettonie comprenait 4 catégories.

Différentes institutions publiques et organisations possédaient leurs propres décorations. Par exemple, l'office des statistiques de l'Etat possédait un insigne honorifique de 3 degrés. Un insigne honorifique de 4 degrés était décerné à ceux qui avaient participé au quatrième recensement de la population. L'organisation "Aizsargi" possédait la Croix des mérites et la médaille "Pour l'assiduité". La Société de la lutte contre la tuberculose possédait l'insigne honorifique de 3 catégories, l'Organisation des scouts — plusieurs décorations — l'Ordre du lis blanc et l'Ordre du loup gris, la médaille "Pour le sauvetage de la vie" de 2 degrés et insigne de la reconnaissance "Svastika". La Mazpulki et les Guides possédaient aussi leurs décorations — insignes commémoratifs et insignes de reconnaissance.

Orders and Decorations of the Republic of Latvia (1918 – 1940)

The first twenty years of the independent Republic of Latvia saw the establishment of a constant system of orders and decorations. The oldest is the **Lāčplēsis Military Order**, which bears the motto "For Latvia". It was founded on November 11, 1919, when Latvian soldiers drove Bermond's mercenary army out of Riga. On September 18, 1920, when all of Latvia had been liberated from foreign powers, the Constitutional Assembly decreed that the Lāčplēsis Military Order would be awarded to those who have demonstrated their loyalty to the state by outstanding wartime heroism, in the face of danger, for the honor and glory of Latvia. The Order could be awarded to soldiers of the Latvian Army, former members of the Latvian Riflemen's Brigades, and foreigners who fought alongside Latvians in the Battles for Liberation or otherwise made a significant contribution to the foundation and establishment of the Latvian state. The procedure for nomination and awarding of the Order was codified in statutes consisting of 62 points. All decisions were finalized by the Council of the Order of Lāčplēsis, which was chaired by the president of state, and consisted of seven elected members of the Saeima (parliament) and seven holders of the highest class of the Order.

The cross of the Lāčplēsis Military Order is a stylized fire cross (swastika) of white enamel with a red border, set in gold; gilded swords cross behind it. A color image of the epic hero Lāčplēsis (Bearslayer) on a white enamel ground stands on the center obverse of the medallion. "11. /NOVEMBRIS/ 1919" is inscribed on the reverse of the medallion; "PAR /LAT – WIJU" ("For Latvia") is engraved on the ends of the cross. The Order was awarded in three classes. The badge of the first class consists of a cross (61 × 57.5 mm) on a broad moiré ribbon having four silver stripes alternating with three red stripes of

equal width. It is worn across the left shoulder, together with a large star, which is worn pinned to the left breast. The sixteen-pointed star bears the cross of the Order in its center. The diameter of the star is 68.5 mm, and that of its cross is 25 mm. The width of the ribbon is 101 mm.

The badge of the second class is a somewhat smaller cross (48 × 46 mm) on a narrower ribbon that is worn around the neck. The badge of the third class is yet a smaller cross (41 × 39 mm) worn pinned to the left breast, suspended from a narrow ribbon. Recipients of all classes also received a certificate drawn by the artist R.Zariņš.

Any higher class of the Order could be awarded only to holders of all lesser classes. This restriction did not apply to foreigners.

The first class of the Lāčplēsis Military Order has been awarded to three soldiers of the Latvian National Army, one Latvian Rifleman, and seven foreigners; the second class, to 18 Latvians and 43 foreigners; the third class, to 1,600 soldiers of the Latvian National Army, 202 Latvian Riflemen, and 271 foreigners. The Order was last awarded in 1928.

The Order of Three Stars was founded in 1924 to commemorate the founding of the Latvian state. The Order's motto is "Per aspera ad astra" ("Through adversity toward the stars"). It is awarded in recognition of outstanding civil merit in the service of Latvia.

The Order has five classes and three levels of honor. The classes are as follows:

- I – Commander of the Grand Cross;
- II – Grand Officer;
- III – Commander;
- IV – Officer;
- V – Cavalier.

The cross of the Order is a white enamel Maltese cross

set in gold. A round, cobalt-blue enamel medallion with three golden, five-pointed stars encircled by a golden ribbon graces in the center of the cross. At the center reverse of the cross is a gilded medallion with the inscription "LATVIJAS/REPUBLIKA/1918. G. 18. NOVEMBRIS". An encircling golden ribbon bears the motto "PER ASPERA AD ASTRA". The diameter of the cross of the fifth and fourth classes is 40 mm; of the third and second, 49 mm; of the first, 54 mm. The badge is suspended from a golden wreath.

A five-pointed silver star is also presented to holders of the first and second classes. A medallion at the center of the star is identical to the one on the cross, except that the encircling golden ribbon is inscribed, "PAR TĒVIJU" ("For the fatherland"). The stars of the second and first classes have radii of 41 mm and 44 mm, respectively. In exceptional cases, the chain of the Order is awarded as the highest mark of recognition. It consists of ten gold links alternately stamped with the medallion, a lion and griffon, and a swastika. The ribbon of the Order is light blue with a gold stripe along each side.

The badge of the fifth class is worn on a 32 mm wide ribbon across the left breast; the fourth degree is worn in the same manner, with an added rosette. The badge of the third degree is worn suspended from a 32 mm wide ribbon around the neck; the second degree is worn in the same way, with the addition of the smaller star on the left breast. The cross of the first degree is worn on a 110 mm wide ribbon across the right shoulder, or suspended from the chain; the large star is worn on the left breast.

The badge of honor of the Order is a round shield, 30 mm in diameter, with a relief image of the cross of the Order, bordered by an oak leaf wreath, on the obverse, and the motto "PAR/TĒVIJU" over a flaming heart on the reverse. The first-level badge is gilded, the second level is silver, and the third is bronze. All badges of honor are worn suspended from a triangularly folded ribbon on the left breast.

The Order of Viesturs (Vesthardus Rex) was founded in 1938 to commemorate the glory of independent ancient Latvia. The motto of the Order is "Confortamini et pugnate" ("Be strong and fight").

The Order is awarded in recognition of accomplishment in the training, development and improvement of the national armed forces; maintaining and strengthening of state security and social order; defense of state frontiers; and promotion of citizen awareness of national strength, in order to be prepared and willing to unflinchingly serve and defend their nation and homeland. The Order is awarded in five classes and three levels of honor.

The cross of the Order is a straight, white enamel cross with trefoil ends of deep red enamel, within a gold border. It is supplemented by diagonally crossed split wands, or by crossed swords, if awarded for wartime service. A red and gold rimmed white enamel medallion bearing the initials "VR" is on the obverse center of the cross. The reverse bears a gilded medallion with the inscription "1219" encircled by the motto. The diameter of the cross of the fifth and fourth classes is 40 mm; of the third and second, 49 mm; of the first, 54 mm. The cross is suspended from its ribbon by an enamelled greater coat of arms of Latvia in full color. The ribbon is burgundy in color.

Holders of the first and second classes are also presented with a four-pointed silver star having the cross of the Order in its center. The radius of the first-class star is 44 mm, and of the second, 41 mm.

The badge of the fifth class is worn on a 32 mm wide ribbon on the left breast; the fourth class is worn in the same way with a rosette. The cross of the third class is worn around the neck suspended from a 32 mm ribbon; the second class is worn in the same manner, but with the smaller star on the right breast. The first class is worn on a 110 mm broad ribbon across the right shoulder, together with the large star on the left breast.

The insignia of honor of the Order is a round shield,

30 mm in diameter. The cross of the Order stands out in relief on the obverse, and the motto can be read on the reverse. The first-level badge is gilded, the second level is silver, and the third is bronze. All badges of honor are worn suspended from a triangularly folded ribbon on the left breast.

The Cross of Recognition (*Croix de la Reconnaissance*), founded in Liepāja in 1710, was reinstated to commemorate the glory of the Duchy of Kurzeme and Zemgale. The motto is "Pour les honnêtes gens" ("For honest folk"). It is awarded for outstanding patriotism and achievement for the good of the nation, society, and culture; which can include loyal and dedicated civil service; exemplary work or public service; strengthening of the national spirit, volunteerism, or economic development. The Cross is awarded in five classes and four levels of honor.

The cross itself is a gold-rimmed, white enamel Maltese cross; each point is tipped with a ball. Each pair of adjacent arms is joined by a pair of linked rings. The obverse bears the greater coat of arms of the Republic and the year "1938" within a red enamel and gold border. The reverse bears the coat of arms of the Duchy and the year "1710". Both coats of arms are in full color. The motto is engraved on the edge of the tips of the cross. The diameter of the cross of the fifth and fourth classes is 40 mm; of the third, 49 mm; of the second and first, 85 mm. The ribbon is red with silver edges.

The fifth class is worn on a 32 mm broad ribbon across the left breast, the fourth class is the same, plus a rosette on the ribbon. The badge of the third class is worn suspended from a 32 mm ribbon around the neck. The cross of the second class is worn on the right breast. Holders of the first class of the order wear both the medium cross, on a 110 mm ribbon across the right shoulder, and the large cross on the left breast.

The badge of honor is a round shield with the cross in relief on the obverse. The reverse bears a hawk holding

a ring and the inscription "DOMAS UN DARBUS LATVIJAI" ("Thoughts and deeds for Latvia"). The badge of the special level of honor is 46 mm in diameter, and is worn on a ribbon around the neck; the other levels are 36 mm in diameter, and are worn on the left breast, suspended from a triangularly folded ribbon. The special and first levels of the badge are gilded, the second is silver, and the third is bronze.

The Council of Orders administers the Order of Three Stars, the Order of Viesturs, and the Order of the Cross of Recognition. The Council consists of the Chancellor of the Orders and four other members, two of whom hold the Order of Three Stars, one holds the Order of Viesturs, and one, the Cross of Recognition. The Chancellor and members of the Council are appointed by the President, with the approval of the Prime Minister.

On February 22, 1940, the Cabinet of Ministers passed a law, which the President proclaimed, establishing the Badge of Honor for Fruitful Labor. Its purpose was to popularize the value of honest, hard work in defense of the national economy, then threatened by the wartime blockade of 1940. The Badge of Honor is awarded in only one level, and its motto is "DARBAVĪRI/STRĀDĀ/NERUNĀ" ("Working men work — not talk"). The badge is a round copper shield, 33 mm in diameter. The obverse depicts crossed sheaves of wheat and split firewood; the reverse bears the motto. The badge is worn on the left breast, suspended from a triangularly folded 32 mm wide ribbon. The ribbon has three light green stripes alternating with three brown stripes.

On May 2, 1922, the Constitutional Assembly approved the rules governing the Latvia's Liberation War Commemorative Badge, which was awarded to citizens of Latvia, who had served in the national army during the Battles for Liberation, from November 18, 1918, until August 11, 1920.

On the tenth anniversary of the Battles for Liberation of Latvia, a commemorative medal was founded, to be

presented to those who served in the national army during the Battles for Liberation; and with the special approval of the Minister of War, to foreign soldiers who took part in the Battles; and to citizens of Latvia who encouraged and supported the army during the Battles for Liberation.

Following a proposal by the Minister President Dr. Kārlis Ulmanis, on September 3, 1919, during the Battles for Liberation, the Latvian Women's Auxiliary Corps was founded on September 22, following the example of the British Women's Auxiliary Corps. The Corps, commanded by Captain Galindoms, had its own badges of merit in two classes. The Republic of Latvia had a separate member chapter of the International Red Cross, with its own decorations: the Badge of Honor of the Latvian Red

Cross, awarded in four classes. Various state institutions and organizations had their own decorations, for example, the State Statistical Office had four levels of the Badge of Honor to commend activists of the fourth census in 1935. The Aizsargi (Home Guard) organization had the Cross of Merit and a medal "For Effort". The Society for Elimination of Tuberculosis awarded the Badge of Honor in three classes. The Scout organization had a number of decorations, including the Order of the White Lily, the Order of the Grey Wolf, two levels of a medal for life-saving, and a badge of appreciation — the Swastika. The Mazpulki (4-H) organization and the Girl Guides also had their own decorations, commemorative badges, and badges of appreciation.

Награды Латвийской Республики (1918 — 1940 гг.)

За первые двадцать лет существования независимой Латвийской Республики там сложилась своя система награждения орденами и знаками отличия. Старейшей наградой является **Военный орден Лачплесиса** с девизом "За Латвию", учрежденный 11 ноября 1919 года, в день изгнания из Риги бермонтовских войск. После успешно завершеного освобождения всей территории Латвии от иноземных захватчиков Учредительное собрание 18 сентября 1920 года приняло особый закон о Военном ордене Лачплесиса, установив, что орден присуждается лишь за боевые заслуги и только лицам, доказавшим свою преданность государству, совершившим в крайне тяжелых условиях выдающиеся подвиги, проявившим героизм перед лицом опасности — ради славы и чести Латвии. Военным орденом Лачплесиса награждались воины Латвийской Армии и бывших латышских стрелковых полков, а также иностранцы, сражавшиеся в Латвийской Армии, принимавшие участие в освободительных боях или иным образом способствовавшие становлению и развитию Латвийского государства. Правила, регулировавшие наградное дело, выражены в 62 пунктах статута (устава) ордена. Окончательное решение принимал Совет ордена Лачплесиса, куда входил президент государства (председатель), 7 выборных депутатов Сейма (парламента) и 7 кавалеров ордена Лачплесиса высшей степени.

Знак Военного ордена Лачплесиса — стилизованный огненный крест (свастика) бе-

лой эмали с красной и золотой окантовкой. На лицевой стороне в центре, в медальоне на белой эмали — рисованное изображение эпического героя Лачплесиса. По углам креста — скрещенные мечи. На оборотной стороне медальона надпись "11. NOVEMBRIS/1919". На концах креста выгравировано: "PAR/LAT — WIJU" ("За Латвию").

Орден имел три степени. Знак ордена I степени — крест (61 × 57,5 мм) на широкой муаровой ленте с тремя красными и четырьмя серебряными полосами одинаковой ширины, носился через плечо на левой стороне, и большая звезда носилась приколотой к левой стороне груди. Орденская звезда имела 16 лучей, в центре располагался орденский крест. Диаметр звезды — 68,5 мм, креста — 25 мм. Ширина ленты — 101 мм.

Знак ордена II степени — крест несколько меньших размеров (48 × 46 мм), носился на шее. Лента более узкая. Знак ордена III степени — соответственно меньший крест (41 × 39 мм), носился приколотым на узкой ленте на левой стороне груди. Награжденным преподносился также диплом, выполненный художником Р.Зариньшем.

Военным орденом Лачплесиса II степени могли быть награждены только кавалеры ордена III степени, а орденом I степени — обладатели ордена II и III степени. Эти правила не распространялись на иностранцев.

Военным орденом Лачплесиса I степени награждены три воина Латвийской нацио-

нальной армии, один латышский стрелок и семь иностранцев, II степени — 18 латышей и 43 иностранца, III степени — 1600 воинов национальной армии, 202 бывших латышских стрелка и 271 иностранец. После 1928 года Военный орден Лачплесиса больше не присуждался.

Орден Трех звезд учрежден в 1924 году в память о создании Латвийского государства. Его девизом являлись слова "Per aspera ad astra" («Через тернии к звездам»). Им награждали за выдающиеся заслуги перед отечеством.

Орден Трех звезд имел пять степеней и знаки отличия трех степеней.

Имелись следующие степени ордена:

- I — командир большого креста;
- II — высший офицер;
- III — командир;
- IV — офицер;
- V — кавалер.

Награжденным орденом I степени могла быть присуждена орденская цепь как высший знак отличия.

Знак Ордена Трех звезд — белый эмалевый крест, окантованный золотом, в центре лицевой стороны которого расположен медальон синей эмали с золотой стилизованной окантовкой. В медальоне расположены три звезды. В центре оборотной стороны креста — позолоченный медальон с девизом "PER ASPERA AD ASTRA" по краю и надписью в медальоне "LATVIJAS/REPUBLIKA/1918.G.18.NO-VEMBRIS" ("Латвийская Республика — 18 ноября 1918 года"). Диаметр креста V и IV степени — 40 мм, III и II — 49 мм, I — 54 мм.

Знаком ордена I и II степени являлась, кроме того, пятиконечная серебряная звез-

да, в центре которой расположен медальон синей эмали в золоченой окантовке. В центре медальона — три звезды, на окантовке надпись "PAR TĒVIJU" ("За Отечество").

Радиус звезды I степени — 44 мм, II — 41 мм.

Орденская цепь состояла из 10 звеньев, в золоте, с изображениями орденского медальона, льва, грифона и огненного креста (свастики).

Орденская лента светло-голубая, окаймленная с обеих сторон золотыми полосами.

Орден V степени носился на ленте шириной 32 мм, на левой стороне груди, IV степени — так же, с розеткой, III степени — на ленте шириной 32 мм, на шее, II степени — так же и, кроме того, с малой звездой на правой стороне груди, I степени — на ленте шириной 110 мм, через правое плечо, или на цепи и, кроме того, с большой звездой на левой стороне груди.

Знак отличия Ордена Трех звезд — круглый щит 30 мм в диаметре, на лицевой стороне которого рельефно выделено изображение орденского креста, а на оборотной стороне надпись "PAR/TĒVIJU" ("За Отечество") и под ней — пылающее сердце. Щит обрамлен дубовым венком. Знак I степени — золоченый, II — серебряный, III — бронзовый.

Все знаки отличия Ордена Трех звезд носят на треугольно сложенной орденской ленте на левой стороне груди.

Орден Виестура (Vesthardus Rex) учрежден в 1938 году в память о могуществе древней независимой Латвии.

Девиз ордена "Confortamini et pugnate" ("Будь сильным и борись").

Этот орден давался как знак отличия за заслуги в деле воспитания и развития национальных вооруженных сил, в поддержании и укреплении государственной безопасности и общественного порядка, охраны государственных границ, его присуждали лицам, способствовавшим подготовке граждан к преданному служению своей нации и родине.

Орден Виестура имеет пять степеней и знаки отличия трех степеней.

Орденский знак представлял собой прямой крест белой эмали с золотой окантовкой и с двумя меньшими круглыми выступами и одним большим круглым выступом красной эмали на каждом конце. В центре лицевой стороны креста расположен медальон белой эмали с золотой окантовкой, на которой размещены красные буквы "VR", а на оборотной стороне — золоченый медальон с написанным по окружности девизом и надписью в медальоне "1219". Этот знак накрест пересекается вторым, раздвоенным на концах крестом (мальтийский крест), а в знаках, присуждавшихся за услуги в период войны, раздвоенный на концах крест заменен изображением двух скрещенных мечей.

Диаметр креста V и IV степени — 40 мм, III и II степени — 49 мм, I степени — 54 мм.

Крест соединен с лентой изображением большого государственного герба в центре.

Знак ордена I и II степени дополняется четырехугольной серебряной звездой, в центре которой расположен орденский крест. Радиус звезды I степени — 44 мм, II степе-

ни — 41 мм. Орденская лента пурпурного цвета.

Орден V степени носился на ленте шириной 32 мм на левой стороне груди, IV степени — так же, с розеткой, III степени — на ленте шириной 32 мм на шее, II степени — крест так же и малая звезда на правой стороне груди, I степени — крест на ленте шириной 110 мм через правое плечо и большая звезда на левой стороне груди.

Знак отличия ордена Виестура — круглый щит 30 мм в диаметре, на лицевой стороне которого рельефно выделяется изображение креста этого ордена, а на оборотной стороне — девиз ордена.

Знак отличия I степени — золоченый, II — серебряный, III — бронзовый.

Знаки отличия ордена Виестура носились на треугольно сложенной ленте на левой стороне груди.

Крест признательности (Croix de la Reconnaissance) учрежден в 1710 году в Лиепае, восстановлен в память о временах расцвета Курляндского и Земгальского герцогства.

Его девиз "Pour les honnêtes gens" ("Благородным людям").

Присуждался за особое проявление любви к отечеству и за заслуги на поприще служения нации, государству, культуре. Это мог быть верный и прилежный труд на государственной должности, в самоуправлении или службе обществу, образцовое исполнение любого честного труда, любое общественное служение, способствующее укреплению народного самосознания, развитию самодеятельных и производительных сил общества.

Крест признательности имел пять степеней и знаки отличия четырех степеней.

Знак Креста — раздвоенный на концах крест белой эмали с золотой окантовкой. Каждый конец завершается шариком, а стыки соединяют 8 колец.

На лицевой стороне креста в медальоне — большой государственный герб и надпись "1938". На оборотной стороне — герб герцогства и надпись "1710". Оба герба выполнены в своих геральдических цветах.

Девиз расположен на боковой стороне креста.

Диаметр креста V и IV степени — 40 мм, III степени — 49 мм, II и I степени — 85 мм. Орденская лента красная с серебряной окантовкой.

Крест ордена V степени носился на ленте шириной 32 мм на левой стороне груди, IV степени — так же, с розеткой, III степени — на ленте шириной 32 мм на шее, II степени — только на правой стороне груди. Обладатели ордена I степени носили средний крест на ленте шириной 110 мм через правое плечо и, кроме того, большой крест на левой стороне груди.

Знак отличия Креста признательности — круглый щит, на лицевой стороне которого рельефно выделено изображение Креста, на оборотной стороне — эмблема — ястреб с кольцом и надписью "DOMAS UN DARBUS LATVIJAI" ("Мысли и дела — Латвии"). Диаметр щита знака отличия особой степени — 46 мм, остальных — 36 мм. Знаки отличия I и особой степени — золоченые, II степени — серебряные, III степени — бронзовые.

Знаки отличия Креста признательности I,

II и III степени носились на треугольно сложенной ленте на левой стороне груди, особой степени — на ленте на шее.

Наградным делом ведал Капитул орденов, куда входил канцлер орденов и четыре члена капитула: два кавалера Ордена Трех звезд и по одному из награжденных орденом Виестура и Крестом признательности. Канцлер орденов и члены капитула назначались президентом с ведома министра-президента.

22 февраля 1940 года президент опубликовал принятый Кабинетом министров закон о Знаке отличия за плодотворный труд. Знак учрежден для награждения за успешный труд на благо хозяйственной обороны государства в 1940 году, в период военной блокады. Знак имеет одну степень, его девиз "DARBAVĪRI/STRĀDĀ/NERUNĀ" ("Труженики трудятся — без разговоров"). Знак отличия — круглый щит 33 мм в диаметре, на его лицевой стороне скрещенные снопы и полено, на оборотной — девиз знака. Знак отличия носился на левой стороне груди на ленте шириной 32 мм с тремя светло-зелеными и тремя светло-коричневыми полосами в треугольном сложении.

2 мая 1922 года Учредительное собрание утвердило положение о Памятном знаке Освободительной войны Латвии, которым награждались граждане Латвии, служившие в Национальной армии в период освободительных боев с 18 ноября 1918 по 11 августа 1920 года.

По случаю 10-летнего юбилея освободительных боев в Латвийской Республике была учреждена особая памятная медаль, которой награждались воины, служившие в пе-

риод освободительных боев в Латвийской Армии, по представлению военного министра — иностранные воины, принимавшие участие в освободительных боях Латвии и отдельные гражданские лица Латвии, которые помогали армии и оказывали ей поддержку в освободительной борьбе.

В период освободительных боев в Латвии по предложению министра-президента д-ра Карлиса Ульманиса от 3 сентября 1919 года по образцу английского женского вспомогательного корпуса 22 сентября был создан Латвийский женский вспомогательный корпус под руководством капитана Галиндомы. Эта организация учредила свои награды — почетные знаки двух степеней. Латвийская Республика входила в организацию Международного Красного Креста как самостоятельная единица. Эта организация так-

же имела свои награды — Знак отличия Латвийского Красного Креста четырех степеней.

Свои награды учреждали различные государственные учреждения и организации, например, Государственное статистическое управление — Знак отличия трех степеней, для активистов IV переписи населения в 1935 году учрежден Знак отличия четырех степеней, организацией айзсаргов — Крест заслуг и медаль "За усердие", Общество борьбы с туберкулезом учредило Знак отличия трех степеней, организация скаутов — несколько наград — орден "Белой лилии", "Серого волка", медаль "За спасение жизни" двух степеней и знак благодарности "Свастика", мазпулки и гайды также имели свои награды — памятные знаки и знаки признательности.

Piezīmes

Ievads

¹ 1959. gada 10. martā Latvijas PSR Vēstures muzeja direktors A. Dukurs un Numismātikas nodaļas vadītāja R. Ceplīte lūdza atļauju Kultūras ministrijai iegādāties no kolekcionāra P. Kvaskova "buržuāziskās armijas pulku nozīmju kolekciju, kopskaitā 60 priekšmetus par 1 800 rbl."; 1959. gada 12. martā šāda atļauja arī tika saņemta (Latvijas PSR Vēstures muzeja Numismātikas nodaļas akti. 1958. — 1960. g., 104. — 118. lpp.). 1968. gada 31. augustā P. Kvaskovs un K. Kevešāns nodeva muzejam rokrakstu (manuskriptu) "Описание наградных и военных знаков периода буржуазной Латвии и знаков гражданской войны и интервенции в Латвии" ("Buržuāziskās Latvijas, pilsoņu kara un intervencijas

perioda civilo un militāro apbalvojumu apraksts") uz 61 lapa ar 14 tabulām, bet 1972. gada 12. janvārī vēl papildinājumu uz 7 lapa ar 3 tabulām.

Lāčplēša Kara ordenis

¹ "Valdības Vēstnesis", 214. nr., 1922. g. 20.IX; 219. nr., 1920. g. 25.IX; Lāčplēša Kara ordeņa statūti. R., 1927, 28. lpp.

² Latvju enciklopēdija. A. Svābes red. Stokholmā, 1952. 2. sēj., 1207. lpp.

³ CVVA Fonds 1304, apr. nr. 1, lieta nr. 1804, 39. lpp.

⁴ CVVM NUM 11929:1.

⁵ CVVM NUM 11929:2.

⁶ CVVM NUM 11930.

⁷ CVVM NUM 11931.

⁸ Latvju enciklopēdija, 2. sēj., 1207. lpp.

⁹ "Valdības Vēstnesis", 229. nr., 1921. g. 10.X.

¹⁰ Turpat, 248. nr., 1927. g. 4.XI.

¹¹ Es viņu pazīstu. Ž. Unāma red., R., 1939, 522. lpp.; "Valdības Vēstnesis", 43. nr., 1922. g. 22.II.

¹² Es viņu pazīstu, 120. lpp.; "Valdības Vēstnesis", 248. nr., 1921. g. 2.XI.

¹³ Es viņu pazīstu, 559. lpp.

¹⁴ "Valdības Vēstnesis", 248. nr., 1928. g. 1.XI.

¹⁵ Turpat, 258. nr., 1922. g. 14.XI.

¹⁶ Turpat, 248. nr., 1928. g. 1.XI.

¹⁷ Turpat, 262. nr., 1928. g. 17.XI.

¹⁸ CVVA Fonds 1305, apr. nr. 1, lieta nr. 1818, 174. lpp.

- ¹⁹ "Valdības Vēstnesis", 250. nr., 1921. g. 4.XI.
²⁰ Turpat, 257. nr., 1921. g. 12.XI.
²¹ Turpat, 247. nr., 1928. g. 30.X.
²² Turpat, 253. nr., 1928. g. 7.XI (pavēle nr. 27, 1928. g. 3.XI).
²³ Turpat, 241. nr., 1938. g. 22.X.
²⁴ Turpat, 256. nr., 1938. g. 10.XI.
²⁵ Turpat, 252. nr., 1939. g. 6.XI.
²⁶ Turpat, 257. nr., 1939. g. 11.XI.
²⁷ Turpat, 258. nr., 1939. g. 13.XI.
²⁸ Turpat, 262. nr., 1939. g. 17.XI.

Triju Zvaigžņu ordenis

- ¹ "Valdības Vēstnesis", 70. nr., 1924. g. 25.III.
² Turpat, 131. nr., 1928. g. 14.VI.
³ Turpat, 165. nr., 1938. g. 26.VII.
⁴ Turpat.
⁵ Turpat, 255. nr., 1938. g. 9.XI.
⁶ Turpat, 165. nr., 1938. g. 26.VII.
⁷ Valsts prezidenta sekretariāta paskaidrojums. CVVA Fonds 1304, apr. nr. 1, lieta nr. 1818, 174. lpp.
⁸ "Valdības Vēstnesis", 127. nr., 1940. g. 8.VI.
⁹ Turpat.
¹⁰ Turpat.
¹¹ Turpat, 262. nr., 1928. g. 17.XI.
¹² Turpat, 131. nr., 1938. g. 14.VI; 165. nr., 1938. g. 26.VII.
¹³ Turpat, 262. nr., 1939. g. 17.XI.
¹⁴ CVVM NUM 11932:1.
¹⁵ CVVM NUM 11932:2.
¹⁶ CVVM NUM 8021:1.
¹⁷ CVVM NUM 8021:2.
¹⁸ CVVM NUM 11366.
¹⁹ CVVM NUM 11755.
²⁰ CVVM NUM 7920.
²¹ CVVM 208697:1.
²² CVVM 203660.
²³ CVVM NUM 11750.
²⁴ "Valdības Vēstnesis", 165. nr., 1938. g. 26.VII.
²⁵ Turpat, 262. nr., 1928. g. 17.XI.
²⁶ Turpat, 249. nr. 1926. g. 4.XI.
²⁷ Turpat.
²⁸ Turpat, 284. nr., 1927. g. 17.XII.
²⁹ Turpat, 262. nr., 1928. g. 17.XI (pavēle 1928. g. 14.XI).
³⁰ Turpat, 261. nr., 1929. g. 16.XI (pavēle 1929. g. 23.V).
³¹ Turpat, 261. nr., 1929. g. 16.XI (pavēle 1929. g. 9.XI).
³² Turpat, 261. nr., 1930. g. 17.XI (pavēle 1930. g. 18.VIII).
³³ Turpat (pavēle 1930. g. 12.XI).
³⁴ Es viņu pazīstu. Ž. Unāma red. R., 1939, 504. lpp.
³⁵ "Valdības Vēstnesis", 262. nr., 1939. g. 17.XI (pavēle 1939. g. 15.XI).

Viestura ordenis

- ¹ "Valdības Vēstnesis", 165. nr., 1938. g. 26.VII.
² Turpat, 262. nr., 1938. g. 17.XI; 293. nr., 1938. g. 24.XII.
³ Turpat, 257. nr., 1939. g. 11.XI.
⁴ Turpat, 130. nr., 1940. g. 12.VI.
⁵ Turpat, 293. nr., 1938. g. 24.XII.
⁶ Turpat, 130. nr., 1940. g. 12.VI.
⁷ Turpat, 293. nr., 1938. g. 24.XII.
⁸ Turpat, 130. nr., 1940. g. 12.VI.
⁹ Turpat.
¹⁰ Turpat, 131. nr., 1940. g. 13.VI.
¹¹ CVVM NUM 11933:1.
¹² CVVM NUM 11367:1.
¹³ CVVM NUM 12654.
¹⁴ CVVM NUM 11933:2.
¹⁵ CVVM NUM 11367:2.
¹⁶ CVVM NUM 7924.
¹⁷ CVVM NUM 19685.

Atzinības krusts

- ¹ "Valdības Vēstnesis", 165. nr., 1938. g. 26.VII.
² Valsts Ermitāžas (Sanktpēterburga) Numismātikas nodaļa, P.Kvaskova kolekcija.
³ RLMVM 31304 – 47.
⁴ VRVM 86412.
⁵ CVVM NUM 12651.
⁶ CVVM 204730. Piešķirts K.Fluginam, Irlavas un Grenču pagasta sekretāram ar nr. 327.
⁷ "Valdības Vēstnesis", 165. nr., 1938. g. 26.VII.
⁸ Turpat, 262. nr., 1938. g. 17.XI.
⁹ Turpat, 127. nr., 1940. g. 8.VI.
¹⁰ Turpat, 262. nr., 1938. g. 17. XI.
¹¹ Turpat, 262. nr., 1939. g. 17.XI.
¹² Turpat, 127. nr., 1940. g. 8.VI.
¹³ Turpat, 262. nr., 1938. g. 17.XI.
¹⁴ Turpat, 127. nr., 1940. g. 8.VI.
¹⁵ Turpat, 288. nr., 1938. g. 19.XII.
¹⁶ CVVM 208049.
¹⁷ CVVM 204451. Piešķirta L.Vārņai 30. gadu 2. pusē par izcīnīto pirmo vietu mājturības sacensībās (par labu maizes cepšanu).
¹⁸ CVVM 93459.
¹⁹ CVVM 208698.
²⁰ CVVM 205175. Piešķirta K.Bērziņai, Valsts papīru spiestuves un naudas kaltnes strādnieci.
²¹ "Valdības Vēstnesis", 47. nr., 1940. g. 27.II.
²² Turpat, 128. nr., 1940. g. 10.VI.

Tēvzemes balva

- ¹ "Valdības Vēstnesis", 106. nr., 1937. g. 13.V.

Ražena darba goda zīme

- ¹ CVVM NUM 11300.
² "Valdības Vēstnesis", 47. nr., 1940. g. 27.II.
³ Turpat.
⁴ VRVM 140078.

Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīme (1918 – 1920)

- ¹ "Valdības Vēstnesis", 109. nr., 1922. g. 17.V.
² CVVM NUM 14394.
³ "Valdības Vēstnesis", 11. nr., 1923. g. 15.I.

Latvijas Republikas atbrīvošanas cīņu 10 gadu jubilejas piemiņas medaļa

- ¹ "Valdības Vēstnesis", 163. nr., 1928. g. 24.VII.
² Turpat, 236. nr., 1928. g. 17.X.
³ Turpat, 253. nr., 1928. g. 5.XI.
⁴ CVVM 14391.

Valsts statistikas pārvaldes goda zīme

- ¹ VRVM 12985, $\frac{U-2}{15}$, 297. – 299. lpp.
² VRVM 12985.
³ VRVM 12984.
⁴ CVVM-191780.
⁵ "Valdības Vēstnesis", 276. nr., 1935. g. 4.XII.
⁶ Turpat, 165. nr., 1938. g. 26.VII.

4. tautas skaitīšanas goda zīme

- ¹ CVVM NUM 12904.
² CVVM 202516.
³ CVVM 204177.
⁴ CVVM 202517.
⁵ "Valdības Vēstnesis", 10. nr., 1935. g. 12.I.

Aizsargu Nopelnu krusts un medaļa "Par centību"

- ¹ Latviešu konversācijas vārdnīca. R., 1927. 1. sēj., 160. – 161. lpp.
² "Valdības Vēstnesis", 64. nr., 1938. g. 19.III.
³ CVVM NUM 11368:1.
⁴ CVVM 163770.
⁵ "Valdības Vēstnesis", 165. nr., 1938. g. 26.VII.

Organizācijas "Latvijas vanagi" apbalvojumi un atšķirības zīmes

- ¹ Žurnāls "Vanags", 3. nr., 1936. g., 100. – 101. lpp.
² CVVM NUM 7895, žurnāls "Vanags", 5. nr., 1937. g., 154. lpp.
³ CVVM NUM 12906.

Latvijas Aizsardzības biedrības apbalvojumi

- ¹ Žurnāls "Aizsargs", 2. nr., 1923. g., 61. lpp.; 3. nr., 1923. g., 95. lpp.
² G.Graudīņa kolekcija Latvijas kultūras muzejā "Dauderi".
³ CVVM 191503.

Latvijas Sarkanā Krusta apbalvojumi

- ¹ Žurnāls "Apskats", 10. nr., 1923. g., 6. – 12. lpp.
² "Valdības Vēstnesis", 202. nr., 1938. g. 7.IX.
³ CVVM 203689. Ordenis piešķirts J.Brīgaderam, Latvijas Sarkanā Krusta valdes loceklim.
⁴ R.Ligeres īpašums. Goda zīme piešķirta M.Vīgantei.
⁵ CVVM 176429.
⁶ Latvijas kultūras muzeja "Dauderi" īpašums.

Tuberkulozes apkarošanas biedrības apbalvojumi

- ¹ Mēnešraksts "Tautas Veselība", 1. nr., 1926. g.
² VRVM 12845.
³ VRVM 12843.
⁴ VRVM 12844.
⁵ "Valdības Vēstnesis", 102. nr., 1939. g. 6.V.

Latviešu sieviešu palīdzības korpusa (LSPK) apbalvojumi

- ¹ Latviešu sieviešu palīdzības korpusa piecpadsmit gadu darbības pārskats (1919. – 1934.). R., 1934, 17. lpp. (turpmāk LSPK 15 gados ..).
² "Valdības Vēstnesis", 248. nr., 1928. g. 1.X.
³ CVVM 162087:1.
⁴ CVVM 162087:2.
⁵ LSPK 15 gados ..., 36. lpp.

Latvijas Ugunsdzēsēju savienības krūšu nozīme "Par citību"

- ¹ "Ugunsdzēsēju darbs". Latvijas Ugunsdzēsēju biedrību un organizāciju savienības izdevums. R., 1926, 15. – 16. lpp.
² CVVM 203034.
³ U-2
15
⁴ CVVM 203035.
⁵ U-2
15
⁶ CVVM 203038:1 – 2.
⁷ U-2
15

Goda zīme "Par cilvēku dzīvību glābšanu no uguns un citām briesmām"

- ¹ U-2
15

- ² Žurnāls "Ugunsdzēsējs", 12. nr., 1929. g., 342. – 344. lpp.

Goda zīme "Par izcilus nopelniem ugunsdzēsībā"

- ¹ "Ugunsdzēsējs", 11. nr., 1929. g., 327. lpp.
² LUM nr. 223.
³ U-2
15
⁴ CVVM 203029.
⁵ U-2
15
⁶ CVVM 203030.
⁷ CVVM 203031.
⁸ U-2
15
⁹ CVVM 203032.
¹⁰ CVVM 203033.
¹¹ U-2
15

Baltijas valstu ugunsdzēsēju savienību krūšu nozīme

- ¹ "Ugunsdzēsējs", 10. nr., 1926. g., 193. lpp.
² CVVM 203952:1.

Skautu organizācijas apbalvojumi

- ¹ "Valdības Vēstnesis", 286. nr., 1923. g. 22.XII.
² VRVM 78484.
³ "Valdības Vēstnesis", 286. nr., 1923. g. 22.XII.
⁴ VRVM 78485.
⁵ "Valdības Vēstnesis", 286. nr., 1923. g. 22.XII.
⁶ VRVM 78486.
⁷ VRVM 80283.
⁸ "Valdības Vēstnesis", 286. nr., 1923. g. 22.XII.
⁹ VRVM 78482.
¹⁰ Privātkolekcija.
¹¹ VRVM 80280.
¹² "Valdības Vēstnesis", 286. nr., 1923. g. 22.XII.

Gaidu apbalvojumi un atšķirības zīmes

- ¹ "Valdības Vēstnesis", 133. nr., 1922. g. 17.VI.
² Latvijas Republika 10 pastāvēšanas gados. A.Bīlmaņa red. R., 1928, 552. lpp.
³ "Valdības Vēstnesis", 133. nr., 1922. g. 17.VI.

Mazpulku apbalvojumi un atšķirības zīmes

- ¹ "Valdības Vēstnesis", 94. nr., 1934. g. 28.III.
² Žurnāls "Vadītājs", 1. nr., 1936. g., 51. – 58. lpp.
³ Žurnāls "Mazpulks", 6. nr., 1940. g., 272. lpp.
⁴ "Vadītājs", 2. nr., 1936. g., 152. lpp.

Organizācijas "Strādnieku sports un sargs" un Jauno pionieru organizācijas apbalvojumi un atšķirības zīmes

- ¹ Žurnāls "SSS", 10. nr., 1932. g., 121. – 122. lpp.

Bērnu un jaunatnes reliģiskās organizācijas. Laifu brigādes apbalvojumi un atšķirības zīmes

- ¹ "Dzirkstelīte", 2. nr., 1927. g., 14. lpp.
² Turpat, 1. nr., 1930. g., 19. lpp.

Saulstaru organizācijas atšķirības zīme

- ¹ "Dzirkstelīte", 1. nr., 1930. g., 19. lpp.

Latvijas glābšanas biedrības uz ūdeņiem medaļa

- ¹ Latviešu konversācijas vārdnīca. R., 1930, 5. sēj., 10058. lpp.
² VRVM 12944.

Lauksaimniecības izstādēs un Zemkopības ministrijas piešķirtie apbalvojumi

- ¹ CVVM 181086.
² Latvijas Republika 10 pastāvēšanas gados. A.Bīlmaņa red. R., 1928, 154. – 155. lpp.
³ CVVM NUM 15565.
⁴ CVVM NUM 12895.
⁵ CVVM NUM 8941.
⁶ CVVM NUM 14632.
⁷ CVVM NUM 8939.
⁸ CVVM NUM 8940.
⁹ CVVM NUM 7912.
¹⁰ CVVM NUM 14509.
¹¹ CVVM NUM 17172.
¹² CVVM 203703; CVVM NUM 19298; CVVM NUM 12764.
¹³ "Valdības Vēstnesis", 109. nr., 1939. g. 16.V.
¹⁴ CVVM NUM 14619 – 14621.
¹⁵ CVVM NUM 14622 – 14624.
¹⁶ CVVM NUM 14625, 14626, 19665.

Piezīmes lietotie saīsinājumi

- CVVA — Centrālais Valsts vēstures arhīvs
CVVM — Latvijas Vēstures muzejs
CVVM NUM — Latvijas Vēstures muzeja Numismātikas nodaļa
LUM — Latvijas Ugunsdzēsības muzejs
RLMVM — Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzejs
U-2 — Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja zinātniskais arhīvs
15
VRVM — Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejs

Personu rādītājs

- Ābele** Kārlis (1896–1961), botāniķis, brīvības cīņu dalībnieks, organizācijas "Latvijas vanagi" dibinātājs, 47
- Akuraters** Jānis (1876–1937), rakstnieks, 36
- Alberts I** (Albert I; 1875–1934), Beļģijas karalis, 12, 25
- Andersons** Jānis (1902–1969), agronoms, sabiedrisks darbinieks, 65
- Anītis** Teodors (?–?), valsts prezidenta G.Zemgala šoferis, 22
- Anna Ivanovna** (1693–1740), Krievijas imperatore, 31
- Apinis** Jānis (1867–1925), ģenerālis, 8
- Āpkalns** Pēteris (1882–1942), garīdznieks, 17
- Ārends** Pēteris (1900–1960), arhitekts, 6
- Aspazija** (1865–1943), dzejniece, 18, 32, 37
- Auškāps** Jūlijs (1884–1941), ķīmijas profesors, Latvijas Republikas izglītības ministrs, 16, 17
- Balodis** Jānis (1881–1965), ģenerālis, Latvijas Republikas kara ministrs, 5, 6, 12, 14, 17, 26
- Balodis** Francis (1882–1947), arheologs, profesors, 6
- Banks** Hermanis (1861–1927), sudrabkalis, 8, 14
- Barons** Kārlis (1865–1944), stomatologs, 32
- Bebris** Juris (1859–?), pedagogs, rakstnieks, 37
- Bels** Alberts (1938), rakstnieks, 17
- Bercs** Stefāns (1893–1961), gravieris mākslinieks, 5, 28, 41, 80
- Bergs** Edgars (1878–?), mācītājs, 17
- Berķis** Krišjānis (1884–1941), ģenerālis, 5, 8, 12, 17, 20, 26
- Bermonts-Avalovs** Pāvels (1884–1973), militārs darbinieks, viens no Latvijai naidīgo spēku vadītājiem, 54
- Bērziņa** Kristīne (1886–?), Valsts papīru spiestuves un naudas kaltnes strādāniece, 101
- Bērziņš** Andrejs (1875–?), ekonomists, sabiedriski politisks darbinieks, bankas direktors, 37
- Bīlmanis** Alfreds (1887–1948), diplomāts, vēsturnieks, 102
- Birznieks** Jānis (1895–1955), Latvijas Republikas valsts un sabiedrisks darbinieks, 80
- Bolšteins** Ludvigs (1888–1940), ģenerālis, 5
- Brehmane-Štengēle** Milda (1893–1981), operdziedātāja, 34, 36
- Briāns** (Briand) Aristids (1862–1932), Francijas valsts darbinieks, 25
- Briedis** Fridrihs (1888–1918), pulkvedis, latviešu strēlnieku komandieris, 12
- Brigaders** Jānis (1856–1936), teātra un sabiedrisks darbinieks, 102
- Celmiņš** Kārlis (1894–1973), gleznotājs, 75
- Celms** Jūlijs (1879–1935), politisks darbinieks, žurnālists, 8
- Ceplīte** Rasma (1913–1973), numismāte, 100
- Ciemgalis** Arvīds (?–?), par slīcēja glābšanu ar medaļu apbalvotais, 72
- Čakste** Jānis (1859–1927), valsts un politisks darbinieks, pirmais Latvijas Republikas prezidents, 8, 12, 16, 17, 18, 54
- Čanka-Freidenfelde** Līna (1893–1981), Lāčplēša Kara ordeņa kavaliere, 14, 16
- Daliņš** Jānis (1904–1978), sportists, lauksaimnieks, 37
- Dankers** Oskars (1883–1965), Latvijas armijas ģenerālis, 8
- Diparkē** (Du Parquet) Emanuels (1869–1933), franču apakšpulkvedis, 5
- Ducens** Jānis (1888–1925), valsts un politisks darbinieks, 17
- Dukurs** Arnolds (1898–1974), padomju valsts darbinieks, 100
- Dumerģis** (Doumergue) Gastons (1863–1937), Francijas valsts un politisks darbinieks, 25
- Dzenis** Burkards (1879–1966), tēlnieks, 34, 81, 83
- Dzenis** Eduards (1907), grafiķis, gleznotājs, 80
- Dzenis** Rūdolfs (1910), mākslinieks, 38
- Dzērve** Rūdolfs (1886–?), sabiedrisks darbinieks, Latvijas Lauksaimniecības kameras priekšsēdētājs, 65
- Edvards III** (Edward III; 1312–1377), Anglijas karalis, 7
- Einbergs** Bernhards (1893–?), valsts darbinieks, 17
- Endzelīns** Jānis (1873–1961), valodnieks, 37
- Enzeliņš** Hermanis (1867–1953), lauksaimnieks, senatnes pētnieks, 37
- Ērglis** Jūlijs (1885–1940), pulkvežleitnants, politisks darbinieks, 20, 28
- Filipenoks** Jāzeps (1921), strādnieks, 66
- Filips III Labais** (Philippe le Bon; 1396–1467), Burgundijas hercogs, 6
- Flugins** Kārlis (1890–1979), pagasta darbvedis, 101
- Fošs** (Foch) Ferdināns (1851–1929), Francijas militārs darbinieks, 12
- Frenčs** (French) Džons Dentons (1852–1925), Lielbritānijas militārs darbinieks, 12
- Gailītis** Markus (1882–1942), rūpnieks, politisks darbinieks, 8
- Galindoms** Arturs (1894–1966), Latvijas armijas kapteinis, arhitekts, 54
- Goldmanis** Jānis (1875–1955), Latvijas Republikas politisks darbinieks, 8
- Grandaus** Jānis (1888–?), Ordeņu kapitula sekretārs, 38
- Graudiņš** Gaidis (1926), kolekcionārs, 77, 102
- Grīnbergs** Teodors (1870–1962), teologs, 17

- Grinēns** Voldemārs (? – ?), Latvijas Republikas Lauksaimniecības pārvaldes priekšnieks, 80
- Grīns** Aleksandrs (1895 – 1941), rakstnieks, 28
- Grosbarts** Oto (1895 – 1945), ģenerālis, 5
- Grosvalds** Oļģerts (1884 – 1962), Latvijas Republikas valsts un sabiedrisks darbinieks, 12
- Gubens** Aleksandrs (1879 – ?), jurists, Ordeņu kapitula kanclers, 20
- Gustavs V** (Gustaf V; 1858 – 1950), Zviedrijas karalis, 25
- Henrijs IV** (Henry IV; 1366 – 1413), Anglijas karalis, 7
- Horti** (Horthy) Miklošs (1868 – 1957), Ungārijas valsts un politisks darbinieks, 21, 25
- Indāns** Jānis (1895 – 1941), ģenerālis, 28
- Jankovskis** Jānis (1876 – 1925), ķirurgs, Latvijas Sarkanā Krusta dibinātājs, 49
- Jansons** Jānis (1890 – 1945), pedagogs, brīvības cīņu dalībnieks, organizācijas "Latvijas vanagi" dibinātājs, 47
- Jansons** Jūlijs (1880 – 1937), militārs darbinieks, 8
- Jaunzems** Jānis (1903 – 1978), arhitekts, 6
- Kaktiņš** Ādolfs (1885 – 1965), operdziedātājs, 32, 36
- Kalniņš** Alfrēds (1879 – 1951), komponists, 37
- Kalniņš** Bruno (1899 – 1990), politisks darbinieks, 67
- Kalniņš** Jānis (1904), komponists, diriģents, 17
- Kalpaks** Oskars (1882 – 1919), pulkvedis, pirmais Latvijas armijas pavēlnieks, 12
- Kārklīņš** Jānis (1877 – ?), ekonomists, 49
- Karlsonē-Kukaine** Elfrīde (precējusies **Bērziņa**; 1904 – 1983), sportiste, sabiedriska darbiniece, 48
- Kasparsons** Kārlis (1865 – 1962), zinātnieks, publicists, 8
- Katrīna I** (1684 – 1727), Krievijas imperatore, 7
- Ketlers** (Kettler) Frīdrihs Vilhelms (1692 – 1711), Kurzemes hercogs, 31
- Kevešāns** Kārlis (1886 – 1977), Latvijas armijas kapteinis, 5, 100
- Krūmiņš** Vilis (1891 – 1959), grafiķis, 42
- Krustiņš** Andrejs (1884 – 1941), ģenerālis, 26
- Kucejevs** Artūrs (1906 – ?), gravieris, 44
- Kundziņš** Ludvigs (1855 – 1940), veterinārārsts, 37
- Kurelis** Jānis (1882 – 1954), Latvijas armijas ģenerālis, 26
- Kurše** Arnolds (1896 – 1953), Latvijas armijas pulkvedis, 12
- Kvaskovs** Pēteris (? – 1981), kolekcionārs Sanktpēterburgā, 5, 100, 101
- Kviesis** Alberts (1881 – 1944), valsts un politisks darbinieks, 25
- Ķemans** Jānis (1897 – ?), pulkvežleitnants, 28
- Ķīrsis** Kārlis (1906 – 1985), lauksaimniecības un sabiedrisks darbinieks, 65
- Laidoners** (Laidoner) Johans (1884 – 1953), Igaunijas armijas virspavēlnieks, 12
- Lass** Aleksandrs Ervins (1894 – 1985), Latvijas armijas kapteinis, sabiedrisks darbinieks, Lāčplēša Kara ordeņa domes sekretārs, 8
- Laube** Eizēns (1880 – 1967), arhitekts, 32, 37
- Legzdiņš** Hugo (1903), Latvijas armijas komandkapteinis, 6
- Lejassaus** Andrejs (1895 – ?), pulkvedis, Armijas ekonomiskā veikala priekšnieks, 21
- Liberts** Jānis Aleksandrs (1888 – ?), atbrīvošanas cīņu dalībnieks, 10, 11
- Liberts** Ludolfs (1895 – 1959), gleznotājs, scenogrāfs, 34
- Ligere** Renāte (1936), ārste, 102
- Lūkins** Miervaldis (1894 – 1941), pulkvedis, 28
- Lukšs** Jānis (? – ?), Latvijas Konservatorijas sētnieks, 35
- Lūsis** Arnolds (1908), luteriešu garīdznieks, sabiedrisks darbinieks, 65
- Mangolds** Herberts (1901 – 1978), grafiķis, 30
- Masariks** (Masaryk) Tomāšs (1850 – 1937), Čehoslovākijas valsts un politisks darbinieks, 25
- Mazvērsītis** Jānis (1866 – 1943), agronoms, 37
- Meierovics** Zigrīds Anna (1887 – 1925), valsts un politisks darbinieks, 17, 18, 54
- Mierlauks** Aleksis (1866 – 1943), režisors, aktieris, 37
- Millers** (Müller) Frīdrihs Vilhelms (1878 – ?), gravieris, 1939. g. repatriējies uz Vāciju, 5, 22, 28, 46, 52, 53
- Moscickis** (Mościcki) Ignacijs (1867 – 1946), Polijas valsts un politisks darbinieks, 25
- Munters** Vilhelms (1898 – 1967), Latvijas Republikas valsts un politisks darbinieks, 17, 32
- Musolini** (Mussolini) Benito (1883 – 1945), Itālijas valsts un politisks darbinieks, 16
- Nonācs** Oto (1880 – 1942), sabiedrisks un politisks darbinieks, publicists, 32
- Norvilis** Jānis (1906), komponists, 17
- Ozols** Jānis (1888 – ?), žurnālists, laikraksta "Valdības Vēstnesis" redaktors, 34
- Ozols** Markus (1895 – 1942), sabiedrisks darbinieks, Lāčplēša Kara ordeņa kavalieris, 48
- Peņķis** Mārtiņš (1874 – 1964), Latvijas armijas ģenerālis, 5, 8, 20
- Pērkons** Oskars (1906 – ?), gravieris, 44
- Pēteris I** (1672 – 1725), Krievijas cars, imperators, 7, 31
- Petss** (Päts) Konstantīns (1874 – 1956), Igaunijas valsts un politisks darbinieks, 25
- Pilsudskis** (Pilsudski) Juzefs (1867 – 1935), maršals, Polijas politisks un militārs darbinieks, 12

- Plūdonis Vilis** (1874 – 1940), dzejnieks, 37
Portugāles Izabella (Isabelle; 15. gs.), 6
Prauls Kārlis (1895 – 1941), ģenerālis, aizsargu priekšnieks, 32
Puriņš Jānis (1889 – ?), pulkvedis, 8
Purvītis Vilhelms (1872 – 1945), gleznotājs, 17, 32, 37
Putnaērglis Rūdolfs (1899 – ?), inženieris mehāniķis, pulkvežleitnants, 68
Radziņš Pēteris (1888 – 1930), ģenerālis, 8, 17
Rainis Jānis (1865 – 1929), dzejnieks, sabiedrisks darbinieks, 8, 16, 18
Rātfelders Alfrēds (1886 – ?), uzņēmējs, 62
Reiters Teodors (1884 – 1956), diriģents, 17
Relanders (Relander) Lauri Kristians (1883 – 1942), Somijas valsts un politisks darbinieks, 25
Rozenšteins Hugo (1892 – 1941), ģenerālis, 26
Rubulis Jānis (1893 – 1960), Latvijas Republikas politisks darbinieks, banku darbinieks, virsnieks, 8
Seile Valērija (1891 – 1970), pedagoģe, 37
Simonsons Dāvids (1859 – 1933), ģenerālis, 17
Skaidrīte-Vārta Jūlija (1871 – 1942), aktrise, 37
Smagare-Ābelīte Lilija (1918), filoloģe, 65
Smetona (Smetona) Antans (1874 – 1944), Lietuvas valsts un politisks darbinieks, 25
Solsberi Katrīna (Catherine; 14. gs.), 7
Spulģe-Spulģis Artūrs (1896 – 1922), kapteinis, 5
Stalbe Alberts (1891 – ?), militārs darbinieks, 8
Stradiņš Pauls (1896 – 1958), ķirurgs, onkologs, 34
Straubergs Kārlis (1890 – 1962), filologs, sabiedrisks darbinieks, 32
Strēlerte Veronika (1912), dzejniece, 15
Šķilters Gustavs (1874 – 1954), tēlnieks, 22, 30
Šmits-Smiters Pēteris (1869 – 1938), filologs, folklorists, 37
Štrombergs Aleksandrs (1892 – 1965), grafiķis, 41
Švābe Arveds (1888 – 1959), vēsturnieks, jurists, rakstnieks, 100
Tenisons (Tönisson) Jāns (1868 – ?), Igaunijas valsts un politisks darbinieks, 25
Tentelis Augusts (1876 – 1942), vēsturnieks, politisks darbinieks, 20, 32, 37
Tilts Pēteris (? – ?), Jaunrozes pagasta vecākais, 21
Ulmanis Kārlis (1877 – 1942), Latvijas Republikas valsts un politisks darbinieks, ministru prezidents, valsts prezidents, 5, 6, 16, 17, 18, 25, 54, 64, 65, 81
Unāms Žanis (1902 – 1989), literatūrvēsturnieks, 100, 101
Valdmanis Roberts (? – ?), valsts un sabiedrisks darbinieks, 63
Valtere Erika (? – 1973), sūtņa M.Valtera sieva, 6
Valters Ēvalds (1894), aktieris, 17
Valters Miķelis (1874 – 1968), Latvijas Republikas valsts un politisks darbinieks, sūtnis, literārs darbinieks, 6
Vārna Lūcija (1900 – 1984), ar Atzinības krusta goda zīmi apbalvotā, 101
Veidemanis Rūdolfs (1887 – ?), rūpnieks, 34
Vesčuna-Jansone Valija (1902 – 1990), Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri, 12, 14
Viesturs (12. gs. 2. p. – 13. gs. 1. p.), zemgaļu valdnieks, 28
Vīgante Marta (1900 – 1966), ārste, 102
Viktors Emanuels III (Victor Emmanuel III; 1869 – 1947), Itālijas karalis, 6, 12
Virsaitis Fricis (1882 – 1943), ģenerālis, 16, 17, 26
Virza Edvarts (1883 – 1940), dzejnieks, 37
Vītolis Kārlis (1872 – ?), gravieris, 5, 72, 73, 74, 77
Vītols Jānis (1876 – 1953), militārs darbinieks, 12
Vītols Jāzeps (1863 – 1948), komponists, 32, 37
Zāle Kārlis (1888 – 1942), tēlnieks, 37
Zālītis Jānis (1874 – 1919), valsts darbinieks, 17
Zamuels Valdemārs (1872 – 1948), Latvijas Republikas politisks darbinieks, 8
Zariņš Rihards (1869 – 1939), grafiķis, 11, 48
Zemgals Gustavs (1871 – 1939), valsts un politisks darbinieks, 17, 25, 48
Zemitāns Jorgis (1873 – 1928), pulkvedis, 17
Zommers Frīdrihs (1881 – 1972), rūpnieks, Latvijas Republikas valsts un sabiedrisks darbinieks, 49
Žanēns (Janin) Pjērs (1862 – ?), Francijas militārs darbinieks, 12
Žiglēvica Elza (1898 – 1919), Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri, 14, 54

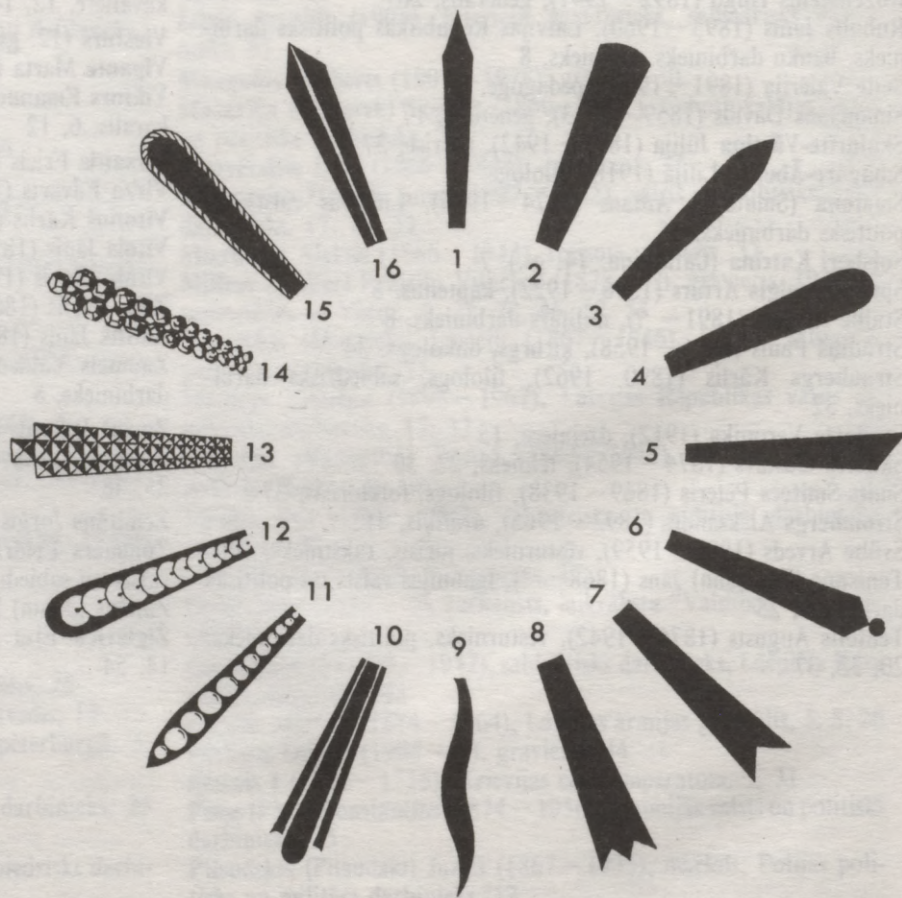
Pielikums

Līdz šim latviešu valodā iznākušajā populārajā un zinātniskajā vēstures literatūrā nav bijis plašāka pārskata par biežāk sastopamajiem vēstures palīgozaru — numismātikas, faleristikas, heraldikas un sfragistikas elementiem vai zīmēm, tāpēc grāmatas pamattekstu papildina šo zīmju apkopojums ar to apzīmējumiem. Tā kā aizvien dažādās publikācijās latviešu

valodā sastopami atšķirīgi šo zīmju nosaukumi, šeit apkopotie termini, kas saskaņoti ar vēstures palīgozaru speciālistu un valodnieku atzinumiem, varētu ieviest lielāku skaidrību un noteiktību numismātikas, faleristikas, heraldikas un sfragistikas priekšmetu aprakstos un arī atvieglot lasītājiem uztvert šādus aprakstus gan šajā izdevumā, gan turpmāk citās līdzīga satura publikācijās.

Staru veidi

1. Bultveida stars
2. Plakans stars
3. Ass stars
4. Vālesveida stars
5. Nošķelts stars
6. Ar lodīti izgrieznots stars
7. Iešķelts stars
8. Trīssmaiļu stars
9. Liesmveida stars
10. Trīsdalīgs stars
11. Ar pērlēm noklāts stars
12. Monētveida stars
13. Brillāntveida stars
14. Brillāntveida stars (cits variants)
15. Ierobots stars (ar robotu malu)
16. Šķautņstars

Krustu veidi

Grieķu krusts

Latīņu jeb katoļu (ciešanu) krusts

Andreja jeb slīpais krusts

Antonija jeb ēģiptiešu (T veida) krusts

Dakšas jeb divzaru krusts

Maltas krusts

Astoņsmaiļu krusts (Maltas krusta variants)

Šveices krusts (grieķu krusta variants)

Pleznu jeb lielgabalu krusts

Austrijas lielgabalu krusts

Ordeņa jeb dzelzs krusts

Bultu krusts

Kristus krusts

Leopolda krusts

Ruperta krusts

Terēzas krusts

Daudzsmaiļu krusts

Kruķu krusts

Jeruzalemes krusts

Krustu jeb rumāņu krusts

Atslēgu krusts

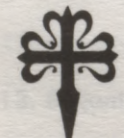
Liliju krusts

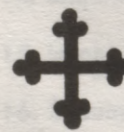
Zaru krusts

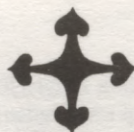
Gotiskais jeb Marijas krusts

Jēkaba krusts

Trijlapju jeb āboliņa lapu krusts

Liepu lapu krusts

Enkura krusts

Dakšu krusts

Bizantiešu krusts

Riņķu jeb medaljonu krusts

Divkāršais krusts

Patriarha krusts

Horvātu krusts

Staru krusts

Vairogu veidi

Normaņu vairogs

Franču vairogs

Trīsstūra jeb gotiskais vairogs

Angļu vairogs I

Turnīru vairogs jeb tarče

Angļu vairogs II

Renesanses vairogs

Kartušvairogs jeb itāliešu vairogs

Baroka vairogs

Poļu vairogs

Pusapaļais jeb spāņu vairogs

Rombveida jeb dāmu vairogs

Lenšu veidi

Lente ar caurvētu
piekarrīņi

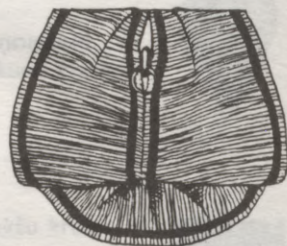
Lente ar caurvētu
piekarrīņi un rozeti

Vācu parauga simetriskā
piecstūrī salocīta lente

Lokveida lente

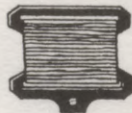
Rājlente

Dubultrājlente

Ierāmēta lente

Kakla lente

Lente ar turētājsprādzi

Trīsstūrī salocīta lente

Tauriņšējuma lente

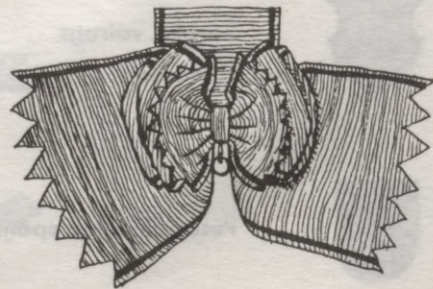
Simetriskā piecstūrī
salocīta lente ar pušķi

Simetriskā piecstūrī
salocīta lente

Lielā lente ar pušķi

Saturs

Ievads	5	Goda zīme "Par izcilus nopelniem ugunsdzēsībā"	57
Lāčplēša Kara ordenis	8	Baltijas valstu ugunsdzēsēju savienību krūšu nozīme	59
Triju Zvaigžņu ordenis	18	Skautu organizācijas apbalvojumi	60
Viestura ordenis	26	Gaidu apbalvojumi un atšķirības zīmes	63
Atzinības krusts	31	Mazpulku apbalvojumi un atšķirības zīmes	64
Tēvzemes balva	36	Organizācijas "Strādnieku sports un sargs" un Jauno pionieru organizācijas apbalvojumi un atšķirības zīmes	67
Ražena darba goda zīme	37	Bērnu un jaunatnes reliģiskās organizācijas. Laifu brigādes apbalvojumi un atšķirības zīmes	68
Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīme (1918 – 1920)	39	Saulstaru organizācijas atšķirības zīme	71
Latvijas Republikas atbrīvošanas cīņu 10 gadu jubilejas piemiņas medaļa	40	Latvijas glābšanas biedrības uz ūdeņiem medaļa	71
Valsts statistikas pārvaldes goda zīme	42	Lauksaimniecības izstādēs un Zemkopības ministrijas piešķirtie apbalvojumi	72
4. tautas skaitīšanas goda zīme	43	Auszeichnungen der Lettischen Republik (1918 – 1940)	84
Aizsargu Nopelnu krusts un medaļa "Par centību" Organizācijas "Latvijas vanagi" apbalvojumi un atšķirības zīmes	45	Les décorations de la République de Lettonie (1918 – 1940)	88
Latvijas Aizsardzības biedrības apbalvojumi	48	Orders and Decorations of the Republic of Latvia (1918 – 1940)	92
Latvijas Sarkanā Krusta apbalvojumi	49	Награды Латвийской Республики (1918 – 1940 гг.)	96
Tuberkulozes apkarošanas biedrības apbalvojumi	52	Piezīmes	100
Latviešu sieviešu palīdzības korpusa (LSPK) apbalvojumi	54	Personu rādītājs	103
Latvijas Ugunsdzēsēju savienības krūšu nozīme "Par cītību"	55	Pielikums	106
Goda zīme "Par cilvēku dzīvību glābšanu no uguns un citām briesmām"	56		

Kristīne Ducmane

AUSZEICHNUNGEN
IN DER REPUBLIK LETTLAND
1918—1940

Das Lettische Historische Museum
Verlag "Latvijas enciklopēdija"
Rīga 1993

Dieses illustrierte Buch erteilt Auskunft über die Auszeichnungen der Republik Lettland vor dem zweiten Weltkrieg — Orden, Medaillen u.a. Eine wesentliche Ergänzung zu den Texten dieses Buches sind Illustrationen — farbige Photoaufnahmen und genaue schwarz-weiße Zeichnungen. Das Buch enthält eine Zusammenfassung des Textes in deutscher, französischer, englischer und russischer Sprache.

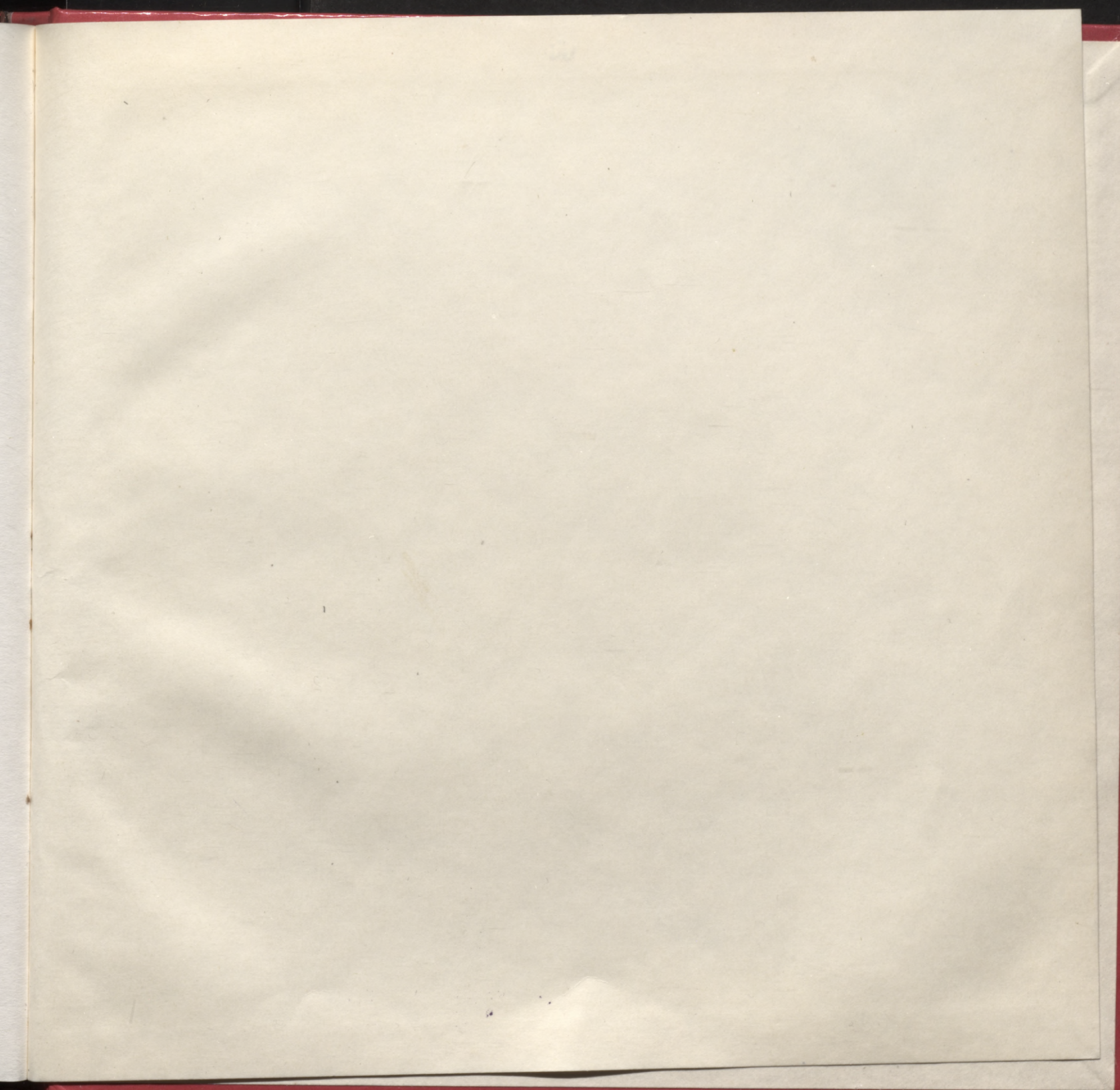
Verlag "Latvijas enciklopēdija", Maskavas iela 68, Rīga, LV 1018, Lettland

APBALVOJUMI
LATVIJAS REPUBLIKĀ
1918—1940

Grāmatā stāstīts par Latvijas Republikas (1918—1940) ordeniem un medaļām, valsts iestāžu un sabiedrisko organizāciju apbalvojumiem un atšķirības zīmēm. Sniegts sīks apbalvojumu apraksts, minēti arī apbalvotie cilvēki. Grāmata bagātīgi ilustrēta — krāsaini fotoattēli un precīzi melnbalti dabiska lieluma zīmējumi. Teksts latviešu valodā, attēlu paraksti un teksta kopsavilkums vācu, franču, angļu un krievu valodā.

Izdevniecības licence nr. 2-0380. Pasūt. nr. 102054. Līgumcena. Izdevniecība "Latvijas enciklopēdija", LV-1018, Rīgā, Maskavas ielā 68. Iespiesta Rīgas Paraugtipogrāfijā, LV-1004 Rīgā, Vienības gatvē 11.

OBLIGĀTĀIS EKSEMPLĀRS

1870

2

Kontroleksemplārs

Is 1.-

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304059939

93-4
L239

Liepājas kājnieku pulka adjutanta kapteiņa Jura Salma (1897 – ?) apbalvojumi

Brīvības cīņās, godprātīgā darbā un Tēvzemes mīlestībā dzima un briedumu sasniedza Latvijas valsts. Tur īpaši nopelni bija tiem pilsoņiem un ārvalstniekiem, kas nežēloja pūles un zināšanas jaunās republikas izaugsmei.

Šī grāmata veltīta līdz šim noklusētām, bet tagad no jauna godā celtām Latvijas Republikas (1918 – 1940) atzinības zīmēm – oficiāliem valsts ordeņiem un medaļām, dažādu valsts iestāžu un sabiedrisko organizāciju apbalvojumiem, arī tautai mazāk pazīstamo organizāciju atšķirības zīmēm. Līdztekus sniegts neliels ieskats ordeņu vēsturiskajā evolūcijā – no ordeņiem kā garīgām un laicīgām bruņinieku organizācijām līdz ordeņiem kā apbalvojumiem – smalkiem juvelierizstrādājumiem.